

Jú¹ Chú³² Hi³ Ca³jmú³ Juan²

Tsá² líⁿ³ Jái¹³ quioh²¹ Dió³² lin³ jan²
tsá²mi³cuóun²

¹ Jmí¹ ca³li³zia³² ca³la³ jí³² hi³ zia³², jmí¹ má²zian² bíh¹ Tsá² líⁿ³ hí³ Jái¹³. Tsá² hí³ né³ jmí¹ má²cuá³ bíh¹ quionh³ Dió³², hi³ Tsá² líⁿ³ hí³ Jái¹³ né³, hnga² bíh¹ Dió³² hí³. ² La³ cun³ jmí¹tin² jmí¹ má²cuá³ bíh¹ tsú² quionh³ Dió³². ³ Cun³quionh³ hí³ bíh¹ dí² ca³jmú³ Dió³² ca³la³ jí³² hi³ zia³², hí¹ cáun² yáh³ hi³ zia³² tiá² ca³li³ ta³ tiá² quiéinh¹ hí³ dí². ⁴ Hí³ bíh¹ líⁿ³ mí¹zioh²¹ quioh²¹ pí³ hi³ lí¹³ zian² ca³la³ jí³li³² hi³ zia³². Hi³ Tsá² tsóh²³ hí³ pí³ jáun² né³ lin³ siáh³ joh¹ sí² hi³ tái³ jáun² ní¹con² tsá²mi³cuóun². ⁵ Joh¹ sí² jáun² né³ tai³² ní¹ já¹niéi², tí³la³ já¹niéi² jáun² né³ tiá² má²ca³cah¹³ yáh³ jmái¹ hi³ jmu³ quien² ní¹con² joh¹ sí² jáun².

⁶ Jáun² né³, ca³li³zian² jan² tsá² zéi¹ Dió³² ní¹ hué²¹ lá², tsá² hí³ jmái² Juan². ⁷ Tsá² hí³ cuan³ hi³ líⁿ³ tsá² zih³² jú¹ tson² hi³ ca³tin¹ Tsá² líⁿ³ hí³ joh¹ sí² jáun², hi³ jáun² la³jín³² tsáu² jmí¹ lí¹³ tónh³² ta²¹ cun³quionh³ jái¹³ hi³ juáh³ hí³ dí². ⁸ Jun³juáh¹³ hí³ yáh³ jmí¹ líⁿ³ joh¹ sí² má¹ná¹, tí³la³ hí³ dá² cuan³ hi³ cua³zíh² jú¹ tson² hi³ ca³tin¹ Tsá² líⁿ³ hí³ joh¹ sí² jáun² bíh¹. ⁹ Qui¹ né³bí¹ jmí¹ má²ja³quián³

li³jnia² yáh³ Tsá² hú¹tá¹ ti³tsóh³ líñ³ mí¹zioh²¹ joh¹
sí² ñí¹con² la³jín³² tsá²mi³cuóun².

10 Né³² né³, cuan³ bíh¹ Tsá² líñ³ hí³ Jái¹³ ñí¹
hué²¹ lá² jmí¹ cuan¹, ti³la³ uá¹jinh¹ ñí¹ cuá¹ ñí¹
hué²¹ lá² ca³li³zia³² cun³quionh³ hí³ dí², ti³la³ tsá²
zian² hngá¹máh³ lá² má¹ná¹, tiá² ca³li³ cuóun³²
yáh³ Tsá² hí³. **11** Uá¹jinh¹ cuan³ tsú² ñí¹ cuá¹ ñí¹
hué²¹ lá² quioh²¹, ti³la³ tsá² tionh² hí³ jo³cuo² tsú²
né³ tiá² ca³he³ yáh³ quioh²¹ tsú². **12** Ti³la³ cun³
jáun², la³jín³² la³ cun³tsá² ca³he³ tsú², tsá² hí³ bíh¹
hiauh³ jái¹³ hí³ líñ¹³jon² Dió³², la³ cun³la³jín³² tsá²
ca³chá³ hí³ cáun² tsí³ ñí¹con² tsú² yáh³. **13** Hnga²
Dió³² bíh¹ ca³ma³jniau² tsá² hí³ má²ná¹líñ³ jon²
Dió³², jun³juáh¹³ ca³li³zian² tsú² cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹
jméi² dí¹hio³ ñú¹deh³ yáh³, sa³jun³ cun³ñí¹ hi³hliá²
ca³li³ hniá¹ tsá²mi³cuóun² hi³ lí³ zian² jon² yáh³,
sa³jun³ líñ³ tsú² jon² Dió³² cun³ñí¹ hi³hliá² jméi²
tsú² ca³li³hnió³ hi³ hí³ líñ³ jon² Dió³².

14 Hi³ jáun² Tsá² líñ³ hí³ Jái¹³ né³ ca³lin³ tsá²
dí¹ngú³, hi³ca³cuá³tsú²ja¹ quiú¹³jnoh¹; hí³bíh¹dí²
jan² Tsá² cáun²ja³²la³ má²ja³² jáun² mií³tsí³, jí³hi³
cá² ñí¹ ca³ma³li²¹tsú² siáh³ hi³ ha³lánh³rón³² lí³jú¹
tson². Jnoh¹ má²ca³neh²¹, hi³ má²ca³li³tsin² jnoh¹
siáh³ ha³la³cónh³ tí³ hi³ quien²tsú², la³ cun³ qui³
ca³ti²¹ hi³ quien² Tsá² jan² tán¹ Jon² Dió³² Jméi²
tsú². **15** Juan² tsá² ca³zion³ hí³ jmái² tsáu² ca³cué³
jú¹ tson² hi³ ca³tin¹ hí³ dí², jmí¹ ca³juáh³ jáun² la³
lá², hi³ ca³hléh³ tiá³:

—Tsá² lá² bíh¹ Tsá² ca³híen³² jná¹³ hí³ jmí¹
cá¹juáh²¹ jná¹³ jáun² la³ lá²: “Tsá² cuá¹ja³² chí¹cáin²

cu³hna³² jná¹³ dá² jan² Tsá² ti³ quien² bíh¹ la³ cónh³ bíh¹ jná¹³; qui¹ Tsá² hí³ dá² jan² Tsá² jmí¹ má²zian² bíh¹ la³ cun³ jmí¹ ñeh² bí¹ hi³ li³zian² jná¹³.

16 Hi³ cun³ñí¹ hi³ cáun² ja³² la³ má²ja³² jáun² mií³ tsí³ Tsá² hí³ né³, jáun² la³já³² bíh¹ dí² ca³hiau³ hi³ má²hé² má²mieh² tsú² cun³ jmá² cun³ jnia³².
17 Qui¹ cun³quionh³ hla¹ Moisés bíh¹ ca³hiau³ dí² liei²¹ quioh²¹ Dió³², ti³la³ cun³quionh³ Jesús Tsá² lín³ Cristo má¹ná¹, ca³hiau³ dí² mii³ hi³ ja³² tsí³ Dió³², la³ má²quionh³ jú¹ tson² ní² siáh³. **18** Hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² má²ca³jén³² Dió³²; ti³la³ Tsá² qui³ cuá³ cu³héin¹ Jméi² bíh¹ dí² má²ca³ma³li²¹ ní¹con² dí² hi³ ha³ lánh³ rón³² lín³ Dió³². Ja³bí¹ Tsá² hí³ siáh³ lín³ Dió³², Tsá² jan² tán¹ Jon² Dió³² Jméi² dí².

Jú¹ tson² hi³ cue³² Juan² tsá² zion² tsáu² jmái² hi³ ca³tín¹ Jesús

(Mateo 3:1-17; Marcos 1:1-11; Lucas 3:1-22)

19 Hi³ jáun² né³, hi³ lá² bíh¹ jú¹ tson² hi³ ca³cué³ Juan² ní¹con² mí²tsáu² ji³ *levitas, tsá² ca³zen³ hí³ tsá² *judíos tsá² ná¹ní¹ zian² ti³ já¹ juú² Jerusalén, hi³ tsa³ngái³ tsú² ní¹con² Juan² já¹³ lá²:

—¿Hin² dá² tsánh² hnú²?

20 Hi³ hí³ né³, tiá² ca³ma³zian³² yáh³, ti³la³ ca³juáh³ bíh¹ jú¹ tson², hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Jun³juáh¹³ jná¹³ yáh³ Tsá² lín³ Cristo.

21 Hi³ jáun² tsá² hí³ ca³ngái³ siáh³:

—Hi³ jáun² né³ ¿hin² bíh¹ tsánh² hnú²? ¿Ho³ hnú² uá¹ Líh³ tsá² jmí¹ lín³ *ti³² jé¹ Dió³² jmí¹tin²?

Jáun² ca³juáh³ Juan²:

—Jun³juáh¹³ tsá² hí³ yáh³ jná¹³.

- Jáun² tsá² hí³ siáh³ ca³ngái³:
—¿Hí¹ hnú² uá¹ *tí³² jé¹ Dió³², tsá² qui³ cónh³
ca³tín¹ hi³ já³²?
Hi³ jáun² ca³juáh³ siáh³ Juan²:
—Ján¹han²¹.
- 22** Jmí¹jáun² ca³juáh³ tsá² hí³ la³ lá²:
—Jáun² né³, ¿hin² bíh¹ tsánh² hnú²? Qui¹
hniáuh³² tsá¹cáun¹ yáh³ jnöh¹ jú¹ tson² ní¹con² tsá²
lí²ze³ jnöh¹. Jáun² né³, ¿he³ jú¹ tson² lí¹³ cuéh¹ nú²
hi³ ca³tín¹ nú² huen²?
23 Jmí¹jáun² né³ ca³hléh³ Juan² la³ cun³ hi³
ca³hléh³ hla¹ Isaías tí³² jé¹ Dió³², hi³ ca³juáh³ la³ lá²:
—Jná¹³ bíh¹ lín³ tsá² quian³² jái¹³ hi³ ní³hléh¹³
ná¹ ní¹ lí³ hué³² quiéin² hi³ juah³² ná¹ la³ lá²:
“Jmóuh¹ náh² cú²tso² jui³² ní¹ já²¹ Juo¹³ dí²”.
- 24** Jmí¹jáun² tsá² zéi¹ hí³ tsá² *fariseos hi³
tsa³lienh³ Juan² **25** ca³ngái³ siáh³ la³ lá²:
—Jáun² né³, ní¹juáh³ jun³juáh¹³ hnú² yáh³ la³
lín³ Cristo, sa³jun³ tí³² jé¹ Dió³² tsá² jmái² Líh³, hi³
sa³jun³ tí³² jé¹ Dió³² tsá² ca³tí²¹ hi³ já³² hí³, jáun² né³
¿he³ li³ sa³ hnú² yáh³ zion²³ tsáu² jmái²?
26 Jáun² Juan² ca³ngái³ la³ lá²:
—Tson² bíh¹ jná¹³ zion² tsáu² jmái² cun³quionh³
jmí² jma³ bíh¹; tí³la³ ja¹ quián¹³ náh² zenh² jan²
Tsá² tiá² cuóun³² náh². **27** Tsá² hí³ já³² chí¹cáin²
cu³hna³² jná¹³. Hí¹ cú¹pih²¹ yáh³ tiá² cunh³ jná¹³
quiúnh¹ Tsá² hí³, qui¹ ca³la³ hí¹juáh³ tiá² ca³tín¹
yáh³ jná¹³ hi³ zaíh²¹ ná¹láu² tsí³² ta³ tsú².

28 Hi³ ní² li³ ti³ hué³² ní¹ téh²³ tsú² Betania, can³² cua³ Jordán ti³ jui³² ní¹ hia³² hiú², ní¹ jmí¹ zenh¹ Juan² hi³ dí¹zion² tsáu² jmái².

Jesús Tsá² lín³ Já¹ziáh² míh¹ joh¹ Dió³²

29 Jmí¹ cá¹jniá²¹ jáun² né³, ca³jien³² Juan² hí³ Jesús hi³ cuá¹ja³² ti³ ní¹ zenh¹ dí², hi³ jáun² ca³záih³ dí² la³ lá² tsá² jmí¹ tionh¹ quionh³:

—Sá¹ní² jie³, Tsá² ní² bíh¹ lín³ *Já¹ziáh² míh¹ joh¹ Dió³², Tsá² hin³ tso³ quioh²¹ tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³. **30** Tsá² ní² bíh¹ hí³ ca³hién³² jná¹³ jáun², jmí¹ cá¹juáh²¹ jná¹³ jáun² la³ lá²: “Cu³hna³² jná¹³ cuá¹ja³² jan² tsá² ti³ jlánh¹ bíh¹ quien² la³ cónh³ bí¹ jná¹³, qui¹ Tsá² hí³ dá² ti³ jmí¹ má²zian² bíh¹ la³ cun³ jmí¹ ñeh² bí¹ hí³ lí³zian² jná¹³”. **31** Ca³la³ hí¹juáh³ huen² yáh³ jná¹³ tiá² jmí¹ ño¹ ná¹ hin² tsáh² jmí¹ já²¹; ti³la³ cun³ñí¹ hi³ hnó³² jná¹³ hi³ lí³ jnia² Tsá² hí³ ní¹con² tsá² *Israel, jáun² bíh¹ cuan³ jná¹³ hi³ cua³zion³ jná¹³ tsáu² jmái².

32 Ja³bí¹ ca³juáh³ siáh³ Juan² la³ lá²:

—Ca³jien¹ jná¹³ Jmí²chí³ Chun¹ hi³ ja³ hñu³mi³cuú² la³jmí¹ ja³² jan² chi³ jái², hi³ tinh³ ní¹ quioh²¹ tsú². **33** Jná¹³ hí¹juáh³ tiá² jmí¹ má²ño¹ yáh³ hi³ hin² tsáh² hí³ jmí¹ já²¹, ti³la³ Tsá² ca³ze³ jná¹³ hi³ zion¹ ná¹ tsáu² jmái² cun³quionh³ jmí² jma³ né³ ca³zái³ jná¹³ la³lá²: “Ní¹ má¹ca³jieh³ hnú² hi³ son¹³ Jmí²chí³ ní¹ quioh²¹ jan² tsá²ñuh², jáun² Tsá² hí³ bíh¹ Tsá² ziau³ jmái² cun³quionh³ Jmí²chí³ Chun¹”. **34** Jáun² jná¹³ né³ má²ca³jien¹ bí¹ ná¹, hi³

jáun² jná¹³ lín³ ná¹ tsá² nau³² jái¹³ ta³né³² hi³ tson²
bih¹ hí³ lín³ Jon² Dió³².

Tsá² la³ñí¹ hi³ ca³háin³² ti³ con²Jesús

³⁵ Jmí¹ cá¹jniá²¹ jáun² jmí¹ zenh¹ siáh³ Juan² tsá²
zion² tsáu² jmái² ñí¹ jáun² la³ má²quionh³ gon³ tsá²
haín²¹ hí³ ti³ con². ³⁶ Jáun² jmí¹ ca³jíe³ jáun² Juan²
hi³ hí¹ngai³² Jesús ñí¹ jáun², jáun² ca³juáh³ la³ lá²:

—Sá¹ñí² jíe³ dúh¹, Tsá² ó³² bih¹ lín³ Já¹ziáh² míh¹
joh¹ Dió³².

³⁷ Tá¹ gon³ bish¹ tsá² jmí¹ quionh³ hí³ Juan²
ca³nái³² hi³ ca³juáh³ Juan² la³ jáun², hi³ jáun²
játaunh²¹ cu³chin¹ cu³hna²¹ Jesús. ³⁸ Hi³ jáun²
jmí¹ jáun² ca³jinh³ Jesús ti³ cu³hna²¹, hi³ ca³jíe³ dí²
hi³ má²hí¹ já²táunh¹ tsá² hí³ cu³chin¹ cu³hna²¹ dí²,
hi³ jáun² ca³záih³ dí² la³ lá²:

—¿He³ jmí¹ hnáuh² náh²?

Jáun² tsá² hí³ né³ ca³juáh³:

—Ti³², ¿ha³ jinh¹ ñih³ hnú²?

³⁹ Hi³ jáun² Jesús ca³ngá³ la³ lá²:

—Sá¹ñí² ñá²táunh¹ náh² ñá²jíe³.

Jáun² ja³taunh²¹ tsú² hi³ ca³ñí¹jíe¹³ ñí¹ jmí¹ cuá³
Jesús, hi³ jáun² ca³tiáh³ tsú² ñí¹ jáun² jmái¹ jáun²,
qui¹ cun³ la³ nió¹ quia³ ti³ hú²nié² bish¹ jmí¹ má²ti³
jmí¹ jáun².

⁴⁰ Tre²¹ raính²¹ Sí¹mu²¹ Pé¹ bish¹ jan² tsá² gon³
tsá² ca³nái³² hi³ jái¹³ hi³ ca³juáh³ jáun² Juan², hi³
jáun² ja³taunh²¹ cu³hna²¹ Jesús. ⁴¹ Jáun² la³juí³²
ca³hnah² Tre²¹ Sí¹mu²¹ raính²¹, hi³ ca³záih³ dí² la³
lá²:

—Má²lí²neh²¹ jnoh¹ Tsá² líñ³ Mesías (jú¹ *hebreo ní² hnió³ juáh³ “Tsá² zéi¹ Dió³²”, la³ cun³ juáh³ tsú² jáun² cun³quionh³ jú¹ *griego “Tsá² líñ³ Cristo”).

42 Jmí¹ li²¹ jáun² ca³jan³ Tre²¹ Sí¹mu²¹ raînh²¹ ti³ ní¹ zenh¹ Jesús, hi³ jáun² Jesús ca³záih³ Sí¹mu²¹ jmí¹ ca³jien³²:

—Hnú² bíh¹ jon² Juan², tsá² jmái² nú² Sí¹mu²¹, ti³la³ jná¹³ né³ juanh³² hi³ hnú² jmái² Cefas (hi³ hnió³ juáh³ “Pé¹”, hi³ Pé¹ né³ hnió³ juáh³ “Quín¹”).

Jesús téh²³ Pí²liéi¹ quionh³ Natanael

43 Jmí¹ cá¹jniá²¹ jáun² né³, Jesús ca³líñ¹³ hi³ tsó³² ti³ hué¹³ Galilea, hi³ ní¹ jáun² né³ ca³jenh² tsú² Pí²liéi¹, hi³ jáun² ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Ña³² cu³hna³² jná¹³.

44 Pí²liéi¹ hí³ jan² tsá² juú² Betsaida bíh¹, ní¹ jmí¹ zian² uá²ja³² Tre²¹ quionh³ Pé¹ rainh²¹. **45** Hi³ jáun² ca³ní¹hniah² Pí²liéi¹ Natanael, hi³ jáun² ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Má²lí²neh²¹ jnoh¹ Tsá² ca³hien³ hí³ hla¹ Moisés ní¹ Sí² liei²¹, Tsá² ca³hien³ hí³ tsá² ca³lin³ ti³² jé¹ Dió³² uá²ja³². Jesús jon² Sé³² bíh¹ tsá² hí³, Tsá² ja³ ti³ juú² Nazaret.

46 Ti³la³ Natanael né³ ca³juáh³:

—¿Hí¹ lí¹³ li³jnia² cáun² hi³ chu²¹ já¹ juú² Nazaret dílh¹?

Hi³ jáun² Pí²liéi¹ ca³juáh³:

—Sá¹ní² dí² ná²neh²¹ yáh³.

47 Jmí¹ ca³jien³² jáun² Jesús Natanael hi³ cuá¹ja³² ti³ ní¹ zenh¹ dí², jáun² ca³juáh³ dí² la³ lá²:

—Há¹, ní² má²cuá¹ja³² jan² tsá² cu³tí³ lín³ jón²zíh¹
jón²cho¹ hla¹ Israel, jan² tsá² tiá² jú¹ tí¹jái² tin².

48 Hi³ jáun² jmí¹záun² ca³ngái³ Natanael hi³
ca³juáh³:

—¡Hóh³²! ¿Láñh³ rón³² cuóu³² nú² jná¹³?

Jáun² Jesús né³ ca³juáh³:

—Jmí¹ ñeh² bí¹ hi³ té³ máh³ hnú² Pí²liéi¹
má²lí²jie¹ jná¹³, tá¹la³ jmí¹ ñih³ nú² jáun² ñeh²
hmá² sí² co².

49 Jáun² jmí¹záun² ca³juáh³ Natanael la³ lá²:

—Ti³², hú¹ta¹ Jon² Dió³² bíh¹ hnú², hnú² bíh¹ lín³
nú² Re²¹ Juo¹³ tsá² Israel.

50 Hi³ Jesús né³ ca³ngái³ la³ lá²:

—¿Hí¹ tá²chi²¹ má²táunh²³ hnú² ta²¹ qui¹ cun³ñí¹
hi³hliá² má²lí²juáh³² jná¹³ hi³ lí²jie¹ ná¹ tá¹la³ jmí¹
ñih³ nú² jáun² ñeh² hmá² sí² co²? Ti³la³ né³bí¹ jíeh²¹
yáh³ hnú² hi³ ti³ jláñh¹ bí¹ cáu² jueh³² la³ cónh³ bíh¹
hi³ ní².

51 Ja³bí¹ ca³juáh³ siáh³ Jesús la³lá² ñí¹con²tsá²hí³:

—Jú¹ tson² cu³tí¹³ bíh¹ juah³² jná¹³ ñí¹con²
hnoh², hi³ hnöh² lí¹³ jíeh²¹ náh² hi³ má²há²na²¹
hnú³mi³cuú², hi³ tsá² ná¹lín³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³²
né³ zá¹ son¹³ ñí¹quioh²¹ Jon² tsá²mi³cuóun².

2

Jmí¹ ca³jenh² cuo²tsáu² já¹juú² Caná

1 Jáun² né³, jmí¹ la³ má²jau³ jáun² ca³jmú³ tsáu²
jmá¹ hi³ ca³jenh² cuo² já¹juú² Caná, juú² hín¹³
tí³ Galilea. Ja¹ quioh²¹ tsá² hí³ né³, jmí¹ dí¹cho¹
mí¹ziú¹³ Jesús, **2** ja³bí¹ ca³teh³ tsú² siáh³ Jesús la³

má²quionh³ tsá² hain²¹ hí³ ti³ con² ñí¹ ca³jenh²
jáun² cuo² tsáu². ³Jmí¹jáun² ca³tsá³² mu² ráu³ mi³
uóun²jieh¹³ hi³ ná¹hín²³ tsú² ñí¹ jáun², hi³ jáun²
mi¹ziú¹³ Jesús né³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Tiú²uú² zia³² yáh³ mu² ráu³ quioh²¹ tsú².

⁴Tí³la³ Jesús né³, ca³ngái³ la³ lá²:

—La³ cun³ hi³ hí³² ní² honh² hnú² mí¹, tiá²
ca³tsín¹ jná¹³ hi³ hí³² tsín³² hi³ ní². Qui¹ tiá²
má²ca³tsín¹³ yáh³ jmái¹ quion²¹ jná¹³.

⁵Tí³la³ mí¹ziú¹³ tsú² né³ ca³záih³ la³ lá² tsá² jmí¹
ná¹jmu² ta²¹:

—Ma³ti²¹ náh² li³ua³ cáun² hi³ juáh³ ñú² ní².

⁶Jáun² né³, ñí¹ jáun² jmí¹ nio¹ jñéi³ tse³ cáh¹ hi³
lí³ quín¹, tse³ hi³ la³ jmúh³² jáun² tsá² *judíos ta²¹
ní¹juáh³ jmái¹ hi³ má²jin² tsú². Ma³ quin³² ma³
caun³² tse³ jáun² tí² héih²³ míh¹ tiá² cun³ hñá³láu³
lí¹³ jmái². ⁷Hi³ jáun² Jesús ca³záih³ tsá² ná¹jmu² hí³
ta²¹:

—Ma³conh²¹ náh² jmí² jma³ tse³ lá².

Hi³ jáun² tsá² hí³ né³ ca³táh³ jmái² tse³ jáun²
ca³la³ ca³canh². ⁸Jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ca³záih³ Jesús
tsá² hí³ la³ lá²:

—Né³² né³, chin³² ca³lá² hi³ cuá²cuéh³ tsá² nio²
jo³cuo² jmái¹.

Jáun² tsá² hí³ né³, ca³ma³tí³² bíh¹ héih³² jáun².
⁹Jáun² tsá² nio² jo³cuo² jmái¹ né³ ca³hín³ cú¹pih²¹
jmái² hi³ má²lain³² jáun² mu² ráu³ mi³ uóun²jieh¹³
ta³ tiá² ñí³² tsú² ha³ dá² jinh¹ ja³ hi³ jáun²;
qui¹ jí³²la³ tsá² ná¹jmu² ta²¹ bíh¹ má²ná¹ñí³², qui¹
hmóu³² bíh¹ tsá² hí³ ca³táh³ jmí² jma³ tse³ jáun²

hi³ jáun² ca³chin² ca³lá². Hi³ jáun² tsá² nio² jo³cuo² jmái¹ né³ ca³teh³ tsá²ñuh² tsá² ca³jenh² cuo², ¹⁰ hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—La³jín³² tsáu² bí¹ tsóh²³ tín² mu² ráu³ hi³ jlánh¹ bíh¹ chu²¹ ñí¹con² tsá² ná¹tén¹, hi³ jáun² ní¹ má¹lí²hính³ tsú² hliáun³ né³, má¹záun² máh³ má²tsóh³ tsú² mu² ráu³ huen³. Ti³la³ hnú² má¹ná¹, má²lí²hmáh¹ bí¹ nú² mu² ráu³ hi³ jlánh¹ bí¹ chu²¹, hi³ né³bí¹ tsóh³² máh³ nú² ta³né³².

¹¹ Hi³ ní² bíh¹ li²¹ la³ñí¹ hi³ ca³jmú³ Jesús jmí¹ ca³ma³jnia² pi³ quioh²¹ já¹ juú² Caná hín¹³ ti³ Galilea; hi³ jáun² tsá² haiñ²¹ hí³ ti³ con² tsú² né³, ca³chá³ cáun² tsí³.

¹² Jmí¹ li²¹ jáun² né³ ja³tanh²¹ dí² ti³ já¹ juú² Capernaum la³ má²quionh³ mí¹ziú¹³, tsá¹ rainh²¹, jí³ tsá² haiñ²¹ hí³ ti³ con² tsú² ni³² siáh³, hi³ ñí¹ jáun² né³ ca³tiáh³ dí² tun³ hní³² jmái¹.

Jesús má²ji² cuáh³² chín¹
(Mateo 21:12-13; Marcos 11:15-18; Lucas 19:45-46)

¹³ Jáun² né³, má²janh² bíh¹ jmí¹ má²hé² hi³ ti²¹*Jmí¹híen¹ quioh²¹ tsá² judíos, hi³ jáun² Jesús né³ ngau³ ti³ já¹ juú² Jerusalén. ¹⁴ Hi³ jáun² hñu³ cuáh³² chín¹ jáun² né³ ca³jíen³² tsú² tsá² ná¹hna² cuá¹juí², jí³ *já¹ziáh², jí³ tsá² hna² jái² ni³² siáh³, la³ má²quionh³ tsá² jmí¹ tionh¹ hi³ jmí¹ ná¹qui² ná¹zai³² quie³ quioh²¹ hué³² siáh³. ¹⁵ Jáun² jmí¹ ca³jíe³ Jesús hi³ jáun² né³, ca³jmú³ cáun² hñú¹jméi¹³ cun³quionh³ hñe¹³, hi³ jáun² ca³chi³ ca³huen³ dí² ti³ cheih³² cuáh³² la³jín³² tsá² hí³ la³ má²quionh³

já¹ziáh² ji³ cuá¹juí² joh¹. Hi³ ca³ziu³ ca³súh³ dí² siáh³ quie³ quioh²¹ tsá² jmí¹ ná¹zai³² hí³ quie³ quioh²¹ hué³² siáh³, ji³ hi³ ca³ziu³ ca³cuí³ dí² siáh³ mesas quioh²¹ tsú². **16** Hi³ tsá² jmí¹ ná¹hna² hí³ jái² né³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—¡Huen³ náh² jáh³ ní² ñéih³ lá²! ¡Ha³ lí² uú² chá² náh² hmah²¹ ñéih³ hñú¹³ Ñuh³² jná¹³!

17 Jmí¹jáun² né³ tsau³ tsí³ tsá² haín²¹ hí³ tí³ con² tsú² la³ cun³ hi³ rá¹juáh³ jáun² ñí¹ Sí², hi³ juáh³ jáun² la³ lá²: “Cun³ñí¹ hi³ jlánh¹ dí¹quiaunh²¹ tsín³² jná¹³ hi³ hñuh³² hnú² lí¹³ ná¹chan¹ jmáh³la³ hi³ ca³tin¹ hnú², jáun² bíh¹ tsa³hín³ jná¹³”.

18 Hi³ jáun² tsá² ná¹ñí¹ joh¹ tsá² judíos né³, ca³ngáih³ Jesús la³ lá²:

—¿He³ lí²¹ lí¹³ híeh¹ nú² jnoph¹ hi³ jáun² lí³ lin¹ hi³ tson² ca³tin¹ hnú² jmúh¹³ la³ ní²?

19 Jáun² Jesús né³, ca³ngái³ la³ lá²:

—Sá¹ní² tsunh²¹ dúh¹ náh² hñú³ híen¹ lá² neh²¹, hi³ jáun² ñí¹ cá²hní² jmái¹ zéih¹ jná¹³ siáh³ hi³ hmai²¹.

20 Jmí¹jáun² né³, ca³juáh³ tsá² judíos hí³ la³ lá²:

—Tun³la³jñéi³ mii² yáh³ ca³lé³ hi³ ca³jmú³ tsú² hñú³ híen¹ lá²; ¿hí¹ hni³² jmái¹ uá¹ lí¹³ hi³ zéih¹ hnú²?

21 Ti³la³hñú³ híen¹ hi³ ca³híe³ jáun² Jesús má¹ná¹, hi³ ca³híen³ hnga² bíh¹ tsú². **22** Hi³ jáun² jmí¹ ca³jenh¹³tsú²jáun²ja¹hla¹né³, tsau³tsí³tsá²haín²¹ hí³ tí³con²tsú²jái¹³ní², hi³ca³taunh³tsú²siáh³ta²¹la³cun³hi³rá¹juáh³ñí¹Sí², ji³la³jí³²jái¹³hi³jmí¹má²ca³juáh³tsú²jáun².

Jesús cuoh²jmí¹ tsí³ la³jín³² tsáu²

²³ Jáun² né³, jmí¹ cuá³ Jesús já¹ juú² Jerusalén tá¹la³ Jmí¹hién¹ jáun², jáun² juóun³² líñ³² tsáu² ca³chá³ cáun² tsí³ ñí¹con² tsú² jmí¹ ca³jíe³ lí²¹ hi³ lí³ hua³jueh³² hi³ jmu² dí² jáun². ²⁴Tí³la³ Jesús má¹ná¹, tiá² cáun² lí¹ jmí¹ hái³² yáh³ tsí³ ñí¹con² tsá² hi³, quí¹ jmí¹ cuoh² bíh¹ tsú² jmí¹ tsí³ la³jín³² tsá² hi³. ²⁵Qui¹ tiá² hin² jmí¹ lí³hniah²³ yáh³ hi³chá³² ñí¹con² tsú² he³ lánh³ líñ³ tsáu², quí¹ jmí¹ má²ñi³² bíh¹ tsú² hnng² he³ lánh³ lí³ hnú³ jmí¹ hnú³ tsí³ tsáu².

3

Jesús quionh³ Nicodemo

¹ Jáun² né³, jmí¹ zian² jan² tsá² ja¹ tsá² cu³ nió³ téh²³ tsú² *fariseo, tsá² jmái² Nicodemo, tsá² hí³ jmí¹ líñ³ jan² tsá² quien² ja¹ quioh²¹ tsá² *judíos.

²Nicodemo hí³ né³ ca³ñí¹jien¹³ Jesús cáun² já¹niéi², hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Tí³², né¹ jnoph¹ hi³ hnú² ca³ze³ Dió³² hi³ ña³ma³ta¹³ nú² jnoph¹, quí¹ hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² lí¹³ jmu³ lí²¹ lí³ hua³jueh³² la³jmí¹ jmu³² hnú² ní² sá¹jmí¹ hi³ tiá² Dió³² quionh³ tsú².

³ Hi³ jáun² Jesús ca³juáh³:
—Jú¹ tson² cu³tí¹³ juo³ jná¹³ hnú², hi³ ní¹juáh³ tsá² tiá² ca³lí³zian² hi³hmaí²¹, tiá² lí¹³ yáh³ hi³ tsú² jo³cuo² Dió³².

⁴ Jáun² Nicodemo né³ ca³ngái³:
—Tí³la³, ¿lánh³ bíh¹ rón³² lí¹³ hi³ jan² tsá² má²lieh²¹ lí¹³ lí³zian² siáh³ cónh³í¹ cu³ jéin³²? ¿Hí¹

lí¹³ hen¹³ tsú² hñu³ héin¹ mí¹ziú¹³ hi³ jáun² li³zian² siáh³?

5 Hi³ jáun² Jesúus né³ ca³ngáí³ la³ lá²:

—Jú¹ tson² cu³tí¹³ la³² juo³ jná¹³ hnú², hi³ ní¹juáh³ tsá² tiá² ca³li³zian² cun³quionh³ jmí² jma³ ji³ cun³quionh³ Jmí²chí³ joh¹ Dió³² ní² siáh³, tiá² lí¹³ yáh³ hi³ tsú² jo³cuo² Dió³². **6** Qui¹ jmáh³la³ ngú³ bíh¹ lín³ tsá² ca³li³zian² cun³quionh³ jméi² mí¹ziú¹³, ti³la³ lí³ua³ jan² tsá² ca³li³zian² cun³quionh³ Jmí²chí³ joh¹ Dió³² má¹ná¹, jáun² jmí²chí³ bíh¹ má²lín³ tsú².

7 Ha³ lí² cuí¹ cha³cáun² honh² nú² hi³ juah²¹ jná¹³ la³ lá²: “La³jín³² bíh¹ tsáu² hniáuh³² lí³zian² hi³ hmai²¹”. **8** Qui¹ chí³ dá² ja³² lí³ua³ cáun² jui³² hi³ hnió³ bíh¹; naíh³² bíh¹ hnú² mah¹ hi³ jmu² chí³, ti³la³ tiá² níh¹ yáh³ hnú² hín² dá² tíh³ ja³² chí³ hi³ hín² dá² tíh³ tsó³². Ja³bí¹ la³ ní² bíh¹ uá²jai³² lín³ tsá² má²ca³li³zian² cun³quionh³ Jmí²chí³ joh¹ Dió³².

9 Jmí¹jaun² ca³ngáí³ siáh³ Nicodemo, hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—¿He³ bíh¹ lánh³ rón³² lí¹³ la³ ní²?

10 Jáun² ca³juáh³ siáh³ Jesúus la³ lá²:

—¿Hí¹ hí¹juáh³ hnú² uá¹ tiá² ngí²³ nú² jái¹³ ní², uá¹jinh¹ hnú² bíh¹ jan² ti³² chí¹ ní¹con² tsá² *Israel? **11** Jú¹ tson² cu³tí³ juah³² jná¹³ ní¹con² hnú², hi³ jnoh¹ hléh¹ la³ cun³ hi³ né¹, jí³ hi³ lái³ jnoh¹ siáh³ tsá² nau³² jái¹³ ca³ti²¹ la³jí³² hi³ má²ca³neh²¹ jnoh¹; ti³la³ hnöh² né³, tiá² ta²¹ táunh²³ yáh³ náh² la³ cun³ hi³ juáh³ jnoh¹ ní¹con² náh². **12** Ní¹juáh³ hí¹juáh³ tiá² ta²¹ hun¹ bíh¹ hnöh² ní¹ má¹ca³hléh³ jná¹³ jái¹³ hi³ ca³ti²¹ la³ cun³ hi³ qui³ lí³ jáun² ní¹

hué²¹ lá², jáun² ¿tiá¹³ bíh¹ tiá³ táunh¹³ náh² ta²¹ ní¹juáh³ hi³ lieh¹ jná¹³ hnöh² jái¹³ hi³ ca³tí²¹ hi³ lí³ hñu³mí³cuú²?

13 "Hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² má²ñéi¹ hñu³mí³cuú², jí³²la³ Tsá² ja³ hí³ hñu³mí³cuú² bíh¹; Tsá² hí³ né³, Jon² tsá²mí³cuón² bíh¹, [Tsá² qui³ cuá³ hí³ hñu³mí³cuú²]. **14** Hi³ jáun² la³jmi¹ ca³ton³ jáun² hla¹ Moisés jáh³ hláinh¹ láin¹ tsoh² hmá² tá¹la³ jmi¹ tionh¹ tsú² jáun² hué³² quiéin², ja³bí¹ la³ jáun² bí¹ siáh³ hniáuh³² quiunh²¹ Jon² tsá²mí³cuón²; **15** hi³ jáun² la³jín³² tsá² cha³² cáun² tsí³ ní¹con² tsú² lí¹³ zian² la³ cun³ jmí¹hi³nio².

Dió³² hnrio³jí³lin²tsáu²

16 "Sá¹ní² jie³, la³ lá² bíh¹ ca³ma³hnio³ Dió³² tsá² zian² ní¹ hué²¹ lá², ca³la³ hi³ ca³cuen³ máh³ tsú² Jon² Tsá² jan² tán¹, hi³ jáun² lí³ua³ jan² tsá² cha³² cáun² tsí³ ní¹con² hí³ dí² tiá² lí¹³ yáh³ hi³ tsa³hái³, ti³la³ lí¹³ lí³ zian² tsú² cun³ jmí¹hi³nio² bíh¹. **17** Qui¹ Dió³² tiá² ca³zen³ Jon² ní¹ hué²¹ lá² hi³ ja³ra³tsín² tsáu² héih³², ti³la³ hí³ dá² ca³zen³ Jon² hi³ ti³ ja³lion³ bíh¹ tsáu².

18 "Hi³ jáun² bíh¹ tsá² tanh² ta²¹ Jon² Dió³² tiá² tá²tsín¹ yáh³ héih³², ti³la³ tsá² tiá² ní¹chá²¹ cáun² tsí³ ní¹con² hí³ dí² né³, cun³ má²ca³ta³tsín¹ bíh¹ héih³², qui¹ cun³ní¹ hi³ tiá² ta²¹ tanh² tsú² Tsá² jan² tán¹ Jon² Dió³². **19** Tsá² la³ hí³ má²ca³ta³tsín¹ héih³², qui¹ cun³ní¹ hi³ jmí¹ cuan¹ jáun² Tsá² lí³ joh¹ sí² ní¹ hué²¹ lá², ti³ jlánh¹ bíh¹ ca³tí³ tsí³ tsú² ní¹ já¹niéi², qui¹ cun³ní¹ hi³ tá¹³ tsú² lí³ jmáh³la³ ta²¹ hlah³ bíh¹. **20** La³jín³² bíh¹ tsá² ná¹jmu² hi³ hlah³ hoh³ joh¹ sí²;

cun³ tiá² ñí¹ja³janh³² bíh¹ tsú² ñí¹con² joh¹, qui¹ jáun² tiá² lí³jnia² hi³ hlah³ hi³ ná¹jmu². *21* Ti³la³ tsá² zian² la³ cun³ lí³ jú¹ tson² né³, má²janh³² bíh¹ tsú² ñí¹con² joh¹ jáun², hi³ jáun² lí³jnia² hi³ tá¹³ tsú² lí³ la³ cun³ rón³² hnió³ Dió³² bíh¹.

Juan² tsá² zion² tsáu² jmái² hleh³² siáh³ cónh³í cu³jén³² hi³ca³tín¹ Jesús

22 Jáun² né³, jmí¹ lí²¹ jáun² ngau³ Jesús quionh³ tsá² haín²¹ hí³ tí³ con² tí³ hué¹³ Judea, hi³ jáun² ca³lén³ tsú² ca³lá² ué³ ñí¹ jáun² hi³ zion² tsáu² jmái² quionh³ tsá² hí³. *23* Ja³bí¹ Juan² siáh³ jmí¹ dí¹zion² jmái² tsáu² tí³ Enón ñí¹ má²janh² Salim, qui¹hliá² ñí¹ jáun² jmí¹ qui² jmí¹ ñei³² jmái² ñí¹ hliáun³; hi³ tsáu² né³ jmí¹ ja³táunh¹ hi³ jáun² jmí¹ zaun³² jmái². *24* Hi³ ní² ca³lí³ ñeh² bíh¹ hi³ tanh¹³ tsú² Juan² hí³ hñu³mí¹ñí².

25 Jmí¹ jáun² né³, ma³ jan² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² Juan² tsá² zion² tsáu² jmái² ca³ma³liáu³² hi³ quiú² táinh²³ jái¹³ quionh³ jan² tsá² judío ca³ti²¹ hín² juí³² lí¹³ lí³jin² tsú². *26* Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, já¹taunh²¹ dí² tí³ ñí¹ zenh¹ Juan² hi³ ja³zeh¹ dí² la³ cun³ hi³ má²ca³lí³ ñí³² dí² jáun². Jáun² ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Hnú² Ti³², sá¹ní² niéi², tsá² jmí¹ zenh¹ hi³ quiúnh¹ hnú² tí³ jo²¹ cua³ Jordán tí³ juí³² ñí¹ hia³² hiú², tsá² ca³ma³tsónh¹³ hnú² jái¹³ hi³ ca³tín¹ já³², tsá² hí³ má²dí¹zion² jmái² tsáu², hi³ la³jin³² bí¹ tsáu² má²tsá²táunh¹ tí³ ñí¹con² tsú².

27 Jáun² Juan² né³ ca³ngái³ la³ lá²:

—Hi¹ jan² yáh³ tiá² hin² lí¹³ lín³ ta²¹ ní¹juáh³ hi³ Dió³² tiá² la³ má²lí²hiáu³². *28* Má²ca³niéih² bíh¹

hnoh² hmóu³² re² líñ³² jmí¹ cá¹juáh²¹ jná¹³ cú²na²¹ jái¹³ hi³ tiá² jná¹³ líñ³ yáh³ Tsá² zéi¹ Dió³², ti³la³ jná¹³ dá² líñ³ ná¹ jan² tsá² ja³ chí¹ján³ ta³ ñí¹ tsá² hí³ bíh¹. ²⁹ Jmú¹³ jái¹³, ní¹juáh³ jmí¹ jmu² tsú² cáun² jmái¹ hi³ jenh² cuo² tsáu², jáun² tsá²ñuh² tsá² má²ca³jenh² hí³ cuo² quionh³ bíh¹ tsá²mi³ má²líñ³ ñí²cuo²; hi³ jáun² há²mei²¹ quioh²¹ tsá²ñuh² tsá² ca³jenh² cuo² hí³ né³ cuá¹tón²¹ có³² hi³ cuá¹nái³² jé¹ tsá² ca³jenh² hí³ cuo², hi³ jáun² né³ lí²hiún² líñ³² tsí³ ní¹ má¹ca³nái³² hi³ hleh³² tsá² hí³. Hi³ jáun² bí¹ jlánh¹ lí²hiún² líñ³² tsin³² jná¹³ ta³né³²; ³⁰ qui¹ Tsá² hí³ dá² cun³ ca³tin¹ bíh¹ hi³ ti³ lí³mí¹ lí³ quien², hi³ jáun² jná¹³ né³, cun³ ca³ti²¹ bíh¹ hi³ má²tsa³méih³ hi³ quien² jná¹³.

Tsá² ja³ ti³ hñu³mi³cuú²

³¹ Hi³ jáun² Tsá² ja³ ti³ hñu³mi³cuú² bíh¹ ho² jái¹³ ñí¹con² ca³la³ ji³lin². Ti³la³ tsá² qui³ líñ³ tsá²mi³cuóun² má¹ná¹, jan² tsá² lí¹ tsáu² bíh¹ tsá² la³ hí³, hi³ hleh³² tsú² siáh³ la³ cun³ qui³ hleh³² tsá² zian² ñí¹ hué²¹ lá². Ti³la³ Tsá² ja³ hí³ hñu³mi³cuú² né³, ho² jái¹³ ñí¹con² ca³la³ ji³lin² tsáu² bíh¹, ³² hi³ jáun² hí³ bíh¹ dí² hleh³² ca³ti²¹ la³ cun³ hi³ má²ca³jié³ ji³ hi³ má²ca³nái³²; ti³la³ tiá² hin² nga³ ca³li³hnió³ yáh³ tónh³² ta²¹ la³ cun³ hi³ juáh³ Tsá² hí³. ³³ Ti³la³ li³ua³ jan² tsá² taunh³² ta²¹ jé¹ Tsá² hí³ má¹ná¹, hi³ jáun² tsá² la³ hí³ má²tson² jái¹³ hi³ tson² bíh¹ Dió³² hleh³² jú¹ tson²; ³⁴ qui¹ Tsá² lí²ze³ Dió³² dá² hleh³² jé¹ Dió³² bíh¹, qui¹ cun³ñí¹ hi³ Dió³² cuen² Jmí²chí³ joh¹ ñí¹con² tsú² ca³la³ hi³

tiá² tsí³² héih³² bíh¹. ³⁵ Dió³² hnio³ Jon², hi³ jáun² má²ca³chá³ tsú² jo³cuo² Jon² la³jí³² hi³ zia³². ³⁶ Jáun² tsá² má²nio² cáun² tsí³ ñí¹con² Jon² tsú² má²ná¹zian² la³ cun³ jmí¹hi³nio² bíh¹; ti³la³ ní¹juáh³ tsá² tiá² hnió³tanh¹³ta²¹ Jon²tsú²né³, tiá²lí¹³yáh³ zian²la³ jáun², qui¹la³má²míh²³ jáun²bíh¹tsí³Dió³²ñí¹con² tsá²la³hí³.

4

Jesús quionh³ tsá²mi³ tsá² hín¹³ ti³ Samaria

¹ Hi³ jáun² né³, jmí¹ ca³li³ ñí³² Jesús hi³ tsá²*fariseos má²ca³ná¹³² hi³ ti³ má²juóun³² bíh¹ tsá² haín²¹ ti³ con² hí³ dí², jí³ hi³ ti³ jlánh¹ juóun³² tsáu² má²ca³zion³ dí² siáh³ jmái²la³cónh³bí¹ Juan², ²(uá¹jhíh¹ jun³juáh¹³ hnga² yáh³ Jesús jmí¹ zion² jmái²tsáu², qui¹hmóu³²tsá²haín²¹hí³ti³con²bíh¹tsú²), ³hi³ jáun²jmí¹ca³li³ ñí³² Jesús jáí¹³ ní²né³, cua³han³hué¹³Judea hi³ngah³ti³Galilea.

⁴ Jmí¹ngah²¹ jáun²tsú²ca³li³hniáuh³²tsa³nga¹ hué³² Samaria, ⁵hi³ jáun²ca³chó³²tsú²cáun²juú²jmái²Sicar hín¹³ti³Samaria, có³²hué³²ñí¹ca³cuéh³hla¹Jacob Sé³²jon². ⁶Ñí¹ jáun²jmí¹hó²¹cáun²táu²ñí¹jmí¹chí²tsáu²jmái², hi³ jáun²né³jmí¹téh²³tsú²“Tá²jmái²quioh²¹hla¹Jacob”. Jesús jmí¹má²cá²huóh³²lín³²bíh¹hi³hún¹juí³², hi³ jáun²ca³cuá³can³²ho³tá²jmái² jáun². Má²ñí¹ti²¹la³nio¹jñéi³ti³ca³hláu³bíh¹jmí¹jaun². ⁷Jáun²ja³jan²tsá²mi³tsá²Samaria hi³chí¹³jmái²ñí¹ jáun², hi³ jáun²Jesús ca³záih³tsá²mi³hí³la³lá²:

—¿Tiá¹ jmúh¹³ tiá³ hi³ chú³² cuéh¹ cú¹pih²¹ jmái²
quián^{13?}

8 Tsá² haín²¹ hí³ tí³ con² Jesús né³, má²já²taunh²¹
hi³ má²já²lia³² má³² tí³ já¹ juú². **9** Ti³la³ cun³ñí¹ hi³
tsá²*judíos tiá²jmí¹ jmúh³² yáh³ ta²¹li³ua³ cáun²hi³
cauh³² tsá² Samaria, hi³ jáun² lí¹ ca³ja³cáun² bíh¹
tsí³ tsá²mi³ hi³, jáun² ca³juáh³ la³lá²:

—¿Lánh³ rón³² sa³ hnú² yáh³ mih³² jmái² ñí¹con²
jná^{13?}, já² tsá² judío bíh¹ hnú², hi³ jná¹³ né³ tsá²
Samaria bíh¹.

10 Jmí¹jáun² ca³ngái³ Jesús la³ lá²:

—Sá¹jmí¹ hi³ lí²tsin² bíh¹ hnú² la³ cun³ hi³ hnió³
Dió³² cué³²,ji³ hi³ hin²tsánh² cuá¹mi³² jmái² ñí¹con²
nú², hi³ jáun² hnú² dá² tí³ jmí¹ míh¹³ bíh¹ jmái²
ñí¹con² jná¹³,hi³ jáun² jná¹³ né³ jmí¹ cué¹³ ná¹jmái²
hi³ cue³² pí³ hi³ lí¹³ zian² tsú² cun³ jmí¹hi³nio².

11 Jáun² tsá²mi³ hi³ né³ ca³záih³ Jesús la³ lá²:

—Hnú² Ti³², já² hí¹juáh³ tiá² quiánh¹ yáh³ hnú²
he³ cun³quionh³ chíh¹ nú² jmái², hi³ ñí¹ ñe¹ lí²¹
bíh¹ siáh³ hu²¹ jmái². Hi³ jáun² né³, ¿lánh³ rón³²
cánh¹³ hnú² jmái² hi³ cue³² pí³ hi³ lí¹³ zian² tsú²
hi³ cuéh¹ nú² jná^{13?} **12** ¿Hí¹ jlánh¹ bí¹ quien² hnú²
la³ cónh³ bíh¹ hla¹ Jacob dí¹hio³ ñú¹deh³ jnoh¹ tsá²
jmí¹ zian² jmí¹tin²? Qui¹ hí³ bíh¹ ca³cué³ jnoh¹ tá²
jmái² lá²; jmái² ha²¹ tá² jmái² lá² bíh¹ jmí¹ hín²³
tsú² hnga² la³ má²quionh³ jón²zíh¹ jón²cho¹, ji³ jáh³
joh¹ tsú² ní² siáh³.

13 Hi³ jáun² jmí¹ jáun² ca³ngái³ siáh³ Jesús hi³
ca³juáh³ la³lá²:

—La³jín³² bíh¹ tsá² hính³ jmái² lá² lí³ quiéin² siáh³ tsí³; ¹⁴ ti³la³ tsá² hính³ jmái² hi³ cue¹ jná¹³ má¹ná¹, jmí¹líh³ bíh¹ tiú²uú² chau²¹ jmái¹ hi³ lí³ quiéin² siáh³ tsí³. Quí¹ cun³quionh³ jmái² hi³ cué¹³ jná¹³ dá² lí¹³ la³jmí¹ lí³ hi³ chí¹ñe³² bíh¹ jmái² hñu³ tsí³ tsú² hi³ cué³² pí³ hi³ lí¹³ zian² tsú² la³ cun³ jmí¹hi³nio².

¹⁵ Jáun² tsá²mi³ hí³ né³, ca³juáh³ la³ lá²:

—Hnú² Tí³², jmu³ hi³chú³² cué¹ jná¹³ jmái² jáun² aíh²¹, hi³ jáun² tiú²uú² lí³ quiéin² tsín³² jná¹³, hi³ sa³jun³ uá² lí³ hniáuh³² já¹³ jná¹³ hi³ já¹chí³ jmái² la³ ti³ lá².

¹⁶ Jesús né³ ca³záih³ tsá²mi³ hí³:

—Cuánh², cuá²tiéh³ ñí²cuonh², hi³ jáun² ña³² quiúnh¹ tsú² ñí¹ lá² má¹lí³² jáun².

¹⁷ Jáun² tsá²mi³ hí³ né³ ca³ngái³:

—Tiá² ñí²uó³² nia²¹ zian² yáh³.

Hi³ jáun² Jesús né³ ca³juáh³:

—Tson²bíh¹la³juáh³hnú²ní², hi³tiá² ñí²cuonh² nú² zian²; ¹⁸ quí¹ hñá³ yáh³ ñí²cuonh² hnú² má²ca³li³ zian², ti³la³ tsá² ñíh³ nú² quiúnh¹ ta³né³² né³, jun³juáh¹³ ñí²cuonh² yáh³ nú² hí³. Jáun² né³, jú¹tson² cu³tí¹³ bíh¹ la³ cun³ hi³ má²lí²juah²¹ hnú² ní².

¹⁹ Jmí¹ ca³nái³² jáun² tsá²mi³ hí³ jái¹³ ní² né³, ca³juáh³ la³ lá²:

—Hnú² Tí³², má²ca³lí³tsín² jná¹³ hi³ hnú² bíh¹ lí³ jan² *tí³² jé¹ Dió³². ²⁰ Né³² né³, dí¹hio³ ñú¹deh³ jnoh¹ tsá² hín¹³ jnoh¹ hué³² Samaria lá² ca³ma³tsú² ma³jónh³² Dió³² tsí³ máh³ lá² jmí¹tin²; ti³la³ hnoh²

né³ tsá² judíos juáh³ náh² hi³ jmáh³la³ já¹ juú²
Jerusalén bí¹ néh¹ lí¹³ ma³tsú³ ma³jónh³² tsú² Dió³².

21 Jáun² Jesúz ca³ngáf³ siáh³ la³ lá²:

—Hnú² tsá²mi³, tionh² ta²¹ jáf¹³ lá²: Hi³
má²chau²¹ bíh¹ jmái¹ hi³ tiú²uú² lí³ hniáuh³² yáh³
hi³ ñá¹táunh¹ náh² tsí³ máh³ ní², ho³ hi³ cuá¹táunh¹
náh² já¹ juú² Jerusalén hi³ cuá¹ma³tsú¹ ma³jonh²¹
náh² Dió³² Jméi² dí². **22** Hnoh², tsá² hín¹³ tí³ hué³²
Samaria lá², hí¹juáh³ tiá² re² cuóun³² yáh³ náh²
Dió³² Tsá² ma³tsú¹ ma³jonh²¹ náh²; tí³la³ jnoh¹
má¹ná¹, re² bíh¹ cuóun³² jnoh¹ Dió³² Tsá² ma³tsú¹
ma³jonh²¹ jnoh¹, quí¹ ja¹ quioh²¹ tsá² judíos bíh¹
cua³han³ Tsá² liáu³². **23** Qui¹ má²ja³quián³ bíh¹
chau²¹ jmái¹, hi³ ti³tsóh³dí¹ ta³né³² má²cá²chó³²
jmái¹ jáun², la³ cun³ jmái¹ hi³ jí³lin² tsá² cu³tí³
má²tsú² má²jónh³² Dió³² má²lí¹³ ma³tsu³ ma³jónh³²
tsú² Jméi² dí² cáun² hi³ hú¹tá¹ tson² cu³tí³
cun³quionh³ hi³ ma³hau³ Jmí²chí³ Chun¹; quí¹ tsá²
la³ hí³ bí¹ ti³tsóh³ hnah² Jméi² dí² hi³ lí¹³ ma³tsu³
ma³jáuh³². **24** Dió³² bíh¹ jan² Tsá² lí³ Jmí²chí³; hi³
jáun² tsá² má²tsú² má²jáuh³² né³, hniáuh³² bíh¹ hi³
ma³tsu³ ma³jónh³² tsú² Dió³² cáun² hi³ hú¹tá¹ tson²
cu³tí³, cun³quionh³ hi³ ma³hau³ Jmí²chí³ Chun¹.

25 Jáun² tsá²mi³ hí³ né³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Né¹ jnoh¹ hi³ já³²jan² Tsá² zen³ Dió³², Tsá² téh³
tsú² Cristo; hi³ jáun² Tsá² hí³ lí¹³ ma³ta² re² tñ²
la³jí³² ñí¹con² jnoh¹ ní¹ má¹cuán².

26 Jmí¹jáun² ca³juáh³ Jesúz la³ lá²:

—Jná¹³ bíh¹ la³², Tsá² má²dí¹hléh²³ ná¹ ñí¹con²
hnú².

27 Tá¹la³ jáun² né³, cua³tanh²¹ bíh¹ tsá² hain²¹ hí³ ti³ con² tsú², hi³ jáun² lí¹ ca³ta³ná¹jíe³² bíh¹ tsú² jmí¹ ca³jíe³ hi³ cuá¹liéinh³² Jesús tsá²mi³ hí³. Ti³la³ hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² ca³tia³ tsí³ hi³ ngáih³² tsá²mi³ hí³ ní¹juáh³ he³ dá² hnió³, sa³jun³ ca³chá³ tsú² siáh³ tiá³ tsí³ hi³ ngáih³² Jesús: “¿He³ dá² ná¹juónh³² hnú² quiúnh¹ tsá²mi³ ní²? ” **28** Hi³ jáun² jmí¹ jáun² bíh¹ ca³zíh³ tsá²mi³ hí³ tsú¹liáh² quioh²¹, hi³ ngah³ ti³ já¹ juú², hi³ ca³ní¹zeh¹ tsáu² la³ lá²:

29 —Ñá²táunh¹ náh², ná²jíen¹ náh² jan² tsá²ñuh² Tsá² má²lí²zéi³² jná¹³ la³jí³² la³ cun³ hi³ má²cá²jmú³² ná¹. Tiá² hin² ní³² hí¹ Tsá² lín³ Cristo Tsá² ó³².

30 Jmí¹ jáun² ca³huén² tsá² juú² jáun², hi³ ja³taunh²¹ hi³ ca³ní¹jíen¹³ Jesús. **31** Tá¹la³ jáun² né³, tsá² haín²¹ hí³ ti³ con² Jesús jein³² má³², hi³ juáh³ la³ lá²:

—Ti³², quiéih³ ca³lá² má³² quiú¹³.

32 Ti³la³ Jesús má¹ná¹, ca³ngái³ la³ lá²:

—Zia³² bíh¹ cáun² má³² hi³ lí¹³ cuh²¹ jná¹³, cáun² hi³ tiá² cuin² hnoph².

33 Jáun² tsá² hain²¹ hí³ ti³ con² tsú² ca³ma³liáu³² hi³ ngaih³² rainh²¹ tsá²ján² tsá²ján² hí³ juáh³ la³ lá²:

—¿Hí¹ zian² tsá² má²cuá²can³² má³² hi³ cuh³ tsú² juáh¹³?

34 Ti³la³ Jesús ca³juáh³ la³ lá²:

—Má³² quion²¹ jná¹³ lí³ la³ lá²: hi³ jmu¹ ná¹ la³ cun³ hi³ hnió³ Tsá² ca³ze³ bíh¹, jí³ hi³ má¹hián¹³ jná¹³ siáh³ ta²¹ quioh²¹ tsú². **35** Hnoph² dá² juáh³ náh² la³ lá²: “Cónh³í¹ quiún³ zíh² máh³ hniáuh³² hi³

ló³² la³ cun³ hi³ jná¹; ti³la³ jná¹³ né³ juanh³²: Sá¹ni² jéinh¹ dú¹ náh² máh¹ ti³ la³ ó³² neh²¹, ta³né³² bíh¹ má²ca³láu², jáun² má²lí¹³ bíh¹ caun¹³ tsú². **36** Tsá² jmu² ta²¹ hi³ caun² hi³ ca³láu² jáun² né³ he² hmah²¹ quioh²¹, hi³ mái³ hi³ caun² tsú² jáun² né³ tsá²toh³ ní¹ lí¹³ zian² tsú² la³ cun³ jmí¹hi³nio², hi³ jáun² tsá² jní³² mái³ lí³ hiún² tsí³ cu³lí²¹ la³ má²quionh³ tsá² jieih³². **37** Quí¹ jú¹ tson² bíh¹ la³ cun³ hi³ juáh²³ tsú² jáun²: “Tsá² siáh³ bíh¹ jní³², hi³ tsá² siáh³ bí¹ caun²”. **38** Jná¹³ má²lí²zéi³² hnöh² hi³ cuá¹quiaun² náh² cáun² hi³ tiá² huá² ta²¹ lí²quiáh² náh²; la³ ní² bíh¹ lí³, hi³ tsá² siáh³ bí¹ ca³jmú³ ta²¹, hi³ jáun² hnöh² né³ cáun² má²tonh²¹ náh² hná¹ ta²¹ hi³ má²he² hná¹ quioh²¹ tsá² hi³ bíh¹.

39 Juóun³² lín³² bíh¹ tsá² juú² zian² hué³² Samaria jáun² ca³tanh² ta²¹ Jesús cun³ní¹ hi³ jlánh¹ ca³ma³tson² tsá²mi³ hí³ jé¹ jmí¹ ca³juáh³ jáun² la³ lá²: “Má²lí²zéi³² jná¹³ tsú² la³jí³² la³ cun³ hi³ má²cá²jmú³² jná^{13”}. **40** Hi³ jáun² jmí¹ cuá¹taunh²¹ jáun² tsá² hín¹³ hi³ ti³ Samaria ní¹ cuá¹tón²¹ jáun² Jesús né³, jlánh¹ ca³hiu³ ca³mí³ dí² hi³ cuá³² tsú² juú²co¹ dí². Jáun² Jesús né³ ca³cuá³ tun³ jmái¹ já¹ juú² jáun², **41** hi³ jáun² ti³ lí³mi¹ juóun³² tsáu² ca³chá³ bíh¹ cáun² tsí³ jmí¹ ca³nái³² jáun² jái¹³ hi³ hleh³² hnga² Jesús. **42** Hi³ jáun² tsá² hi³ né³ ca³záih³ tsá²mi³ hi³ la³ lá²:}

—Jun³juáh¹³ jmáh³la³ hi³hliá² lí²juah²¹ hnú² la³ jáun² yáh³ má²táunh²³ jnöh¹ ta²¹ ta³né³², qui¹ ja³bí¹ hmóu³² yáh³ jnöh¹ má²lí²nái¹³ la³ cun³ hi³ má²lí²juáh³ tsú², jí³ hi³ má²né¹ jnöh¹ siáh³ hi³ cu³tí³

bíh¹ Tsá² ní² lín³ Tsá² lión³² tsá² zian² tá¹ cáun²
hngá¹máh³.

Jesús jmah²³ jon² jan² tsá²cuú² tsá²ta³ re²¹

43 Jmí¹ la³ má²jau³ jáun² né³ cua³han³ siáh³ Jesús
hué³² Samaria jáun², hi³ ngah³ siáh³ ti³ hué¹³
Galilea. **44** Quí¹ hnga² Jesús ca³juáh³ hi³ jan² ti³² jé¹
Dió³² tiá² hin² quiú² jéi²³ yáh³ juú²co¹. **45** Hi³ jáun²
jmí¹ cá¹chánh²¹ dí² hué¹³ Galilea né³, ca³he³ bíh¹
tsá² hí³ re², quí¹ ja³bí¹ jmí¹ má²ñí¹táunh¹ yáh³ tsá²
hí³ *Jmí¹hien¹ ti³ já¹ juú² Jerusalén, hi³ jáun² jmí¹
má²ca³jié³ bíh¹ tsú² la³ji³² hi³ ca³jmú³ Jesús tá¹la³
jmái¹ jáun².

46 Jáun² jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ngah³ Jesús já¹ juú²
Caná hín¹³ ti³ Galilea, ñí¹ ca³jmú³ tsú² jmí¹tin² hi³
jmí² jma³lan³ mu²ráu³ mi³ uóun²jieh¹³. Hi³ já¹ juú²
Capernaum né³, jmí¹ zian² jan² tsá²cuú² tsá²ta³
re²¹, tsá² hí³ jmí¹ tsáun¹ jan² jon². **47** Jáun² jmí¹
ca³li³ ñí³² tsá² hí³ hi³ má²cuanh³² siáh³ Jesús hué¹³
Galilea hi³ jmí¹ hún¹ ti³ Judea, jmí¹ jáun² ngau³ dí²
hi³ ca³ñí¹jen¹³ dí² tsú², hi³ ca³ñí¹hiú² ñí¹mi² dí² hi³
tsó³² Jesús hñú¹³ dí² hi³ tsa³jmah¹ jon² dí² tsá² jmí¹
má²ñí¹jún³ cu³ti³. **48** Hi³ jáun² Jesús ca³záih³tsá² hí³
la³lá²:

—Jun³ tsá² zia³² hi³ táunh¹³ ta²¹ yáh³ hnöh²
ní¹juáh³ hi³ tiá² jieh²¹ náh² li²¹ ji³ hua³jueh³² ni²
siáh³.

49 Jáun² tsá² joh¹ re²¹ né³ ca³juáh³:

—Hnú² Ti³², ña³² tiá³ tia³ju³² ñeh² bíh¹ hi³ jún³
jón³² jná¹³.

50 Jmí¹ jáun² né³, ca³juáh³ Jesús la³ lá²:

—Cuánh² hñuh³², zian² bíh¹ jónh³² hnú² re² tñ².

Jáun² tsá²ñuh² hí³ né³ ca³taunh³ ta²¹ la³ cun³ hi³ má²lí²juáh³ jáun² Jesú^s, hi³ jáun² ngah³ hñú¹³. ⁵¹ Hú¹ juí³² jáun² né³, ca³jenh² tsú² *tsá² má²dí¹hlánh¹ joh¹, tsá² ca³huén² hí³ hi³ tsa³can³² jái¹³ hi³ zian² bíh¹ jon² tsú² re² tñ². ⁵² Hi³ jáun² tsá²ñuh² hí³ ca³ngái³ hi³ hín² la³nió¹ lan³ jon², jáun² tsá² joh¹ tsú² hí³ né³ ca³juáh³:

—Jmí¹ la³nió¹ quiau³ ti³ ca³hláu³ cháu³ bíh¹ ca³quin³ hi³ jmí¹ chéin³ tsú².

⁵³ Jáun² jmí¹ jáun² ca³lí³tsin² tsá²ñuh² hí³ hi³ ti³tsóh³dí¹ jmí¹ jáun² bíh¹ ca³juáh³ Jesú^s la³ lá²: “Zian² bíh¹ jónh³² hnú² re² tñ²”; hi³ jáun² jmí¹ jáun² né³ ca³tanh² tsá² hí³ ta²¹ Jesú^s la³ má²quionh³ la³jín³² tsá² hñú¹³.

⁵⁴ Hi³ ní² bíh¹ ñí¹ má²tun³ li²¹ hi³ lí³ hua³jueh³² hi³ ca³jmú³ Jesú^s hué¹³ Galilea jmí¹ cuanh²¹ hi³ ñéi¹ jáun² ti³ hué¹³ Judea.

5

Jesú^sjmah²³jan²tsá²hma²ti³Betzata

¹ Jmí¹ lí¹cáin² jáun² né³ ca³jmú³ tsá² *judíos cáun² jmái¹ quioh²¹, hi³ jáun² Jesú^s ñéi¹ ti³ Jerusalén. ² Já¹ juú² jáun² né³, ñí¹ má²janh² ho³hñú¹³ ñí¹ téh²³ tsú² “Ho³hñú¹³ quioh²¹ *Já¹ziáh²”, ñí¹ jáun² jmí¹ nio¹ cáun² jmí²táu² hi³ téh²³ tsú² Betzata cun³quionh³ jú¹jma² *hebreo; ñí¹ jáun² jmí¹ zia³² hñá³ ñí¹ lí³ ñí¹hñú³. ³ Juóun³² lín³² bíh¹ tsá² tsáun¹ jmí¹ tionh¹ hué³² ñí¹ jáun², la³ cun³: tsá² ten³, tsá² hliáh², ji³

tsá² hma² ní² siáh³, [hi³ jmí¹ ná¹jan³² tá¹la³ juá³ jmái² jáun². ⁴ Qui¹ ma³ cónh³ la³ jáun² bíh¹ jmí¹ ja³² jan² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² hi³ ja³jua³² jmái², hi³ jáun² ní¹ má¹l³² jáun² bíh¹ li³ua³ jan² tsá² hí³ la³ní¹ chu³ jmái² lí¹³ lan¹³ ca³ti²¹ li³ua³ cáun² mí¹ui³ hi³ zian² tsú².] ⁵ Ní¹ jáun² jmí¹ rón²¹ jan² tsá²ñuh² tsá² má²tí³ quiú³quia³jña³ mii² hi³ tsáun¹. ⁶ Jáun² Jesús ca³jen³² tsá² hí³ hi³ rón³² ní¹ jáun², hi³ jáun² jmí¹ ca³lí³tsin² dí² hi³ má²ngau³² mii² bíh¹ la³ tsáun¹ tsú², hi³ jáun² ca³ngáih³ dí² la³ lá²:

—¿Hnáuh¹ hnú² lan¹³?

⁷ Jáun² tsá² tsáun¹ hí³ né³ ca³juáh³:

—Hnú² Ti³², tiá² hin² zian² yáh³ hi³ taunh¹³ jná¹³ hñu³ jmí²táu² ní² ní¹juáh³ ní¹ má¹ca³juá³ jmái². Qui¹ ma³ quin³² la³ ma³ cu³ jeín³² hi³ má²ca³lí³hnó³² jná¹³ hu²¹ chu³ jmái², tsá² siáh³ bíh¹ tín² lí²jan²¹ hi³ hí²³ la³ní¹.

⁸ Hi³ jáun² jmí¹ jáun² ca³juáh³ Jesús ní¹con² tsá² hí³:

—Náu², ziáuh¹ jmu² quián¹³, ngí¹.

⁹ Hi³ jáun² la³ cun³jmí¹ jáun² bíh¹ ca³lan³ tsá²ñuh² hí³, hi³ jáun² ca³caun² jmu² quioh²¹ hi³ ca³ma³liáu³² ngí³². Ti³la³ *jmái¹ hi³ tionh² tsú² tie³ bíh¹ jmái¹ jáun²; ¹⁰ hi³ jáun²tsá²judíos tsá² ná¹ní¹ ca³záih³ tsá² má²lain³² hí³ la³ lá²:

—Hóh³², já² jmái¹ nio² tie³ bíh¹ né³², cun³ tiá² ca³tin¹ bíh¹ hnú² hi³ ní¹quiáh¹ jmu² quián¹³.

¹¹ Jáun² tsá²ñuh² hí³ né³ ca³ngáih³, hi³ ca³juáh³:

—Tsá² lí²jmú³ hi³ lan³ bíh¹ jná¹³ lí²juáh³: “Quiaun² jmu² quián¹³, ngí¹”.

12 Hi³ jáun² tsá² hí³ né³ ca³ngáih³ tsá² má²lain³² hí³ la³ lá²:

—¿Hin² tsánh² tsá² hí³ hi³ lí²zéi³² hnú²: “Quiaun² jmu² quián¹³, ngí¹”?

13 Ti³la³ tsá² má²lain³² hí³ né³, tiá² jmí¹ ní³² yáh³ hin² dá² tsánh² lí²jmú³ hi³ lan³ dí², quí¹ ca³quiónh³² bíh¹ Jesús ja¹ tsá² juóun³² lín³² jmí¹ tionh¹ hí³ có³² jmí²táu² jáun². **14** Jmí¹ lí¹cáin² pih²¹ jáun² né³, ca³jenh² siáh³ Jesús tsá²ñuh² hí³ hñu³ cuáh³² chín¹, hi³ jáun² ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Sá¹ní² jie³, né³² má²láiñ¹ nú²; hi³ jáun² né³, ha³ lí²uú² jmú² tso³, quí¹ ní² lí¹ cá¹quiúnh²¹ nú² cáun² hi³ ti³ jlánch¹ bíh¹ huáh² tsí³ la³ cónh³ bíh¹ hi³ jmí¹ zian² nú².

15 Jáun² tsá² hí³ né³ ngah³ jmí¹ lí²¹ jáun², hi³ ca³ñí¹zeh¹ tsá² judíos tsá² ná¹ñí¹ hi³ Jesús bíh¹ la³ ca³jmú³ hi³ lan³ dí². **16** Cun³ñí¹ hi³ má²lí²jmú³ jáun² hua³jueh³² jmái¹ nio² tie³ bíh¹ Jesús, hi³ jáun² má²hnauh² tsá² judíos hí³ quioh²¹ tsú² hi³ ma³tsau¹³. **17** Ti³la³ Jesús né³ ca³záih³ tsá² hí³ la³ lá²:

—La³ má²jmú² jáun² bíh¹ Ñuh³² jná¹³ ta²¹, hi³ jáun² ja³bí¹ jná¹³ siáh³ jmu² ta²¹.

18 Hi³ jáun² né³, ti³ lí³mí¹ ca³lí³hnió³ bíh¹ tsá² judíos tsá² ná¹ñí¹ hi³ jngah³, quí¹ jun³juáh¹³ cun³ jmáh³la³ hi³ tiá² jmí¹ má²tí³² tsú² liei²¹ hi³ ca³ti²¹ jmái¹ nio² tie³ yáh³, quí¹ ji³ hi³hliá² jmí¹ jmu² dí² jáun² cá²ren²quionh³Dió³²bíh¹, hi³hliá² jmí¹ juáh²³ dí² jáun² hi³ hnga² Dió³² lín³ Jméi² dí².

Jái¹³ hi³ ho²Jon² Dió³²

19 Hi³ jáun² Jesú̄s né³ ca³záih³ tsá² hí³ la³ lá²:

—Jú¹ tson² cu³tí³ bíh¹ hi³ juah³² jná¹³ lá² ní¹con² hnöh², hi³ hí¹ cáun² yáh³ tiá² hi³ lí¹³ jmu³ Jon² Dió³² la³ cun³ hi³ lí¹ cháunh²³ chí¹ hnga²; ní¹ jí²¹la³ ti³ jmu² tsú² la³ cun³ hi³ jíe²³ hi³ jmu² Jméi² bíh¹. Qui¹ la³jí³² la³ cun³ hi³ jmu² Jméi² tsú², la³ jáun² bíh¹ jmu² tsú² siáh³ hnga². **20** Qui¹ hnio³ bíh¹ Dió³² Jon², hi³ jáun² hieh³² dí² ca³la³ jí³² hi³ jmu² dí² hnga²; hi³ né³bí¹ híeh²¹ dí² siáh³ ta²¹ hi³ tí³ jlánh¹ bíh¹ cáu² jueh³², hi³ ca³la³ hi³ lí¹ tsa³cáun² lí³² bíh¹ honh² hnöh² lí¹³. **21** Qui¹ hí¹ la³ tí³ tñ² yáh³ tsú² jmu³ siáh³ hi³ jenh¹³ tsá² má²cá²tsan³ ní¹juáh³ lí³ua³ jan² tsá² hnió³ tsú² hi³ zian² siáh³, la³jmí¹ tñ² jáun² Jméi² tsú². **22** Qui¹ jun³juáh¹³ Dió³² Jméi² yáh³ tsú² rá²tsí³² héih³² ní¹con² tsáu², qui¹ tí³la³ jo³cuo² Jon² bíh¹ Dió³² má²ca³chá³ ta²¹ jáun², **23** hi³ jáun² la³jín³² tsáu² lí¹³ ma³quien² Jon² Dió³² la³jmí¹ má²quien² tsú² hnga² Dió³² Tsá² lí³ Jméi². Jáun² ní¹juáh³ tsá² tiá² má²quien² Jon² Dió³², hi³ jáun² sa³jun³ má²quien² yáh³ tsá² la³ hí³ Dió³² Tsá² ca³zen³ Tsá² hí³.

24”Jú¹ tson² bíh¹ juo³ jná¹³ hnöh²: Li³ua³ jan² tsá² nái³² re² jái¹³ hi³ juah³² jná¹³, hi³ tanh² tsú² siáh³ ta²¹ Tsá² ca³ze³ jná¹³, tsá² la³ hí³ bíh¹ lí¹³ zian² la³ cun³ jmí¹hi³nio²; hi³ jáun² tiá² héih³² tá¹tsín¹ yáh³ tsú², qui¹ má²ca³nga² bíh¹ tsú² ní¹ jmí¹ lí¹³ jún³, hi³ jáun² hú¹tá¹ má²zian² bíh¹ tsú² hi³ hmaí²¹. **25** Juo³ jná¹³ siáh³ hnöh² jú¹ tson²lá², hi³ má²ja³quián³ bíh¹ chau²¹ jmái¹, hi³ tí³tsóh³dí¹ ta³ne³² má²cá²chó³² jmái¹ jáun², hi³ tsá² ná¹jún¹ ne³ hi³ hléh³² Jon²

Dió³²; hi³ jáun² tsá² ne³ né³, lí¹³ zian². ²⁶ Qui¹ la³jmí¹ quian³² Dió³² Tsá² lín³ Jméi² pí³ jmu² hi³ lí¹³ zian² tsáu², ja³bí¹ la³ jáun² ca³cuéh³ tsú² Jon² jái¹³ hi³ quian³² siáh³ pí³ hi³ jmu³ hi³ lí¹³ zian² tsáu²; ²⁷ hi³ jáun² má²ca³cuéh³ dí² siáh³ jái¹³ hi³ ra³tsí³² héih³² ñí¹con²tsáu², qui¹ cun³ñí¹ hi³ hí³ bíh¹ lín³ Jon² tsá²mí³cuóun². ²⁸ Ha³ lí² cuí¹ cha³cáun² honh² náh² hi³hlíá² má²lí²juáh³² jná¹³ la³ ní², qui¹ chau²¹ bíh¹ jmái¹ hi³ la³jín³² tsá² ná¹jún¹ ne³ hi³ hléh³² tsú², ²⁹ hi³ jáun² tsá² hí³ né³, huén³² tá²hón³² quioh²¹. Lí³ua³ jan² tsá² ca³jmú³ hi³ chu²¹ né³, jenh¹³ hi³ lí¹³ zian² cun³ jmí¹hi³nio²; tí³la³ ní¹juáh³ tsá² ca³jmú³ hi³ hlah³ má¹ná¹, jenh¹³ hi³ tá¹tsín¹ héih³² hlah³ bíh¹.

Lí² lin¹ bíh¹ hi³ tson² ho² Jesús jái¹³

³⁰ »Tiá² lí¹³ yáh³ jmu¹ jná¹³ hí¹ cáun² hi³ cháunh²³ chin³² huen². Jná¹³ dá² rá²tsí³² ná¹ héih³² la³ cun³ lí³ héih³² hi³ ja³² ñí¹con² bíh¹ ná¹; hi³ la³ cun³ ca³tí²¹ bíh¹ siáh³ rá²tsí³² jná¹³ héih³², qui¹ tiá² jmu² yáh³ jná¹³ la³ cun³ hi³ hnó³² huen², tí³la³ jná¹³ dá² jmu² la³ cun³ hi³ hnío³ [Ñuh³² ná¹] Tsá² ca³ze³ bíh¹. ³¹ Sá¹jmí¹ hi³ jí³²la³ huen² bíh¹ jná¹³ no² jái¹³ hi³ ca³tin¹ ná¹ huen², hi³ jáun² tiá² lin¹ ñí¹ quien² yáh³ la³ cun³ hi³ juah³² jná¹³ jáun²; ³² tí³la³ zian² bíh¹ jan² tsá² siáh³ hi³ lín³ tsá² nau³² jái¹³ hi³ ca³tin¹ jná¹³, hi³ jná¹³ ño¹ hi³ quien² bíh¹ la³ cun³ hi³ juáh³ tsá² hi³ hi³ ca³tin¹ jná¹³. ³³ Hnoh² dá² ca³zen² náh² tsá² ca³ñí¹ngah¹ Juan² tsá² zion² hí³ tsáu² jmái² ní¹juáh³ hin² tsáh² dí², hi³ la³jí³²

la³ cun³ hi³ ca³ngái³ hí³ né³, jú¹ tson² bíh¹ jaun³².
 34 Ti³la³ uá¹ jáun² la³ jáun² jú¹ tson² hi³ jáun², tiá²
 jmu² yáh³ jná¹³ hi³ juáh¹³ hi³ quien² lí³n³² jú¹ tson²
 hi³ hleh³² tsá²mi³cuóun² hi³ ca³tin¹ jná¹³; jí³²la³ ti³
 juanh³² jná¹³ jái¹³ ní²hi³ jáun² lí¹³liáun³ hnloh² bíh¹.
 35 Juan² hí³ dá² jmí¹ lí³ la³jmí¹ lí³ cáun² sí² hi³ jmí¹
 tai³² joh¹ quioh²¹, hi³ jáun² hnloh² né³ ca³lín¹³ hi³
 má¹hiúnh¹³ cu³tiá³ honh² hi³ ca³ti²¹ joh¹ hi³ jmí¹
 quian³² tsú² jáun². 36 Ti³la³ zia³² bíh¹ cónh³í¹ cáun²
 li²¹ hi³ hie³² jú¹ tson² hi³ ca³tin¹ jná¹³, hi³ jlánh¹ bíh¹
 quien² la³ cónh³ bí¹ hi³ ca³juáh³ jáun² Juan². Qui¹
 cun³quionh³ la³jí³² ta²¹ hi³ jmu² bíh¹ jná¹³, la³ cun³
 ta²¹ hi³ ca³cué³ Ñuh³² jná¹³ hi³ jmu¹, má²lí²lin¹ hi³
 tson² bíh¹ ca³ze³ jná¹³ Ñuh³². 37 Ja³bí¹ hnnga² Ñuh³²
 jná¹³ Tsá² ca³ze³ hí³ má²ca³cué³ siáh³ jú¹ tson² hi³
 ca³tin¹ jná¹³, uá¹jinh¹ hí¹ cónh³ tiá² má²ca³niéh²
 hnloh² ho³ tsú² hi³ hleh³², hi³ sa³jun³ má²ca³jién¹
 náh² tsú² siáh³. 38 Cun³ tiá² má²cá²hiéh³² bíh¹ jú¹
 chú³² quioh²¹ tsú² hñu³ honh² hnloh², qui¹ cun³ñí¹
 hi³ tiá² tanh²³ yáh³ hnloh² ta²¹ Tsá² ca³zen³ tsú²
 hi³. 39 Jlánh¹ re² ná¹qui² ná¹hih³² hnloh² Sí² quioh²¹
 Dió³² ca³la³ huán¹ tá³² cu³tí³, qui¹ hi³ hen² honh²
 náh² hi³ ñí¹ jáun² lí¹³ chanh¹ náh² he³ lánh³ rón³²
 lí¹³ zian² náh² la³ cun³ jmí¹hi³nio²; tí³la³ ti³tsóh³dí¹
 ñí¹ Sí² jáun² yáh³ rá¹hleh³² jái¹³ hi³ ca³tin¹ jná¹³,
 40 hi³ má¹lí³² jáun² né³, sa³ tiá² hnáuh² bí¹ náh² hi³
 ná¹táunh¹ ñí¹con² jná¹³, hi³ jáun² jmí¹ lí¹³ zian² náh²
 la³ cun³ jmí¹hi³nio².

41 "Ha³ tiá² hniá¹ yáh³ jná¹³ hi³ tsáu² ma³quien²
 ná¹, 42 qui¹ ti³la³ cuóu³² bíh¹ jná¹³ hnloh², hi³ ño¹

jná¹³ siáh³ hi³ jun³ tsá² hno³ Dió³² yáh³ hnoh².
 43 Jná¹³ dá² cuan³ ná¹ cha¹³ Ñuh³², tí³la³ hnoh² né³,
 tiá² he²³ yáh³ hnoh² jná¹³; tí³la³ né³² né³, ní¹juáh³
 cuan³ jan² tsáu² hi³ ca³tín¹ hnga², né³² cánh³ bíh¹
 hen¹³ náh² tsá² la³ hí³. 44 Ní¹juáh³ cá² ní¹ ná¹hen²
 honh² náh² hi³ má¹quien¹³ náh² tsá²ján² tsá²ján²
 bíh¹, hi³ ní¹juáh³ tiá² la³ hnáuh²³ yáh³ náh² he³
 lánh³ rón³² jmí¹ lí¹³ ma³quien² Dió³² hnoh², ¿lánh³
 bíh¹ rón³² lí¹³ táunh¹³ hnoh² ta²¹? 45 Ha³ lí² lí¹
 cuí¹ lín¹³ náh² hi³ jná¹³ ní¹chá³ tsáuh³ náh² ní¹con²
 Ñuh³²; quí¹ hnga² bíh¹ hla¹ Moisés tsá² ca³héih³
 náh² hí³ honh² ní¹con² tí³ tsa³hna³ hnoh². 46 Qui¹
 sá¹jmí¹ hi³ táunh²³ hnoh² ta²¹ la³ cun³ jái¹³ hi³
 ca³juáh³ jáun² hla¹ Moisés dúh¹, hi³ jáun² ja³bí¹ jmí¹
 taunh¹³ bíh¹ náh² uá²jai³² ta²¹ jná¹³, quí¹ hí³ bíh¹
 ca³hléh³ hi³ ca³tín¹ jná¹³. 47 Tí³la³ ní¹juáh³ hí¹juáh³
 jé¹ tsá² hí³ yáh³ tiá² ta²¹ táunh²³ hnoh², hi³ jáun²
 né³, tiá¹³ bíh¹ tiá³ táunh¹³ hnoh² ta²¹ la³ cun³ hi³
 juah³² jná¹³.

6

Jesús cue³² hi³ cuh³ hñá³ mei²¹ tsáu²
(Mateo 14:13-21; Marcos 6:30-44; Lucas 9:10-17)

¹ Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ngau³ siáh³ Jesús tí³ jo²¹ jmái²
 lí¹ ná¹ho³ hi³ téh²³ tsú² jáun² Galilea, hi³ ja³bí¹ téh²³
 tsú² siáh³ Tiberias. ² Hi³ jáun² jmí¹ jáun² ja³taunh²¹
 juóun³² lín³² tsáu² cu³chin¹ cu³hna²¹ Jesús, quí¹hliá²
 má²ca³jíe³ tsú² hua³jueh³² hi³ jmu² dí², hi³ jmah²³
 dí² tsá² tsáun¹. ³ Jáun² jmí¹ jáun² ca³ní¹uu³² Jesús

cáun² máh³, hi³ jáun² ní¹ jáun² ca³cuá³ quionh³ tsá²
 haiñ²¹ hí³ ti³ con². ⁴Má²janh² bíh¹ má²he² jmái¹ hi³
 ti²¹ *Jmí¹híen¹ jmí¹ jáun², jmái¹ hi³ jmu² jáun² tsá²
 *judíos. ⁵Hi³ jáun² jmí¹ ca³jíe³ Jesús hi³ juóun³² líñ³²
 bíh¹ tsáu² hí¹ja³táunh¹ chí¹cáin² cu³hna²¹ dí², jáun²
 ca³záih³ dí² Pí²liéi¹ la³ lá²:

—¿Ha³ jinh¹ lí¹³ lá¹³ dí² má³² hi³ cuh³ la³jín³² tsá²
 ní² juáh¹³?

⁶ La³ ní² ca³juáh³ tsú² quí¹ cun³ní¹ hi³hliá² hnió³
 dí² hi³ ca³ hi³ lan³ Pí²liéi¹ bíh¹, quí¹ jmí¹ má²ní³²
 bíh¹ Jesús hnga² he³ láñh³ jmu³. ⁷Hi³ jáun² Pí²liéi¹
 né³ ca³ngái³ la³ lá²:

—Hí¹juáh³ tun³ nio² hñá³láu³ héih³² quie³
 *cú¹tiáu² yáh³ tiá² laiñ²¹ hi³ lá¹³ dí² *hí³ cuú²miih²¹
 hi³ cuh³ la³jín³² tsá² ní², uá¹ cun³ hi³ jmí¹ cuh³ tsú²
 ma³pih²¹.

⁸ Jáun² Tre²¹ rainh²¹ Sí¹mu²¹ Pé¹ né³, jan² tsá²
 haiñ²¹ hí³ ti³ con²tsú², ca³juáh³ siáh³ la³ lá²:

⁹ —Lá² zenh² jan² ní²míh¹ hi³ dí¹quian³² hñá³
 hi³ cuú²miih²¹ cebada, la³ má²quionh³ gon³ hma²¹.
 Ti³la³ ¿he³ dá² rón³² hi³ ní² hi³ ca³tin¹ juóun³² líñ³²
 tsá² tionh² lá²?

¹⁰ Hi³ jáun² jmí¹ jáun² né³ ca³juáh³ Jesús la³ lá²:

—Zéih³ ca³la³ jín³² tsá² ní² hi³ cuí¹ tiánh² hué³².

Ní¹ jáun² jmí¹ tsí²¹ hliáun³ mí¹ní², hi³ jáun² ní¹
 jáun² ca³tiánh³ cun³ hñá³ mei²¹ jmáh³la³ tsá²níuh².

¹¹ Jmí¹ jáun² ca³zanh³ Jesús hi³ cuú²miih²¹ jáun², hi³
 jáun² ca³cuéh³ dí² tiá¹hmah¹ Dió³²; jmí¹ lí²¹ jáun²
 né³ [ca³cuéh³ dí² tsá² haiñ²¹ hi³ ti³ con², jáun² tsá²
 hí³] ca³tsóh³ ní¹con² ca³la³ jín³² tsá² má²tionh² hí³.

Ja³bí¹ la³ jáun² siáh³ ca³cuéh³ tsú² tiá¹hmah¹ Dió³²
 hi³ ca³tín¹ hma²¹ hí³, hi³ jáun² ca³tsóh³ tsú² siáh³
 ní¹con² tsáu² ní¹juáh³ ha³ la³ cónh³ hnió³ tsú² cuh³.
12 Hi³ jáun² jmí¹ má²lí²cuuh³ tsú² jáun² ca³la³ lah³
 má³² né³, ca³záih³ siáh³ Jesús tsá²haín²¹ hí³ tí³ con²
 la³lá²:

—Cuá²jiéh¹ náh² chí² juoh¹ hi³ má²ziau³², hi³
 jáun² tiá² lí¹ tsa³cui³² hí¹ cú¹pih²¹.

13 Ca³jieh³ bíh¹ tsú², hi³ jáun² ca³cónh³² quia³tún³
 mí²tá² chí² juoh¹ hi³ ziau³ quioh²¹ hñá³ hí³ jáun².
14 Hi³ jáun² jmí¹ ca³jíe³ jáun² tsá² tionh² hi³
 hua³jueh³² hi³ ca³jmú³ jáun² Jesús né³, ca³juáh³ la³
 lá²:

—Tson² bíh¹ cu³tí³, tsá² ní² bí¹ lánh³ *ti³² jë¹
 Dió³², tsá² ca³tín¹ hi³ já³² ní¹ hué²¹ lá².

15 Ti³la³ Jesús né³ ca³lí³tsín² hi³ tsá² hí³ jmí¹
 má²hnió³ jau³ chí¹tson³, hi³ jmu³ tsú² hi³ lín³ dí²
 re²¹, hi³ jáun² ngau³ dí² la³ tí³ tsi³ máh³ hi³ ja³cuá²
 dí² cú² hnga² tán¹ ní¹ jáun².

Jesús cuá¹ngí³² ní¹jmái²

(Mateo 14:22-33; Marcos 6:45-52)

16 Hi³ jáun² jmí¹ má²ca³zi³² né³, ca³son² tsá²
 haín²¹ hí³ tí³ con² Jesús máh³ jáun² hi³ ja³tanh²¹
 siáh³ tí³ can³² jmái². **17** Jmí¹ má²zi³² lín³² bíh¹, hi³
 tiá² jmí¹ má²jaunh³² yáh³ Jesús tsi³ máh³ jáun², hi³
 jáun² taunh³ tsú² cú²jueh³² hñu³ mu² hi³ ca³han³
 dí² tí³ jo²¹ jmái² hi³ chá¹tánh¹ tí³ juú² Caper-
 naum. **18** Tá¹la³ jmí¹ ná¹han³² tsú² jáun² jmái² né³,
 ca³cua³tsí³² chí³ tiá³ lín³² hi³ ca³la³ hi³ cáu³ ma³
 cu³ tsín¹ jmí²miih²¹. **19** Jmí¹ má²lí²ngí³² jáun² mu²

ñí¹ tí³ cun³ hñá³ ho³ jñéi³ kilómetros né³, jáun² ca³jien³² tsú² Jesús hi³ cuá¹ngi³² ñí¹ jmái², hi³ hí¹ja³² jui³² ñí¹ hí¹tsau³² jáun² mu², hi³ jáun² jmí¹ jáun² né³, ca³juénh² lín³² bíh¹ tsú². **20** Ti³la³ Jesús né³, ca³juáh³ la³ lá²:

—¡Ha³ lí² juenh³ náh², quí¹ jná¹³ bíh¹ la³²!

21 Hi³ jáun² tsá² hí³ né³, ca³li³ hiún² tsí³ hi³ tanh¹³ Jesús hñu³ mu² jáun²; jmí¹ lí²¹ jáun² né³, né³² cánh³ bíh¹ ca³cháuh³² mu² jáun² hué³² ñí¹ qui³ cuá¹tsauh³².

Jesús hnauh² tsáu²

22 Jmí¹ cá¹jniá²¹ jáun² né³, tsá² ca³ta³tonh¹ hí³ jo²¹ jmái² lí¹ ná¹ho³ jáun² ca³li³tsin² hi³ la³ má²já²tanh²¹ bíh¹ tsá²haín²¹ hí³ ti³ con² Jesús quionh³ mu² cáun² tán¹ hi³ jmí¹ rón²¹ jáun²; hi³ ca³li³tsin² tsú² siáh³ hi³ tiá² la³ ngah³ yáh³ Jesús quionh³ tsá² haín²¹ hí³ ti³ con². **23** Tá¹la³ jáun² né³ cua³toh³ siáh³ mu² siáh³, mu² jáun² ca³hué² juú² Tiberias hi³ cua³toh³ có³² ñí¹ má²lí²cuuh³ tsú² jáun² hí³ cuú²miih²¹ jmí¹ má²lí²cuéh³² jáun² Ti³² Juo¹³ dí² tiá¹hmah¹ Dió³². **24** Hi³ jáun² dá² jmí¹ ca³jíe³ tsá² hí³ hi³ tiá² Jesús zenh² yáh³ ñí¹ jáun², hi³ sa³jun³ tsá² haín²¹ hí³ ti³ con² tsú² tionh², hi³ jáun² ca³taunh³ tsá² hí³ hñu³ mu² jáun², hi³ já¹taunh²¹ ti³ já¹ juú² Capernaum hi³ hnah² Jesús.

Jesús lín³ má³² hi³ cue³² pí³hi³ lí¹³ zian² tsú² cun³ jmí¹hi³nio²

25 Jmí¹ ca³cha³táunh¹ jáun² tsá² hí³ jo²¹ jmái² lí¹ ná¹ho³ jáun² né³, ca³jenh² dí² Jesús, hi³ jáun² ca³ngáih³ dí² hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—¿Líh³ dá² cuanh³ hnú² tí³ lá² Ti³?

26 Ti³la³ Jesús né³ ca³juáh³:

—Hú¹tá¹ cu³tí³ ma³tson¹³ jná¹³ já¹³ lá² hi³ hnöh² dá² hnauh²³ jná¹³ qui¹hliá² cun³ñí¹ hi³hliá² ca³quiéih³ náh² ca³la³ ca³cónh³² henh¹ bíh¹, jun³juáh¹³ hi³hliá² má²ca³há¹ ca³ngí¹³ náh² li²¹ hi³ ca³jmú³² jná¹³ jáun² yáh³. **27** Cha³ jmí¹ jmúh¹³ náh² ta²¹ hi³ lí³ zian² náh² má³² hi³ lí¹ tsá², hniáuh³² jmúh¹³ náh² cú²jueh³² hi³ lí³ zian² náh² má³² hi³ jmí¹líh³ tiá² tsá² bíh¹, hi³ jmu³ hi³ lí¹³ zian² náh² la³ cun³ jmí¹hi³nio² yáh³. Jná¹³ Jon² tsá²mi³cuóun² bíh¹ lí¹³ cué¹³ má³² jáun², qui¹ jná¹³ bíh¹ má²ca³chau³ Dió³² Ñuh³² hi³ cuá¹chan¹ ná¹ ca³tí²¹ hi³ jáun².

28 Jáun² né³, tsá² hí³ ca³ngái³ la³ lá²:

—¿He³ lánh³ hniáuh³² jmú¹³ jnoph¹ hi³ jáun² lí¹³ jmú¹³ jnoph¹ la³ cun³ ta²¹ hi³ hnió³ Dió³² jmú¹³?

29 Hi³ jáun² Jesús ca³záih³ tsá² hí³ la³ lá²:

—La³ lá² bíh¹ hnió³ Dió³² jmúh¹³ náh²: Hniáuh³² tanh¹³ náh² ta²¹ Tsá² má²lí²zen³ bíh¹ tsú².

30 Jáun² tsá² hí³ ca³ngái³ siáh³ hi³ ca³juáh³:

—¿He³ lí²¹ lí¹³ jmúh¹³ nú² hi³ neh²¹ jnoph¹, hi³ jáun² taunh¹³ jnoph¹ ta²¹? ¿He³ ñí¹ ta²¹ lí¹³ jmúh¹³ hnú² [la³ jmí¹ ca³jmú³ jáun² hla¹ Moisés]? **31** Qui¹ dí¹hio³ ñú¹deh³ jnoph¹ ca³cúh² má³² hi³ téh²³ tsú² jáun² maná tá¹la³ jmí¹ tionh¹ tsú² jáun² hué³² quiéin², la³ cun³ hi³ rá¹juáh³ jáun² ñí¹ Sí², hi³ juáh³

la³ lá²; “Ca³súh³ tsú² má³² hñu³mi³cuú² hi³ ca³cúh² tsá² hí³”.

³² Jáun² Jesús né³ ca³ngái³ siáh³:

—Jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnöh², hi³ jun³juáh¹³ hla¹ Moisés yáh³ tsá² ca³cué³ má³² hi³ ca³súh³² jáun² hñu³mi³cuú², qui¹ hnga² bíh¹ Ñuh³² jná¹³ Tsá² ca³cué³. Hi³ ta³né³² né³cue³² tsú² hú¹tá¹ ti³tsóh³ má³² bíh¹ hi³ ja³ hñu³mi³cuú². ³³ Quí¹ Tsá² ja³ hí³ hñu³mi³cuú²bíh¹ lí³ hí³ cuú²miih²¹ hi³ cue³² Dió³², hi³ jáun² Tsá² hí³ bíh¹ jmu³ hi³ hú¹tá¹ cu³ti³ lí¹³ zian² tsá² zian² hngá¹máh³.

³⁴ Hi³ jáun² tsá² hí³ né³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Ti³², cué¹ tiá³ jnöh¹ hí³ cuú²miih²¹ jáun² la³jí³² jmái¹.

³⁵ Jáun² Jesús ca³juáh³:

—Jná¹³ bíh¹ lí³ ná¹ hí³ cuú²miih²¹ hi³ jmu³ hi³ lí¹³ zian² tsú² cun³ jmí¹hi³nio². Ní¹juáh³ tsá² ja³² ní¹con² jná¹³, jmí¹líh³ bíh¹ tiá² lí¹³ ní¹cuóunh²¹ tsú²; hi³ ní¹juáh³ tsá² nio² cáun² tsí³ ní¹con² jná¹³ né³, cun³ tiá² tón³² jmái¹ lí¹³ bíh¹ hí¹quiéin² tsí³ tsú².

³⁶ Ti³la³ la³ cun³ má²lí²juáh³² jná¹³ ní² má¹ná¹, hnöh² dá² cun³ tiá² ta²¹ taunh²³ bíh¹ náh² jná¹³, uá¹jinh¹ má²lí²jie¹ náh² jná¹³. ³⁷ Quí¹ la³jín³² tsá² chan² Ñuh³² jná¹³ jo³uón³² ja³táunh¹ ní¹con² jná¹³; hi³ tsá² ja³táunh¹ hí³ ní¹con² jná¹³ né³, jmí¹líh³ yáh³ tiá² huen¹ jná¹³ tsú² cheih³². ³⁸ Quí¹ tiá² ja³ yáh³ jná¹³ hñu³mi³cuú²hi³ ja³jmú³² la³ cun³ hi³ tí³² tsín³² huen², tí³la³ jná¹³ dá² ja³ hi³ jmu¹ ná¹ la³ cun³ hi³ hnió³ Ñuh³² ná¹ Tsá² ca³ze³ bíh¹. ³⁹ Hi³ la³ cun³ hi³ hnió³ jáun² Ñuh³² jná¹³ Tsá² ca³ze³ né³, hi³

jmu¹ jná¹³ hua³hí¹³ la³jín³² tsá² má²ca³chan³ tsú²
 jo³uón³² bíh¹, hi³ jáun² tiá² lí¹ tsa³háin³ hí¹ jan²;
 hi³ jáun² ñí¹ ca³táuh³ jmái¹ né³ jmu¹ jná¹³ siáh³
 hi³ jenh¹³ tsú². **40** Qui¹ Ñuh³² bíh¹ jná¹³ hnió³ hi³
 lí¹³ zian² la³ cun³ jmí¹hi³nio² ca³la³ jín³² tsá² jíe²³
 chí¹tiá³ ñí¹ ñí¹con²Jon²Dió³², jí³hi³tanh²tsú²siáh³
 ta²¹; hi³ jáun² jná¹³ jmu¹ siáh³ hi³ jenh¹³ tsá² la³ hí³
 ñí¹ ca³táuh³ jmái¹.

41 Cun³ñí¹ hi³ jáun² né³, tsá² judíos ca³ma³liáu³²
 hi³ ziú² hien² Jesús qui¹hliá² ca³juáh³ la³ lá²: “Jná¹³
 bíh¹ lín³ hí³ hi³ ja³ hñu³mi³cuú²”. **42** Jmí¹jaun²
 ca³juu³ ca³hlénh³ dí² la³ lá²:

—¿Haun¹³ juáh¹³ Jesús jon² hla¹ Sé³² bíh¹ ní³²
 dúh¹? Já² ná¹cuóun²¹ bíh¹ dí²jméi² mí¹ziú¹³tsú², hi³
 jáun² ¿ha³ bí¹ lánh³ rón³² juáh³ tsú² hi³ hí³ néh¹ ja³
 hñu³mi³cuú²?

43 Jmí¹jaun² né³, ca³juáh³ Jesús la³ lá²:

—Ha³ lí² ziú² lí² hie³ náh². **44** Qui¹ hí¹ jan²
 yáh³ tiá² hin² lí¹³ já³² ñí¹con² jná¹³ ní¹juáh³ tiá² la³
 má²lí²tié³ yáh³ Ñuh³² jná¹³ Tsá²ca³ze³ ná¹; hi³ jáun²
 tsá² téh²³ hí³ Ñuh³² jná¹³ né³, jná¹³ bíh¹ jmu¹ hi³
 jenh¹³ tsú² ñí¹ ca³táuh³ jmái¹. **45** Ñí¹ Sí² hi³ ca³jmú³
 tsá²ca³lin³ti³² jé¹ Dió³²rá¹juáh³la³lá²: “Hnga²bíh¹
 Dió³² ma³tin²ca³la³jín³²tsáu²”. Jáun²la³ní²bíh¹lí³,
 hi³la³jín³²tsá²náí³²la³cun³hi³juáh³ Ñuh³² jná¹³,
 jí³hi³lí²tin²tsú²siáh³la³cun³hi³má²ta²hí³, tsá²
 hí³bíh¹ja³táunh¹ ñí¹con² jná¹³.

46 ”Jun³juáh¹³ hliá² zian² tsá² má²ca³jén³² yáh³
 Jméi²dí²; qui¹jí³²la³hnga²Tsá²ja³hí³ ñí¹con²bíh¹
 Dió³²má²ca³jé³². **47** Jú¹tson²cu³tí¹³juanh³² jná¹³,

hi³ li³ua³ jan² tsá² nio² cáun² tsí³ ñí¹con² jná¹³, tsá² la³ hí³ bíh¹ lí¹³ zian² la³ cun³ jmí¹hi³nio². **48** Qui¹ jná¹³ bíh¹ lín³ hí³ cuú²mih²¹ hi³ jmu³ hi³ lí¹³ zian² tsú² cun³ jmí¹hi³nio². **49** Uá¹jinh¹ dí²hioh³ ñú²deh³ hnloh² ca³cuh² má³² hi³ téh²³ tsú² jáun² maná ñí¹ lí³ hué³² quiéin² jáun² jmí¹tin², tí³la³ cu³ jáun² ca³tsan³ bíh¹ tsú²; **50** ti³la³ jná¹³ dá² hléh²³ hi³ ca³tin¹ hí³ cuú²mih²¹ hi³ ja³ jáun² hñu³mi³cuú² bíh¹. Hi³ jáun² né³, li³ua³ jan² tsá² cuh³ hí³ jáun² tiá² jún³ yáh³. **51** Huen² bíh¹ jná¹³ lín³ ná¹ hí³ cuú²mih²¹ hi³ jmu³ hi³ lí¹³ zian² tsú², hi³ ja³ jáun² hñu³mi³cuú²; hi³ jáun² ní¹juáh³ tsá² cuh³ hí³ lá² né³, li³ zian² cun³ jmí¹hi³nio² bíh¹. Ti³tsóh³dí¹ ngú³ quion²¹ bíh¹ jná¹³ lí³ hí³ cuú²mih²¹ hi³ cué¹³ jná¹³ jáun² hi³ ca³tin¹ tá¹ cáun² hngá¹máh³, hi³ jáun² lí¹³ zian² tsú² cun³ jmí¹hi³nio².

52 Jmí¹jaun² ca³ma³liáu³² tsá² judíos hi³ ca³juu³ ca³hléh³ má²tún² hmóu³² hi³ juáh³ la³ lá²:

—¿Ha³ bí¹ lánh³ rón³² lí¹³ cué³² tsá² ní² ngú³ quioh²¹ hnga² hi³ cuh¹³ jnoph¹?

53 Jesús né³ ca³juáh³ siáh³ la³ lá²:

—Jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnloh², hi³ ní¹juáh³ hnloh² tiá² cuh¹³ náh² ngú³ quion²¹ jná¹³ Jon² tsá²mi³cuóun², ji³ hi³ húh¹³ náh² siáh³ jmí²hán¹ ná¹, hi³ jáun² tiá² lí¹³ yáh³ zian² náh². **54** Qui¹ cun³ jmí¹hi³nio² bíh¹ zian² tsú² ní¹juáh³ tsá² cuh² ngú³ quion²¹ jná¹³ ji³ hi³ hính²³ tsú² siáh³ jmí²hán¹ jná¹³; hi³ jáun² jná¹³ jmu¹ siáh³ hi³ jenh¹³ tsú² ñí¹ ca³táuh³ jmái¹. **55** Qui¹ ngú³ quion²¹ jná¹³ bíh¹ lí³

hú¹tá¹ ti³tsóh³ má³², hi³ jmi²hán¹ jná¹³ né³ lí³ hú¹tá¹
 ti³tsóh³ jmái² hi³ lí²cuoh² tsí³ tsú². ⁵⁶ Hi³ jáun² lí³ua³
 jan² tsá² cuh² ngú³ quion²¹ jná¹³, ji³ hi³ hín²³ tsú²
 siáh³ jmi²hán¹ jná¹³, tsá² la³ hi³ bíh¹ má²cá²cuh³
 quiúnh¹ jná¹³, hi³ jáun² jná¹³ né³ má²cá²cuh³ siáh³
 quionh³ tsá² hí³. ⁵⁷ Qui¹ Nuh³² jná¹³ Tsá² ca³ze³ dá²,
 jan² Dió³² Tsá² juú²tsáun² bíh¹; hi³ jáun² jná¹³ né³
 zian² cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ hí³ bíh¹. Hi³ jáun² la³ jáun²
 bí¹ siáh³ lí³, hi³ ní¹juáh³ tsá² lí³tú² lí³má³² jmi¹ tsí³
 cun³quionh³ jná¹³, jáun² cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ jná¹³
 bíh¹ lí¹³ zian² tsú². ⁵⁸ Jná¹³ dá² hléh²³ hi³ ca³ti²¹
 hí³ cuú²miih²¹ hi³ ja³ hñu³mi³cuú² bíh¹. Hí³ lá² tiá²
 lí³ yáh³ la³jmi¹ lí³ má³² hi³ ca³cuh² jáun² dí²hioh³
 ñú²deh³ hnöh² jmi¹tin², hi³ jmi¹ li²¹ jáun² né³ cu³
 jáun² ca³hiá² cá²tsan³ bíh¹ tsú²; tí³la³ ní¹juáh³ tsá²
 cuh³ hí³ lá² má¹ná¹, lí¹³ zian² la³ cun³ jmi¹hi³nio²
 bíh¹.

⁵⁹ Jesúus ca³ma³ta² jái¹³ ní² hñu³ cuáh³² quioh²¹
 tsá² judíos hi³ zeh² jáun² já¹ juú² Capernaum.

Jái¹³ jmu² hi³ zian² tsú² cun³ jmi¹hi³nio²

⁶⁰ Jmí¹ ca³nái³² jáun² tsá² má²tsá²táunh¹ hí³
 cu³hna²¹ Jesúus jái¹³ ní² né³, jáun² juóun³² tsá² hí³
 ca³juáh³ la³ lá²:

—Já² juóuh³² líñ³² bíh¹ jái¹³ hi³ má²lí²juáh³ tsú²
 ní²; jun³juáh¹³ hi³ tú¹ tsa¹³ jnöh¹ má¹tí²¹ yáh³ jái¹³
 ní².

⁶¹ Ti³la³ Jesúus né³ ca³lí³tsin² bíh¹ hi³ tsá² hí³
 ná¹juónh²³ hi³ ná¹má²tsan² tsí³ ca³tí²¹ jái¹³ jáun²,
 jáun² ca³záih³ dí² la³ lá²:

—¿Hí¹ má²ja³tsan² honh² hnloh² cun³quionh³ jái¹³ ní²? ⁶² ¿He³ la³ lí¹³ jaun³² ní¹juáh³ hi³ la³ ca³jien¹ náh² Jon² tsá²mi³cuóun² hi³ cuá¹uinh³² siáh³ tí³ ní¹ jmí¹ cuá³ jmí¹tin²? ⁶³ Hnga² Jmí²chí³ joh¹ Dió³² bíh¹ jmu² hi³ lí¹³ zian² tsú²; quí¹ ha³ tiá² lin¹ ní¹ jmu² ta²¹ yáh³ ngú³. Hi³ la³ji³² jái¹³ hi³ má²lí²hléh³ jná¹³ ní² né³, híe³² jú¹ tson² hi³ ca³tin¹ Jmí²chí³ hí³ bíh¹, ji³ hi³ ca³ti²¹ ha³ lánh³ lí¹³ zian² tsú² cu³tí³. ⁶⁴Tí³la³cun³ jáun²zian²bíh¹ma³jan²hnloh²hi³tiá² má²nio² cáun² honh² náh².

La³ ní² ca³juáh³ Jesús quí¹ cun³ní¹ hi³hliá² jmí¹ má²ñi³² bíh¹ tsú² la³ cun³ jmí¹tin² hin² tsánh² tiá² ta²¹ taunh³², hi³ hin² tsánh² tsa³jenh³ dí². ⁶⁵Jáun² ca³juáh³ dí² siáh³ la³ lá²:

—Já² jáun² yáh³ má²lí²juáh³² jná¹³ ní¹con² hnloh² hi³ hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² lí¹³ já³² ní¹con² jná¹³ ní¹juáh³ hi³ tiá² té³ hnga² Nuh³² jná¹³.

⁶⁶ La³ cun³ jmí¹ jáun² bíh¹ juóun³² tsá² jmí¹ haín²¹ hi³ tí³ con² Jesús ca³jính³² hi³ tiú²uú² ca³ñi³táunh¹ yáh³ quionh³ dí². ⁶⁷Jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ca³ngáih³ Jesús tán¹ quian³tun³ tsá² haín²¹ hí³ tí³ con², hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—¿Hí¹ ja³bí¹ hnloh² uá²jaí³² hnáuh² cuá¹tánh¹?

⁶⁸Tí³la³Sí¹mu²¹Pé¹né³ca³ngáí³la³lá²:

—Hnú² Tí³², ¿hin²dá²tí³ní¹con²lí¹³tsáu¹³jnoh¹? Quí¹ hnú² bíh¹ Tsá² quiánh¹ jái¹³ hi³ jmu² hi³ lí¹³ zian² tsú² la³ cun³ jmí¹ hi³ nio². ⁶⁹Hi³ jnoh¹ né³ má²ca³táunh¹³ta²¹, hi³ má²ca³lí³né¹jnoh¹siáh³hi³ hnú² bíh¹ lí³nú²Tsá²chun¹joh¹Dió³².

70 Jáun² né³ Jesús ca³ngái³ la³ lá²:
—¿Há¹ jun³juáh¹³ huen² jná¹³ ca³quiánh³² hnöh²
tán¹ quian³tun³ náh² dúh¹? Ti³la³ cun³ jáun² zian²
bíh¹ jan² tsá² hláih¹ ja¹ quián¹³ hnöh² ní².

71 Jmí¹ ca³hléh³ jáun² Jesús jái¹³ ní² né³, ca³hléh³
tsú² hi³ ca³tín¹ Judas jon² Sí¹mu²¹, tsá² ja³ hí³
ti³ juú² Queriot bíh¹, quí¹hliá² Judas hí³ bíh¹
tsá² jienh³ Jesús, uá¹jinh¹ hí³ jmí¹ lín³ jan² tsá²
quian³tun³ joh¹ tsú².

7

Tiá² ta²¹ taunh² tsá¹ dá¹jon²¹ Jesús

1 Jmí¹ má²lí³² jáun² né³, jmí¹ cuá¹ngí³² Jesús ti³
hué¹³ Galilea; tiá² jmí¹ hnió³ yáh³ tsú² hi³ tsa³ngí²
siáh³ ti³ Judea, quí¹hliá² tsá² *judíos tsá² ná¹ní¹ jmí¹
hnauh² ní¹ jáun² hi³ hnió³ jngah³. **2** Ti³la³ má²janh²
bíh¹ jmí¹ má²he² hi³ ti²¹ jmái¹ quioh²¹ hñú³reh³,
cáun² jmái¹ hi³ jmu² tsá² judíos. **3** Jáun² né³, tsá¹
dá¹jon²¹ Jesús ca³juáh³ la³ lá² ní¹con²:

—Ha³ lí²uú² ní³ ní¹ lá², cua³² ti³ Judea, hi³ jáun²
tsá² hain²¹ hí³ ti³ con² hnú² tionh² ní¹ zio¹ lí¹³ jíe³
uá²jai³² la³ cun³ hi³ jmu³² nú². **4** Quí¹ ní¹juáh³ jan²
tsá² hnió³ hi³ lí³ cuóu³² tsáu², jáun² tiá² jmu² yáh³
tsú² ní¹tiá² hin² nga³ jíe³² la³ cun³ ta²¹ hi³ jmu². Hi³
cun³ní¹ hi³ jmu³² hnú² ta²¹ la³ ní² né³, jáun² ní¹ta³
ní¹ ca³la³ ji³lin² tsáu² bíh¹ hniáuh³² cuá¹jmu³ hnú².

5 Ca³juáh³ tsá¹ dá¹jon²¹ tsú² la³ ní², quí¹hliá²
sa³jun³ jmí¹ ná¹tanh² yáh³ tsá² hí³ ta²¹ Jesús.

6 Jmí¹jáun² né³ ca³záih³ Jesús tsá² hí³ la³ lá²:

—Ha³ tiá² má²cá²chó³² yáh³ jmái¹ quion²¹ jná¹³,
 ti³la³ hi³ ca³tin¹ hnöh² má¹ná¹, cáun² chu²¹ bíh¹
 lí³ua³ cáun² jmái¹ lín²³ hnöh². ⁷ Qui¹ tiá² lí¹³ yáh³
 jmu³ tsá² zian² hngá¹máh³ lá² hau² hnöh²; ti³la³
 jná¹³bíh¹ hau²tsú², qui¹hliá² jná¹³bíh¹chú²jñéih³²
 ná¹ñí¹ hó²¹ñí¹tsú²la³jí³²hi³hlah³hi³ jmu². ⁸Jáun²
 né³, cuá²táunh¹dá²hnöh²jmái¹; ti³la³ jná¹³ha³tiá²
 má²ñé¹yáh³, qui¹ha³tiá²má²cá²chó³²yáh³jmái¹
 quion²¹jná¹³.

⁹ Hi³ jmí¹ má²lí²zéih³² dí² tsá² hí³ la³ ní²né³,
 ca³ta³cua¹³bíh¹dí²hué¹³Galilea.

Jesús hún¹jmái¹ quioh²¹ hñú³reh³

¹⁰ Ti³la³ jmí¹ má²lí³² jáun² né³, ngau³ Jesús
 chí¹cáin² cu³hna²¹tsá² hí³raính²¹, ti³la³ ta³ conh¹
 bíh¹ngau³tsú²má¹ná¹. ¹¹Tá¹la³ jmái¹ jáun²né³
 jmí¹ hnauh²tsá²judíos tsá²ná¹ñí¹quioh²¹tsú², hi³
 ná¹juáh²³la³lá²:

—¿Ha³ bí¹ jinh¹ zenh²tsá²ñuh² hí³juáh¹³?

¹² Hi³ ja¹ tsáu²né³jmí¹zian²juóun³²tsá²jmí¹
 ná¹juónh²³hi³ca³tin¹hí³dí². Ma³jan²tsáu²jmí¹
 ná¹juáh²³la³lá²:

—Jan²tsá²chun¹bíh¹hí³.

Ti³la³ma³jan²né³jmí¹ná¹juáh²³:

—Ha³tiá²jáun²yáh³,ti³lí¹má²can²tsáu²bíh¹tsá²
 hí³.

¹³ Ti³la³hí¹jan²yáh³tiá²hin²jmí¹ja³²tsí³hi³
 juónh³chú¹ja²¹jái¹³hi³ca³tin¹tsú²,qui¹cun³ñí¹hi³
 jmí¹juénh²tsú²tsá²judíos tsá²ná¹ñí¹.

¹⁴ Chu³jo²jmái¹jmí¹má²tí³la³cun³jmí¹ca³hi³
 Jesús hñú³cuáh³²chín¹,hi³ca³ma³liáu³²hi³má²tin²

tsáu². **15** Hi³ jáun² tsá² judíos tsá² ná¹ñí¹ né³, lí¹ ca³ja³cáun² bíh¹ tsí³, jáun² ca³qui³ ca³ngáih³ dí² tsá²ján² tsá²ján²:

—¿He³ bí¹ lánh³ rón³² lí³, sa³ hliáun³ lín³² máh³ hi³ ñí³² tsá² ní² ta³ tiá² lin¹ hi³ ca³ma³tín³²?

16 Jáun² Jesús né³ ca³ngái³:

—Jái¹³ quioh²¹ Tsá² ca³ze³ bíh¹ jná¹³ hi³ ma³tín¹³ ná¹ tsáu², jun³juáh¹³ jái¹³ quion²¹ huen² yáh³ ná¹.

17 Ní¹juáh³ zian² tsá² hún¹ hua³jan²¹ hi³ jmu³ la³ cun³ hi³ hnió³ Dió³², jáun² li³tsín² bíh¹ tsú² ní¹juáh³ jáun² bíh¹ jái¹³ hi³ ja³ ní¹con² Dió³² ma³tín¹³ jná¹³ tsáu² ho³lá²dá² jái¹³ hi³ lí¹ chin³² chin³² huen² uá¹ jná¹³ hléh²³. **18** Qui¹ ní¹juáh³ tsá² hleh³² la³ cun³ hi³ chin² chí¹ hnnga², tsá² la³ hí³ hleh³² cun³ní¹ hi³ hniá¹ tsú² hi³ ma³quien² tsáu² hnnga² bíh¹ tsú²; tí³la³ ní¹juáh³ tsá² jmu² tion³ hi³ lí³ quien² tsá² lí²ze³ má¹ná¹, tsá²la³ hí³ bíh¹ ján¹ tson² quian³² jú¹ tson², hi³ ní¹con²tsá²la³ hí³ né³, hí¹ cáun²tso³tiá²cháuh³² yáh³.

19 ”¿Tiá¹ tson² dúh¹ hi³ hla¹ Moisés bíh¹ ca³cué³ hnloh² liei²¹? Ti³la³ cun³ jáun² hí¹ jan² yáh³ hnloh² tiá² ná¹ma³tih²¹ náh² liei²¹ jáun². Qui¹ ¿he³láih³² sa³ hnáuh² náh² jngah¹³ jná¹³?

20 Jáun² tsá² jmí¹ ná¹ngíh³² ní¹ jáun² né³ ca³ngái³:

—Jmí²chí³ hláinh¹ bíh¹ ján³ hnú², qui¹ ¿hin² dá² hnió³ jngah³ hnú²?

21 Jesús né³ ca³juáh³ siáh³ la³ lá²:

—La³jín³² bíh¹ hnloh² ca³ja³cáun² honh² náh² cun³ní¹ hi³ ca³ti²¹ cáun² pih²¹ ta²¹ hi³ ca³jmú³² jná¹³ jáun² jmí¹ jáun². **22** Ti³la³ sá¹ní² jie³ dú¹ né³:

Cun³ñí¹ hi³ jlánh¹ ñí¹má¹tih²¹ náh² héih³² quioh²¹ hla¹ Moisés, jáun² cáun² *tiuh³² bí¹ náh² chí² láu² hná¹³ ñí¹ zian² dáin² jónh³² uá¹jinh¹ ti³tsóh³dí¹ *jmái¹ nio² tie³ bíh¹ ca³chó³² jmái¹ hi³ hniáuh³² cué³² tsú² li²¹ jáun² quioh²¹ dáin² pih²¹. Ma³tih²¹ náh² héih³² jáun² quioh²¹ tsú² uá¹jinh¹ jun³juáh¹³ hí³yáh³ ca³ma³liáu³², qui¹hi³ jáun² dá² ca³ma³liáu³² tsá²haun³² dí²hioh³ ñú²deh³ bíh¹ náh². ²³ Né³² né³, re² bíh¹ ní¹juáh³ cun³ñí¹ hi³ tiá² hnáuh² náh² hi³ tá¹tonh¹ hlah³ ñí¹con² liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés, hi³ jáun² uá¹jinh¹ jmái¹ nio² tie³, cun³ jáun² jmuh³² bíh¹ náh² lin¹ ñí¹con² dáin² jónh³² hi³ lin¹ hi³ taunh² Dió³² hó¹ñí¹ quioh²¹ tsú². Jáun² né³ ¿he³ láih³² sa³ míh²³ yáh³ honh² náh² ñí¹con² jná¹³ qui¹ cun³ñí¹ hi³ jná¹³ ti³ ca³jmah²¹ ná¹ re² tñ² jan² tsá² hliáhn² jmái¹ nio² tie³? ²⁴ Ha³ lí²uú² chú¹ uú² ñih²¹ náh² ní¹juáh³ lánh³ jniá³ tsáu², tñ³la³ chú¹ ñih²¹ náh² la³ cun³ ca³ti²¹ bíh¹.

Jesús cha³² ha³jinh¹ja³

²⁵ Hi³ jáun²jmí¹ jáun² né³, ma³ jan² tsá² zian² juú² Jerusalén ca³ma³liáu³² hi³ ngaih³² tsá²ján² tsá²ján², hi³ juáh³ la³ lá²:

—¿Há¹ jun³ tsá² ó³² hnah² tsú² hi³ jngih³ juáh¹³? ²⁶ Já² ó³² bíh¹ zenh² tsú² hi³ dí¹lleh³² chú¹ja²¹, hi³ hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² hi³ juáh³ hí¹ cáun² ñí¹con² tsú². ¿Hí¹ la³ taunh³² uá¹ tsá²tan²¹ ta²¹ juáh¹³ hi³ tsá²ñuh² ó³² lín³ Tsá² zéi¹ Dió³²? ²⁷ Tñ³la³ jnoh¹ má¹ná¹, né¹ bíh¹ dí²ha³ jinh¹ ja³ tsú²; tñ³la³ ní¹juáh³ ní¹ má¹cuán² hú¹tá¹ Tsá² zéi¹ Dió³² né³, hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² lí³ ñí³² hi³ ha³ jinh¹ ja³ tsú².

28 Jmí¹ ca³nái³² Jesús jái¹³ ní² né³, ca³hléh³ tiá³ tá¹la³ dí¹má²tin² jáun² tsáu² hñu³ cuáh³² chín¹, hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—¡Háh³²! ¡Jlánh¹ re² la³ níh¹ hnöh² ha³ jinh¹ ja³ jná¹³ láh¹! Ti³la³ tiá² ja³ yáh³ jná¹³ hi³ ca³tin¹ ná¹ huen², ti³la³ jná¹³ dá² ja³ ná¹ hi³ zéi¹ ná¹ jan² Tsá² tson² jé¹ bíh¹, jan² Tsá² tiá² cuóun³² hnöh². **29** Ti³la³ jná¹³ má¹ná¹, cuóun³² bíh¹ ná¹ tsú², quí¹hliá² ní¹con² hí³ bíh¹ ja³ ná¹; hí³ bíh¹ ca³ze³ jná¹³.

30 Hi³ jáun² jmí¹jáun² né³ jmí¹ hnió³ tsáu² jan³ Jesús hi³ tson³; ti³la³ hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² ca³tie³ cuo², quí¹ tiá² jmí¹ má²cá²chó³² yáh³ jmái¹ quioh²¹ tsú². **31** Ti³la³ juóun³² líñ³² bíh¹ tsá² ná¹ngih³² hí³ ca³taunh² ta²¹ quioh²¹ Jesús, hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Ní¹juáh³ ní¹ má¹cuán² Tsá² líñ³ Cristo, ¿hí¹ ti³ jlánh¹ bíh¹ hliáun³ li²¹ hí³ lí³hua³jueh³² jmu³ ní¹ má¹cuán² la³cónh³ bíh¹ tsá²ñuh² lá²?

Tsá² fariseos zen² tsá²cuú² tsá²ta³ hi³ tsa³quian³ tson³Jesús

32 Jáun² né³, tsá² *fariseos ca³nái³² la³ cun³ hi³ ná¹juáh²³ jáun² tsáu² hi³ ca³tin¹ Jesús; jáun² hí³ dí² la³ má²quionh³ tsá² ná¹líñ³ mi³jmú³ ca³zen³ tsá²cuú² tsá²ta³ hi³ tsa³quian³ Jesús hi³ tson³. **33** Hi³ jáun² Jesús né³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Cónh³í¹ cú¹pih²¹ jmái¹ bíh¹ jéi³²í¹ ní²¹ jná¹³ quiúnh¹ hnöh², hi³ jáun² má¹záun² má²ñih²¹ jná¹³ ti³ ní¹ cuá³ Tsá² ca³ze³ ná¹. **34** Ní¹ má¹záun² né³ má²hnauh¹³ hnöh² jná¹³, ti³la³ tiá² chauh¹ yáh³

hnoh² jná¹³, qui¹ ha³ tiá² lí¹³ yáh³ cuá¹táunh¹ hnoh²
ní¹ ní¹ní²¹ jná¹³.

35 Hi³ jáun² jmí¹jáun² né³ ca³juu³ ca³hlénh³ tsá²
ná¹ní¹ joh¹ tsá² judíos quionh³ tsá²ján² tsá²ján², hi³
ca³juáh³:

—¿Hín² máh³ dá² tíh³ tsó³² tsá² ní², hi³ jáun²
jnoh¹ máh³ tiú²uú² chanh²¹ dí²? ¿Hí¹ tsó³² dí² ní¹
tiáunh¹ tsá² judíos tsá² ná¹yanh³² ja¹*tsá²cá²jo²¹ hi³
tsa³ma³tin² dí² tsá²cá²jo²¹ hi³ juáh¹³? **36** ¿He³ dá²
hnió³ juáh³ hi³ lí²juáh³ tsú² jáun² la³ lá²: “Hnauh¹³
hnoh² jná¹³, tí³la³ tiá² chauh¹ yáh³ náh² jná¹³,
qui¹ tiá² lí¹³ yáh³ hi³ cuá¹táunh¹ hnoh² ní¹ ní¹ní²¹
jná¹³”?

*Cua³ ní¹ rá¹ngi³² jmái² hi³ jmu² hi³ cu³tí³ lí¹³ zian²
tsú²*

(Hechos 2:2-4)

37 Jáun² jmái¹ hi³ ná¹jueh³² jmái¹ jáun² né³,
ca³náu² Jesús hi³ ca³hléh³ tiá³, ca³la³ hi³ chi²¹ tiú²
mah¹ tiú² jan³², hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Ní¹juáh³ zian² tsá² hí¹quiéin² tsí³, cui¹ ja³hín²
jmái² ní¹con² jná¹³. **38** Qui¹ ní¹con² tsá² má²taunh²
ta²¹ jná¹³ lí³ la³jmí¹ lí³ hi³ chí¹ñei³² bíh¹ jmí² cua³
hñu³ tsí³ tsú², jmái² hi³ jmu³ hi³ hú¹tá¹ cu³tí³ zian²
tsú², la³ cun³ qui³ rá¹juáh³ ní¹ Sí² quioh²¹ Dió³².

39 Cun³quionh³ jái¹³ ní² ca³li³hnió³ Jesús juáh³
hi³ né³bí¹ hen³ tsú² Jmí²chí³ Chun¹ la³jín³² tsá²
taunh² dí² ta²¹; qui¹ tiá² hin² jmí¹ má²ca³hián¹³
yáh³ Jmí²chí³ Chun¹ jmí¹jáun², qui¹hliá² tiá² jmí¹
má²ca³li³ lin¹ yáh³ hi³ quien² Jesús jmí¹jáun².

Ca³ta³ná¹tsoh³ja¹ quioh²¹ tsáu²

40 Jmí¹ ca³nái³² ma³ jan² tsá² jmí¹ tionh¹ ja¹ tsá² juóun³² hí³ jái¹³ ní² né³, ca³juáh³ la³ lá²:

—Tson² bíh¹ cu³tí³ tsá² ní² líñ³ *tí³² jë¹ Dió³² tsá² qui³ ca³ti²¹ já³².

41 Hi³ ma³ jan² tsáu² né³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Tsá² ní² bíh¹ Tsá² líñ³ Cristo.

Tí³la³ ma³ jan² siáh³, ca³juáh³ la³ lá²:

—Tiá² tson² yáh³, quí¹ ¿ha³ bí¹ lánh³ rón³² hi³ tí³ hué¹³ Galilea lí¹ já²¹ tiá³ Tsá² líñ³ Cristo? **42** Quí¹ ní¹ Sí² rá¹juáh³, hi³ Cristo ca³tí²¹ líñ¹³ jan² Tsá² jón²zhí¹ jón²cho¹ hla¹ re²¹ Dá²vi²¹ bíh¹, hi³ já¹ juú² Belén ní¹ ca³lí³zian² hnga² hla¹ Dá²vi²¹ bíh¹ lí³zian² tsú² siáh³ uá²jaf³².

43 Hi³ jáun² né³, la³ ní² bíh¹ lí³ hi³ ca³ta³ná¹tsoh³ tsáu² cun³ní¹ hi³ ca³tin¹ Jesús. **44** Ma³jan² tsáu² jmí¹ hnió³ hi³ jan³ dí² tson³, tí³la³ hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² ca³tia³ tsí³ hi³ tie³ cuo².

Tsá² ná¹ní¹ tiá² ta²¹ tanh²yáh³Jesús

45 Jáun² né³, ja³tanh²¹ bíh¹ siáh³ tsá²cuú² tsá²ta³ mí²tsáu² tí³ ní¹ tionh¹ tsá² fariseos quionh³ tsá² ná¹líñ³ mi³jmú³, jáun² tsá² hí³ né³ ca³ngáih³ tsá²cuú² tsá²ta³ hí³ la³ lá²:

—¿He³ láih³² tiá² lí²jan³² náh² tsú²?

46 Hi³ jáun² tsá²cuú² tsá²ta³ tsú² hí³ né³ ca³ngáih³ la³ lá²:

—¡Hi¹ jan² yáh³ tiá² hin² má²ca³hléh³ la³jmí¹ hleh³² tsá² ó³²!

47 Jáun² tsá² fariseos ca³juáh³ siáh³:

—¿Hí¹ ja³bí¹ hnloh² uá²jai³² má²ca³li³can² náh²?
 48 ¿Hí¹ zian² ma³ jan² tsá² chín¹ joh² dí², ji³ lí³ua³
 jan² jnloh¹ tsá² fariseos hi³ má²ca³hín¹³ jé¹ tsá² hí³
 dúh¹? 49 Ti³la³ tsá² tiá² ná¹cuoh² ó³² liei²¹ má¹ná¹,
 má²ca³tín¹ tsa³tánh¹ quiu³juóu³² bíh¹.

50 Jáun² Nicodemo, jan² tsá² líñ³ fariseo quionh³
 tsú², tsá² ca³ní¹jien¹³ hí³ Jesús cáun² já¹niéi²
 ca³juáh³ la³ lá²:

51 —¿Haun¹³ juáh¹³ ní¹ liei²¹ quiú¹³ dí² rá¹juáh³
 hi³ tiá² ca³ta¹ yáh³ dí² hi³ cáun² lí¹ má¹tson¹³ dí² jan²
 tsáu² ta³ tiá² lin¹ jú¹ tson² má²lí²cán¹³ dí² quioh²¹
 tsú²?

52 Hi³ jáun² tsá² ní¹ hná¹ jáun² né³ ca³ngái³ la³ lá²:
 —¿Hí¹ tsá² Galilea hniu³² uá²jai³² dúh¹? Sá¹ní²
 dúh¹ hí³ ní¹ Sí², hi³ jáun² má¹jáun² jieh²¹ nú² hi³
 hí¹ jan² yáh³ tsá² líñ³ ti³² jé¹ Dió³² tiá² cuá²han³ ti³
 hué¹³ Galilea.

53 [Jmí¹ li²¹ jáun² né³, ma³ quin³² ma³ jan³² bíh¹
 tsú² já¹tanh²¹ cú²jueh³² hñú¹³.]

8

Tsá²mi³ tsá²juón¹

1 Hi³ jáun² né³, jmí¹ li²¹ jáun² ngau³ Jesús ti³ máh³
 Olivos. 2 Hi³ jáun² jmí¹ cá¹jniá²¹ jáun² né³ cuanh³
 hú²niéi² ta³ ná¹juan³² hñu³ cuáh³² chín¹. Jmí¹jáun²
 né³ ca³cuú² ca³ngih³² ca³la³ jín³² tsáu² cu³ jéin³ ní¹
 zenh¹ tsú², hi³ jáun² ca³cuá³ dí², hi³ ca³ma³liáu³² hi³
 má²tin² tsá² hí³.

3 Jmí¹jáun² cua³taunh²¹ tsá² ná¹lín³ ti³² liei²¹
 quionh³ tsá² *fariseos, hi³ ná¹jan² jan² tsá²mi³

tsá² ca³ñí¹zianh¹³ dí² ñí¹ jmí¹ cuá¹jmu² tso³. Jáun² ca³zinh³ dí² ja¹ quioh²¹ tsá² tionh² hí³ ta³ ñí¹ Jesú^s; ⁴hi³ jáun² ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Hnú² Ti³², tsá²mi³ lá² má²ca³jáun³ jnoh¹ ñí¹ jmí¹ cuá¹jmu² tso³. ⁵Né³² né³, ñí¹ liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés jmu² héih³² ñí¹con² jnoh¹ hi³ hniáuh³² jngih¹³ jnoh¹ tsá²mi³ la³ ní² hi³ jlan¹ jnoh¹ quín¹. ¿Hi³ hnú² né³, he³ lánh³ juáh³ nú²?

⁶ La³ ní² ca³juáh³ tsá² hi³ quí¹ hi³ ca³líf³hnió³ tsú² hi³ ca³ hi³ lan³ Jesú^s, hi³ jáun² la³ jáun² lí¹³ chá³² dí² tsáu¹³ tsú². Ti³la³ Jesú^s má¹ná¹, ca³cuá³ cuá¹hin³ hi³ cuá¹jmu² cú²jueh³² huéh³ ja¹ hliáu² cun³quionh³ zeih²¹ cuo². ⁷Ti³la³ la³ má²ná¹nga² jáun² bíh¹ tsá² hi³ la³ jáun², hi³ jáun² Jesú^s ca³jmú³ zenh² hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Hnoh², lí³ua³ jan² tsá²tiá²tso³ ren²náh², tiáun² náh² cá² mái³ quín¹ la³ñí¹ hi³ jnah²¹ tsá²mi³ lá².

⁸ Jmí¹jáun² ca³cuá³ siáh³ cuá¹hin³ hi³ ca³jmú³ siáh³ huéh³ ja¹ hliáu². ⁹Ti³la³ jmí¹ ca³náh³² tsá² hi³ jái¹³ ní² né³, ma³ quin³² ma³ jan³² bíh¹ ca³huén² cheih³², [quí¹hliá² ca³líf³lieih²¹ tsí³ hi³ la³ ná¹ren² bíh¹ uá²jai³² tso³ hmóu³²]; tsá² má²lieih²¹ tín² ca³ma³liáu³² hi³ huen³², hi³ jáun² jmí¹ má²ca³huén² tsú² jáun² la³jín³² né³, hnga² bíh¹ Jesú^s ca³ta³cua¹³ quionh³ tsá²mi³ hi³. ¹⁰Hi³ jáun² jmí¹ lí²¹ jáun² ca³náu² Jesú^s, [hi³ ca³jíe³ hi³ tiú²uú² hin² zian² yáh³, jí³²la³ hnga² tsá²mi³ bíh¹ jéi³²í¹ cuá³], hi³ jáun² ca³záih³ dí² tsá²mi³ hi³ la³ lá²:

—Hnú² tsá²mi³, ¿né² dá² tsá² jmí¹ cha³² tsáuh³ hnú²? ¿Hí¹ hí¹ jan² uá¹ tiú²uú² hin² lí²ra³tsa² hnú² héih³²?

¹¹ Jáun² tsá²mi³ né³ ca³ngái³:

—Ján¹han²¹ Ti³², hí¹ jan² yáh³.

Hí³ jáun² Jesúus né³ ca³juáh³ siáh³:

—Sa³jun³ jná¹³ yáh³ rá¹tsa² ná¹ héih³²; né³² né³, cuánh², ha³ lí²uú² cua³jmu³ siáh³ tso³.]

Jesúus lí³joh¹ sí² ní¹con² ca³la³ jín³² tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³

¹² Jesúus ca³liéinh³² siáh³ tsáu² hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Jná¹³ bíh¹ lí³ ná¹ joh¹ sí² ní¹con² tsá² zian² hngá¹máh³ lá²; hi³ ní¹juáh³ tsá² ja³² cu³hna³² jná¹³ né³, hi³ jáun² hí¹ cónh³ yáh³ tiá² ngí³² tsú² ní¹ lí³ já¹niéi², qui¹ lí³ zia³² bíh¹ joh¹ ní¹con² tsú² hi³ jmu³ hi³ cu³tí³ lí¹³ zian² tsú².

¹³ Jáun² tsá² fariseos ca³juáh³ la³ lá²:

—Hnú² dá² cáun² lí¹ cueh³² jú¹ tson² quián¹³ huen² bíh¹, tiá² lí¹³ yáh³ hi³ li³ tson² jéh² hnú² ní².

¹⁴ Jmí¹ jáun² ca³ngái³ Jesúus:

—Quien² bíh¹ jú¹ tson² hi³ zíh²³ jná¹³ lá², uá¹jinh¹ huen² bíh¹ jná¹³ zíh²³ jú¹ tson² lá². Qui¹ jná¹³ bíh¹ ní¹ hi³ ha³ jinh¹ ja³ ná¹ hi³ ha³ jinh¹ níh²¹ ná¹ siáh³; ti³la³ hnloh² ní³ tiá² níh¹ yáh³ náh² ha³ jinh¹ ja³ jná¹³ hi³ ha³ jinh¹ níh²¹ jná¹³ siáh³.

¹⁵ Qui¹ hnloh² dá² ra³tsih³² náh² héih³² la³ cun³ qui³ jmu² tsá² zian² ní¹ hué²¹ lá² bíh¹. Ti³la³ jná¹³ má¹ná¹, hí¹ jan² yáh³ tsáu² tiá² ra³tsi³² jná¹³ héih³² la³ jáun² ní¹con²; ¹⁶ ti³la³ ní¹juáh³ hi³ ra³tsi³² jná¹³ héih³², rá²tsi³² jná¹³ cú²tso² bíh¹, qui¹ jun³juáh¹³

huen² yáh³ jná¹³ ra³tsí³² héih³², quí¹ Ñuh³² jná¹³. Tsá² ca³ze³ bíh¹ rá²tsí³² héih³² cu³lí²¹ quiúnh¹ jná¹³. **17** Há¹ jun³juáh¹³ ní¹ liei²¹ quián¹³ hnöh² rá¹juáh³ hi³ ní¹juáh³ ná¹lí³ gon³ tsá² nau³² jái¹³ hi³ juáh³ cá²ren² tán¹, jáun² bí¹ hniáuh³² táunh¹³ dí² ta²¹. **18** Né³² né³, huen² bíh¹ jná¹³ líñ³ ná¹ jan² tsá² nau³² jái¹³ hi³ ca³tin¹ ná¹ huen², hi³ jáun² Ñuh³² jná¹³ Tsá² ca³ze³ né³ líñ³ siáh³ cónh³í jan² tsá² nau³² jái¹³ hi³ ca³tin¹ ná¹.

19 Hi³ jáun² tsá² hi³ né³ ca³ngái³ la³ lá²: —Jinh¹ dá² cuá³ ñeh² hnú² dúh¹? Jáun² Jesús né³ ca³ngái³: —Ha³ tiá² cuóu³² yáh³ hnöh² jná¹³, hi³ sa³jun³ cuóun³² yáh³ náh² Ñuh³² jná¹³ siáh³; quí¹ sá¹jmí¹ hi³ cuóu³² náh² jná¹³ dúh¹, hi³ jáun² jmí¹ má²cuóun³² bíh¹ náh² siáh³ Ñuh³² jná¹³.

20 Jesús ca³hléh³ jái¹³ ní² tá¹la³ jmí¹ dí¹má²tin² tsáu² hnú³ cuáh³² chín¹, ní¹jmí¹ ná¹táun³ jáun² cuó² ní¹ toh² tsáu² quie³. Ti³la³ hi¹ jan² yáh³ tiá² hin² ca³ma³tsau¹³ tsú², quí¹hliá² tiá² jmí¹ má²cá²chó³² yáh³ jmái¹ quioh²¹ tsú².

Tsá² tiá² lí¹³ tsa³tiáh² ní¹ tsa³cuá² Jesús

21 Jesús ca³juáh³ siáh³ cónh³ la³ lá²: —Jná¹³ dá² níh²¹ bíh¹, hi³ jáun² má¹jáun² né³ hnauh¹³ náh² jná¹³, ti³la³ hnöh² né³ hiá¹ tsán¹³ bíh¹ náh² ta³ ná¹quiáh¹ náh² jáun² tso³ quián¹³; quí¹ ní¹ níh²¹ jná¹³ jáun² dá², ha³ tiá² lí¹³ yáh³ cuá¹tianh³ hnöh². **22** Hi³ jáun² tsá² *judíos tsá² ná¹ní¹ hi³ né³ ca³juáh³:

—¿Hí¹ jngíh³² tsú² hnga² juáh¹³ hi³ jáun² sa³ la³
ní² yáh³ juáh³ tsú² hi³ tiá² lí¹³ tsáu¹³ jnoph¹ ñí¹
tsánh²¹ dí²?

23 Jáun² ca³záih³ siáh³ Jesús tsá² hí³ la³ lá²:

—Ti³ la³ hué³² lá² bíh¹ hín¹³ hnoph², ti³la³ jná¹³
né³, hín¹³ ná¹ tí³hñu³mi³cuú² bíh¹. Hnoph² dá² cáun²
zian² náh² la³ cun³ tñ² honh² náh² hmóu³² bíh¹;
ti³la³ jná¹³ né³, ha³ tiá² zian² yáh³ jná¹³ la³ cun³
tñ² tsin³² huen². **24** Hi³ jáun² bíh¹ lí²juáh³² jná¹³
hi³ hnoph² hiá¹ tsán¹³ náh²ta³ ná¹quiáh¹ náh² jáun²
tso³ quián¹³; quí¹ ní¹juáh³ tiá² táunh²³ yáh³ hnoph²
ta²¹ hi³ jná¹³ bíh¹ la³², hi³ jáun² dá² hiá¹ tsán¹³ bíh¹
hnoph² ta³ ná¹quiáh¹ la³ jáun² tso³ quián¹³.

25 Hi³ tsá² hí³ né³ ca³juáh³ la³ lá²:

—¿Hin² dá² tsánh² hnú²?

Jmí¹jáun² ca³juáh³ Jesús la³ lá²:

—La³ñí¹ tñ² nga² jná¹³, ¿hí¹ lí³ quien² hi³ juoh²¹
dí² hliáun³ jái¹³ quiúnh¹ tsá²la³ hnoph² dúh¹? **26** Quí¹
zia³² bí¹ siáh³ hliáun³ lí³² jái¹³ hi³ jmí¹ lí³ juah²¹
jná¹³ hi³ ca³tñ¹ hnoph², ji³ hi³ jmí¹ cué²¹ jái¹³ hi³
rá¹tsa² jná¹³ hnoph² héih³². Ti³la³ Tsá² ca³ze³ jná¹³
má¹ná¹, jú¹ tson² bíh¹ hleh³²; hi³ jáun² né³, jái¹³
jáun² bíh¹ juo³ jná¹³ tsá² zian² ñí¹ hué²¹ lá², la³ cun³
jái¹³ hi³ má²cá²ná³² jná¹³ hi³ hleh³² hí³ bíh¹.

27 Ti³la³ tsá² hí³ tiá² ca³ngí¹³ yáh³ hi³ Jesús hleh³²
hi³ ca³tñ¹ Jméi² bíh¹. **28** Hi³ cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹
ca³juáh³ siáh³ Jesús la³ lá²:

—Ní¹ má¹ca³ziau³ náh² jná¹³ Tsá² lí³ ná¹ Jon²
tsá²mi³cuóun² chi³cuú², jáun² má¹jaun² bíh¹ má²lí³
ñíh¹³ náh² hi³ tson² bíh¹ jná¹³ la³², hi³ hí¹ cáun² yáh³

tiá² hi³ jmu² jná¹³ cun³quionh³ hi³ cháunh²³ chin³²
 huen², ní¹ jí²¹la³ ti³ híe²³ jná¹³ hnöh² la³ cun³ hi³
 má²ca³ma³ta² Nuh³² bíh¹ ná¹. ²⁹ Qui¹ Tsá² ca³ze³
 jná¹³ zenh² bíh¹ quiúnh¹ jná¹³; tiá² huen² jná¹³
 má²ca³zeh³ yáh³ tsú², qui¹ jmái¹ ca³la³ jí³² bíh¹ jmu²
 jná¹³ la³ cun³ hi³ tí³² tsí³ tsú².

³⁰ Jmí¹ má²lí²juáh³ jáun² Jesús jái¹³ ní² né³,
 juóun³² líñ³² bíh¹ tsáu² ca³taunh² ta²¹.

*Tsá² ná¹líñ³ jon² Dió³² jí³ tsá² má²ca²taun³ hi³
 jmu² tso³*

³¹ Jmí¹jáun² ca³záih³ Jesús tsá² judíos tsá²
 má²ca³hín¹³ hi³ ca³lá² jé¹ tsú² la³ lá²:

—Ní¹juáh³ hi³ cu³tí¹³ zánh¹³ hnöh² tiá³ la³ cun³
 jái¹³ hi³ juanh³² jná¹³, hi³ jáun² bíh¹ hú¹tá¹ cu³tí³
 má²líñ³ náh² tsá² haín²¹ tí³ con² jná¹³; ³² hi³ jáun²
 li³ cuin² náh² jú¹ tson², hi³ jáun² jú¹ tson² jáun² né³
 lí¹³ liáu³².

³³ Jáun² tsá² hi³ né³ ca³ngái³:

—Tsá²jón²zíh¹jón²cho¹hla¹Há²bran²¹bíh¹jnoh¹,
 hi³ hí¹ cónh³ yáh³ tiá² má²ca³lin³ jnoh¹ *tsá²
 má²dí¹hlánh¹ ní¹con² hí¹ jan² tsáu². ¿Láñh³ bí¹ rón³²
 sa³ hnú² ya³ juáh³ hi³ jnoh¹ lí¹³ liáu³?

³⁴ Jesús né³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnöh², hi³ la³jín³² tsá² jmu²
 tso³ bíh¹ líñ³ tsá² má²dí¹hlánh¹ ní¹con² tso³. ³⁵ Hi³
 jan² tsá² má²dí¹hlánh¹ né³, cónh³ tiá² lí¹³ bíh¹ líñ³
 hú¹tá¹ jan² tsá² hñú¹³ tsú², tí³la³ jon² tsá² hñú¹³
 má¹ná¹, tiú²nio² bíh¹ líñ³ jan² tsá² hñú¹³ tsú². ³⁶ Hi³
 jáun² né³, ní¹juáh³ Tsá² qui³ líñ³ hi³ Jon² tsú² la³

liáu³² hnöh², jáun² hú¹tá¹ cu³tí³ liáun³ bíh¹ hnöh².
37 Má²ñö¹ bíh¹ jná¹³ hi³ hnöh² líñ³ näh² tsá² jón²zíh¹
jón²cho¹ hla¹ Há²bran²¹; ti³la³ uá¹ jáun² la³ jáun²
né³, cu³ jáun² hnáuh² bíh¹ näh² jngah¹³ jná¹³, qui¹
tiá² chau³² yáh³ jé² jná¹³ la³ ti³ hñu³ honh² näh².
38 Jná¹³ dá² hléh²³ la³ cun³ hi³ má²ca³híe³ Ñuh³²
bíh¹, jáun² ja³bí¹ hnöh² siáh³ jmuh³² la³ cun³ hi³
má²ca³híe³ ñeh².

39 Jáun² tsá² hi³ né³ ca³ngái³ la³ lá²:

—íHla¹ Há²bran²¹ bíh¹ jméi² dí¹hio³ ñú¹deh³
jnöh¹!

Tí³la³ Jesús né³, ca³juáh³ la³ lá²:

—Sá¹jmí¹ hi³ tson² bíh¹ cu³tí³ hi³ jon²zíh¹ tsá² hi³
hnöh², jáun² jmí¹ hniáuh²¹ bíh¹ hi³ jmóuh¹ hnöh²
la³ cun³ hi³ ca³jmú³ tsá² hí³. **40** Tí³la³ cun³ jáun²
hnáuh² bíh¹ hnöh² jngah¹³ jná¹³, uá¹jinh¹ má²lí²uo³
ná¹ hnöh² jú¹ tson² la³ cun³ rón³² hi³ ca³híe³
jná¹³ Dió³². Tí³la³ jhí¹ cónh³ yáh³ tiá² ca³jmú³ hla¹
Há²bran²¹ la³ ní² má¹ná¹! **41** Qui¹ hnöh² dá² jmóuh¹
näh² la³jmí¹ jmu² hnga² ñeh² bíh¹ näh².

Jáun² tsá² hi³ né³ ca³ngái³ la³ lá²:

—Jun³juáh¹³ dún² lí¹ zian² yáh³ jnöh¹, jan² tán¹
bíh¹ Dió³² Jméi² jnöh¹ zian².

42 Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³juáh³ siáh³ Jesús la³ lá²:

—Sá¹jmí¹ hi³ tson² bíh¹ hi³ Dió³² ñeh² hnöh²,
jáun² jmí¹ má¹hnau¹ bíh¹ hnöh² jná¹³ dúh¹, qui¹
jná¹³ bíh¹ jan² Tsá² ja³ ñí¹con² Dió³², hi³ jáun²
lá² zenh² ná¹ ta³ máh¹ hnöh². Qui¹ jun³juáh¹³
lí¹ ca³cháunh¹³ tsín³² huen² yáh³ jná¹³ hi³ ja³ ná¹,
qui¹ ti³la³ Dió³² bíh¹ ca³ze³ jná¹³. **43** Jáun² né³, ¿he³

láih³² sa³ tiá² ngi²³ hnöh² la³ cun³ hi³ juah³² jná¹³
 juáh¹³? Qui¹ cun³ñí¹ hi³ tiá² tion²³ hnöh² honh²
 hi³ náih¹ jú¹ chú³² hi³ hléh²³ lá² jná¹³ yáh³. **44** Qui¹
 tsá² hláinh¹ bíh¹ ñeh² hnöh²; hi³ jáun² la³ cun³ hi³
 dí¹quiaunh²¹ tsí³ hi³ bíh¹ hnáuh² hnöh² jmúh¹³. Qui¹
 qui³ cónh³ jan² tsá² jngih² tsáu² bíh¹ tsá² hláinh¹
 ca³la³ cun³ jmí¹ ca³li³liau³; hi¹ cónh³ yáh³ tiá² jmu²
 tsú² la³ cun³ lí³ jú¹ tson², qui¹ tiá² jú¹ tson² hu²¹
 yáh³ hñu³ tsí³ tsú². Hi³ jáun² ní¹ má¹ca³hléh³ tsú²
 jú¹ tí¹jái², cáun² hleh³² tsú² la³ cun³ rón³² lín³ bíh¹;
 qui¹ qui³ cónh³ hi³ bíh¹ jan² tsá² tí¹ jáin², hi³ jáun²
 hi³ bíh¹ lín³ mí¹zioh²¹ jú¹ tí¹jái². **45** Ti³la³ cun³ñí¹ hi³
 jná¹³ hléh²³ jú¹ tson² né³, hi³ jáun² tiá² ta²¹ táunh²³
 yáh³ hnöh². **46** ¿Hin² tsánh² li³ua³ jan² hnöh² lí¹³
 má¹jnia¹³ náh² cáun² tso³ quion²¹ jná¹³ juáh¹³? Né³²
 né³, ní¹juáh³ jú¹ tson² bíh¹ la³ hléh²³ jná¹³, jáun²
 ¿he³ láih³² sa³ tiá² ta²¹ táunh²³ yáh³ hnöh²? **47** Qui¹
 ní¹juáh³ tsá² tionh² jo³cuo² Dió³², jáun² tsá² la³ hi³
 nái³² bíh¹ jái¹³ quioh²¹ Dió³²; ti³la³ hnöh² má¹ná¹
 tiá² hnáuh² yáh³ hnöh² náih¹, qui¹ jun³juáh¹³ tsá²
 joh¹ Dió³² yáh³ hnöh².

*Jmí¹ má²zian² bíh¹ Cristo jmí¹ ñeh² bíh¹ hi³ lí³zian²
 hla¹ Há²bran²¹*

48 Hi³ jáun² tsá² judíos hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Tson² bí¹ la³ má²ca³juáh¹³ jnöh¹ jáun² hi³ jan²
 tsá² lín¹ tsá² Samaria bíh¹ hnú², hi³ ján³ nú² siáh³
 jan² jmí²chí³ hláinh¹.

49 Jáun² Jesús ca³ngái³ la³ lá²:

—Hí¹ jan² yáh³ jmí²chí³ hláinh¹ tiá² ján³ jná¹³. Jná¹³ dá² ma³quien¹³ ná¹ Ñuh³² bíh¹; tí³la³ hnloh² né³, huen³ cu³tí¹³ bíh¹ jná¹³ jmuh³² hnloh². 50 Jun³juáh¹³ hi³ dí¹quian¹ yáh³ jná¹³ hi³ ma³quien² tsáu²; tí³la³ zian² jan² Tsá² hnió³ bíh¹ hi³ lí³ quien² jná¹³, hi³ Tsá² hi³ né³ rá²tsin² héih³² tsá² hau² jná¹³. 51 Jú¹ tson² bí¹ juo³ jná¹³ hnloh², hi³ ní¹juáh³ tsá² cán²³ re² la³ cun³ jái¹³ hi³ juah³² jná¹³, jmí¹líh³ bíh¹ tiá² jún³.

52 Hi³ jáun² tsá² judíos hi³ né³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Ta³né³² tí³ jlánh¹ cáun² má²nio² bíh¹ tsí³ jnoph¹ hi³ tson² bíh¹ ján³ hnú² jmí²chí³ hláinh¹. Qui¹ jun³ bíh¹ hla¹ Há²bran²¹ la³ má²quionh³ la³jín³² tsá² ca³lin³*tí³² jé¹ Dió³²; tí³la³ hnú² né³ juáh³: “Ní¹juáh³ tsá² cán²³ re² la³ cun³ jái¹³ hi³ juah³² jná¹³, jmí¹líh³ bíh¹ tiá² jún³”. 53 ¿Hí¹ tí³ jlánh¹ bíh¹ quien² hnú² la³cónh³ bíh¹ hla¹ Há²bran²¹ jméi² dí¹hio³ ñú¹deh³ jnoph¹? Qui¹ hí³ dá² jun³ bíh¹, hi³ ca³tsan³ bí¹ siáh³ tsá² ca³lin³ tí³² jé¹ Dió³². ¿Hin² ma³ dá² tsánh² hnú² dúh¹?

54 Jáun² Jesús ca³ngái³ siáh³ la³ lá²:

—Ní¹juáh³ jná¹³ la³ ma³quien¹³ ná¹ huen², hi³ jáun² tiá² lin¹ ñí¹ lí³ quien² hí¹ cáun² yáh³ hi³ jáun². Tí³la³ Ñuh³² bíh¹ jná¹³ jmu² quien² jná¹³, Tsá² juáh³ hnloh² hí³ hi³ lí³ Dió³² Juóuh³² náh². 55 Tí³la³ tiá² má²ca³lí³ cuóun³² yáh³ hnloh² tsú² má¹ná¹. Jná¹³ bíh¹ ján¹ tson² cuóun³² tsú²; hi³ sá¹jmí¹ hi³ juanh²¹ jná¹³ hi³ tiá² cuóun³² ná¹ tsú², jáun² la³ jáun² má²lí³ jná¹³ jan² tsá² tí¹ jáin² la³ hnloh² bíh¹. Tí³la³ hú¹tá¹ tson² bíh¹ cuóun³² jná¹³ tsú² má¹ná¹, jí³ hi³

ma³ti²¹ jná¹³ siáh³ la³ji³² hi³ juáh³ tsú². ⁵⁶ Hla¹
 Há²bran²¹ dí²hio³ ñú²deh³ hnöh² hí³ ca³li³ tsah³ lí³²
 qui¹hliá² jíe³ jmái¹ hi³ cuán¹³ jná¹³; ca³jíe³ bí¹ tsú²,
 hi³ jáun² ca³li³ hiún² lí³² tsí³.

⁵⁷ Jmí¹jáun² ca³juáh³ siáh³ tsá² judíos hí³ la³ lá²
 ñí¹con² Jesú^s:

—¡Ca³la³ hí¹juáh³ tu³la³quia³ mii² yáh³ tiá²
 má²hún¹ hnú², sa³ hnú² yáh³ jlánh¹ juáh³ hi³
 ca³jien¹ máh³ hnú² hla¹ Há²bran²¹!

⁵⁸ Jáun² Jesú^s ca³záih³ siáh³ tsá² hí³ la³ lá²:

—Jú¹ tson² cu³tí¹³ bíh¹ la³² juo³ jná¹³ hnöh², hi³
 la³ cun³ jmí¹ ñeh² bí¹ hi³ lí³zian² hla¹ Há²bran²¹
 máh³, jmí¹ má²zian² bíh¹ jná¹³.

⁵⁹ Hi³ jáun² tsá² hí³ ca³can³ quín¹ hi³ jnah³ Jesú^s;
 tí³la³ Jesú^s, ha³tiú²uú² ca³jnia³ yáh³, jáun² cua³han³
 hñu³ cuáh³² chín¹ [hi³ ca³nga² ja¹ ñí¹ tionh¹ tsá²
 hí³], hi³ ngah³.

9

Jesúsjmah²³jan²tsá²qui³má²ten³jmí¹ca³lí³zian²

¹ Hi³ jáun² né³, tá¹la³ hí¹hún¹ jáun² Jesú^s jui³² hi³
 má²cuá²han³ cuáh³², ca³jien³² dí²jan²tsá²ñuh² qui³
 má²te³ ñí¹ la³ cun³ jmí¹ ca³li³zian². ² Hi³ jáun² tsá²
 haín²¹ hí³ ti³ con² tsú² né³, ca³ngái³ ñí¹con² dí² hi³
 ca³juáh³:

—Tí³², ¿he³ láih³² sa³ ten³ yáh³ tsá²ñuh² ní²
 ca³li³zian²? ¿Hí¹ cun³ñí¹ hi³ tsáu¹³ jméi² mí¹ziú¹³
 tsú² juáh¹³, ho³ cun³ñí¹ hi³ tsáu¹³ hnga² uá¹?

³ Jáun² Jesú^s né³ ca³ngái³:

—Jun³juáh¹³ tsáu¹³ hnga² yáh³ tsú² hi³ ten³, hi³ sa³jun³ tsáu¹³ jméi² mí¹ziú¹³ tsú² siáh³; la³ ní² dá² ca³lí³ hi³ jáun² lí³jnia² he³ tìn² Dió³² jmu³ bíh¹. **4** Hniáuh³² bíh¹ jmú¹³ dí² tá¹³ Tsá² ca³ze³ jná¹³ tá¹la³ jniá³, quí¹ ní¹juáh³ ní¹ má¹ca³zí³², jáun² hí¹ jan² yáh³ tiú²uú² hin² lí¹³ jmu³ ta²¹. **5** Quí¹ tá¹la³ cuon¹ jná¹³ lá² hngá¹máh³ lá², lí³ jná¹³ joh¹ sí² quioh²¹ tsá² zian² ní¹ hué²¹ lá²:

6 Hi³ jáun² jmí¹ má²lí²juáh³ Jesús la³ ní² né³, ca³hñe³ hué³², hi³ ca³jmú³ cú¹pih²¹ jen² quionh³ mí¹héh³² quioh²¹, hi³ jáun² ca³yóh³ dí² mí¹ní¹ tsá² ten³ hí³. **7** Jáun² la³juí³² ca³záih³ dí² tsá² hí³ la³ lá²:

—Cua³², cuá²ráin² máh¹ ti³ ní¹ nio¹ jmí²táu² jmái² Siloé (hi³ hnió³ juáh³ “Tsá² zéin¹”).

Jáun² ngau³ bíh¹ tsá² ten³ hí³ ca³ní¹ráin¹³ ní¹ ní¹ jáun², hi³ jáun² né³ jmí¹ cájính²¹ jáun² má²jniá³ ní¹. **8** Hi³ jáun² tsá² cuu³tsá² jéin³ hñú¹³ tsú² ca³juu³ ca³hlénh³, la³ má²quionh³ tsá² jmí¹ má²ca³jíe³² hí³ hi³ lí¹ mí³² tsú² cú¹dáin³ ní¹con² tsáu² jmí¹tin², hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—¿Há¹ jun³juáh¹³ tsá² ní² tsá² jmí¹ cua³² ní¹ jáun² hi³ jmí¹ mi³² cú¹dáin³ jmí¹tin² juáh¹³?

9 Jáun² ma³ jan² tsáu² ca³juáh³:

—Ján³, tsá² hí³ bí¹ ní³².

Hi³ ma³ jan² né³ ca³juáh³ siáh³:

—Ján¹han²¹, jun³juáh¹³ tsá² hí³ yáh³ ní³², uá¹jinh¹ jniá³ la³ jáun².

Tí³la³ hnga² tsú² né³, ca³juáh³ la³ lá²:

—Ján³, jná¹³ bíh¹ hí³.

10 Jmí¹ jáun² né³, ca³ngáih³ dí² tiáunh¹ la³ lá²:

—¿Ha³ bí¹ lánh³ rón³² ca³niá³ máh¹ nú² hi³ jáun²
má²lí²³ jie¹ nú² ta³né³²?

11 Hi³ jáun² tsá² hí³ né³ ca³ngái³, hi³ ca³juáh³:

—Tsá²ñuh² Tsá² jmái² hí³ Jesús bíh¹ lí²jmú³ jen²,
hi³ jáun² lí²yóh³ tsú² mí¹ñi³² jná¹³, jáun² lí²juáh³ la³
lá²: “Cua³² tí³ ñí¹ nio¹ jmí²táu² jmái² Siloé, ñí¹ jáun²
cuá²ráin² máh¹”. Jáun² cuá²ñéi¹ jná¹³, hi³ jáun² jmí¹
má²lí²ráin³² jná¹³ jáun² mí¹ñi³² né³, ca³niá³ bíh¹ hi³
ca³lí³ jie¹ jná¹³.

12 Hi³ jáun² ca³ngái³ siáh³ tsáu² ñí¹con² tsá² jmí¹
ten³ hí³ la³ lá²:

—¿Né² dá² tsá² hí³ né³?

Jáun² tsá² jmí¹ ten³ hí³ né³ ca³juáh³:

—Tiá² ño¹ nia²¹.

*Tsá² fariseos qui² nga² jái¹³ ñí¹con² tsá² jmí¹ ten³
hí³*

13 Jmí¹ jáun² ca³ñí¹jan² tsú² tsá² jmí¹ ten³ hí³ tí³
ñí¹con² tsá² *fariseos; 14 qui¹ *jmái¹ nio² tie³ bíh¹
jaun³² jmí¹ ca³jmú³ Jesús jen² hi³ ca³jñéi³ mí¹ñí¹
tsá² jmí¹ ten³ hí³, hi³ jáun² lan³. 15 Jáun² tsá²
fariseos né³, ca³ngái³ siáh³ ñí¹con² tsá² hí³ hi³
he³ lánh³ rón³² ca³niá³ mí¹ñí¹, hi³ jáun² má²jie³².
Jmí¹ jáun² ca³juáh³ tsá² jmí¹ ten³ hí³ la³ lá²:

—Jen² bíh¹ lí²jñéi³ tsú² mí¹ñi³² jná¹³, hi³ jáun²
lí²ráin³² jná¹³, hi³ jáun² bíh¹ má²jniá³ mí¹ñi³² jná¹³
ta³né³².

16 Hi³ jáun² jmí¹ jáun² ca³juáh³ ma³ jan² tsá²
fariseos la³ lá²:

—Jun³juáh¹³ tsá² ja³ ñí¹con² Dió³² yáh³ tsá²ñuh² tsá² lí²jmú³ hi³ ní², quí¹ jáun² sa³ tiá² ta²¹ tanh² yáh³ tsú² jmái¹ nio² tie³.

Tí³la³ ma³ jan² tsá² fariseos hí³ né³ ca³juáh³:

—¿He³ bí¹ lánh³ rón³² lí¹³ jmu³ tsú² li²¹ hi³ lí³ hua³jueh³² ní², ní¹juáh³ jan² tsá² ren² tso³ bí¹ lánh³?

Jáun² la³ ní² bíh¹ lí³ hi³ ca³ta³ná¹tsoh³ ja¹ quioh²¹ tsú² hmóu³². ¹⁷ Hi³ jáun² ca³ngáih³ tsú² siáh³ tsá² jmí¹ ten³ hí³ la³ lá²:

—Hi³ hnú² né³, ¿he³ lánh³ juáh³ nú² hi³ ca³tin¹ tsá²ñuh² tsá² lí²niá³² hí³ mí¹máh¹ nú²?

Jáun² tsá² hí³ né³ ca³juáh³:

—Jná¹³ len³ hi³ tsá² hí³ bíh¹ lí³ jan² *tí³² jë¹ Dió³².

¹⁸ Jáun² tsá² *judíos tsá² ná¹ñí¹ tiá² ta²¹ ca³taunh³ yáh³ hi³ tson² jmí¹ ten³ tsá² hí³, hi³ né³² né³ má²ca³niá³ ní¹; ca³la³ ní¹ ca³teh³ dí² jméi² mí¹ziú¹³ tsá² hí³, ¹⁹ hi³ ca³ngáih³ dí² la³ lá²:

—¿Hí¹ tsá² lá² jónh³² hnoph², tsá² juáh³ hnoph² hi³ má²ten³ jmí¹ ca³li³zian²? ¿Ha³ lánh³ rón³² má²ca³niá³ mí¹ñí¹ tsú² ta³né³² né³?

²⁰ Jáun² jméi² mí¹ziú¹³ tsá² hí³ ca³ngái³ la³ lá²:

—Né¹ bíh¹ jnoph¹ hi³ jon² jnoph¹ tsá² ní², hi³ tson² bíh¹ má²ten³ tsú² jmí¹ ca³li³zian²; ²¹ tí³la³ tiá² né¹ jnoph¹ má¹ná¹ he³ lánh³ rón³² lí³ hi³ má²ca³niá³ mí¹ñí¹ tsú² ta³né³², hi³ sa³jun³ né¹ jnoph¹ siáh³ hin² tsáh² lí²jmú³ hi³ ca³niá³ mí¹ñí¹ tsú². Ngáih³ dúh¹ tsú² hnga² neh²¹; quí¹ tsá² má²hún¹ tsí³ bíh¹ ní³², hi³ jáun² hnga² bíh¹ tsú² má²lí¹³ cué³² jú¹ tson² ní¹con² hnoph².

22 La³ ní² ca³juáh³ jméi² mí¹ziú¹³ tsú² quí¹ cun³ñí¹ hi³hliá² jmí¹ juénh², quí¹hliá² tsá² judíos tsá² ná¹ñí¹ jmí¹ má²ca³jmú³ cá²hon³ hi³ chin¹³ dí² cuáh³² li³ua³ jan² tsá² juáh³ hi³ tson² bíh¹ JesúS lí³ Cristo. **23** Hi³ jáun² bíh¹ la³ ní² ca³juáh³ jméi² mí¹ziú¹³ tsá² hí³: “Ngáih³ dúh¹ tsú² hnnga² neh²¹, quí¹ tsá² má²hún¹ tsí³ bíh¹ ní³²”.

24 Jáun² tsá² ná¹ñí¹ hí³ ñí¹con² tsá² judíos ca³teh³ siáh³ tsá² jmí¹ ten³ hí³, hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Juah²¹ jú¹ tson² ñí¹con² jnoph¹ ñí¹ ta³ ñí¹ Dió³², quí¹ jnoph¹ né¹ hi³ tsá²ñuh² hí³ dá² jan² tsá² ren² tso³ bíh¹.

25 Jmí¹jáun² né³, ca³juáh³ tsá² jmí¹ ten³ hí³ la³ lá²:

—Tiá² ño¹ jná¹³ hí¹ ren² tsú² tso³ ho³ tiá² ren². Ñí¹ ji²¹la³ cun³ hi³ ño¹ jná¹³, hi³ jná¹³ jmí¹ lí³ jan² tsá² ten³ bíh¹, hi³ ta³né³² né³ má²jie¹ ná¹.

26 Hi³ jáun² ca³ngái³ siáh³ tsá² fariseos la³ lá²:

—¿He³ lí²jmú³ tsú²? ¿Ha³ lánh³ rón³² lí²jmú³ tsú² hi³ ca³jnia³ mí¹máh¹ hnú²?

27 Jáun² tsá² jmí¹ ten³ hí³ ca³ngái³:

—Má²lí²juáh³² bíh¹ jná¹³, tí³la³ tiá² jái¹³ canh³² yáh³ hnoph². ¿He³ láih³² hnáuh² hnoph² hi³ juah²¹ jná¹³ siáh³ cónh³? ¿Hí¹ hnáuh² hnoph² hi³ han³ uá²jai³² tí³ con² tsú² dúh¹?

28 Jmí¹jáun² ca³jin³ dí² tsá² jmí¹ ten³ hí³, hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Hnú² bíh¹ tsá² hen² nú² tí³ con² tsá² lí¹ hí³, tí³la³ jnoph¹ má¹ná¹, haín²¹ jnoph¹ tí³ con² hla¹ Moisés bíh¹. **29** Jnoph¹ né¹ hi³ Dió³² ca³hléh³

ñí¹con² hla¹ Moisés, ti³la³ tsá²ñuh² ní² má¹ná¹, ca³la³ hí¹juáh³ tiá² né¹ bíh¹ jnoh¹ ha³ jinh¹ ja³ tsú².

30 Jáun² tsá² jmí¹ ten³ hí³ ca³záih³ tsá² hí³ la³ lá²:

—jHen³ ma³ hua³jueh³² lí²³ hi³ hnloh² tiá² la³ ñíh¹ yáh³ náh² hi³ ha³ jinh¹ ja³ Tsá² hí³, ti³la³ Tsá² hí³ bíh¹ lí²niá³² mí¹ñi³² jná¹³! **31** Re² lín³² bí¹ né¹ dí² hi³ Dió³² tiá² nái³² yáh³ jé¹ jan² tsá² ren² tso³; jí³²la³ jé¹ tsá² zian² hi³ ca³tin¹ bíh¹ Dió³² nái³², lí³ua³ jan² tsá² jmu² la³ cun³ hi³ hnío³ tsú² yáh³. **32** Hí¹ cónh³ yáh³ tiá² lin¹ má²ca³nái¹³ dí² hi³ má²ca³lí³zian² jan² tsá² nia³² mí¹ñí¹ tsá² má²ten³ má¹ca³lí³zian². **33** Sá¹jmí¹ tson² hi³ Tsá² hí³ tiá² ja³ ñí¹con² Dió³² dúh¹, jáun² hí¹ cáun² yáh³ tiá² hi³ jmí¹ lí¹³ jmu³ tsú².

34 Jáun² tsá² tionh² hí³ né³ ca³juáh³ siáh³ la³ lá²:

—Hnú² bíh¹ jan² tsá² ca³lí³zian² nú² hi³ ren² nú² tso³, ¿hí¹ hnáuh² hnú² má¹ta¹³ nú² jnoh¹?

Jmí¹jáun² ca³jmú³ tsú² héih³² ñí¹con² tsá² jmí¹ ten³ hí³ tiú²uú² hniáuh³² tsó³² tsú² cuáh³².

Tsá² te³ jmí¹ tsí³

35 Jáun² né³, jmí¹ ca³lí³ ñí³² Jesús hi³ má²lí²jmú³ tsú² héih³² hi³ tiú²uú² tsó³² tsá² jmí¹ ten³ hí³ cuáh³², jáun² ca³ñí¹hniah² dí² tsá² hí³, hi³ jáun² jmí¹ ca³chanh²¹ dí² tsá² jmí¹ ten³ hí³ né³, ca³záih³ dí² la³ lá²:

—¿Hí¹ má²lí²cháh¹ hnú² cáun² honh² ñí¹con² Jon² tsá²mi³cuóun²?

36 Jáun² tsá² jmí¹ ten³ hí³ ca³juáh³:

—Tí³², juah²¹ tiá³ hin² tsánh² Tsá² hí³, hi³ jáun² tanh²¹ jná¹³ tsú² ta²¹.

37 Jmí¹jáun² ca³ngái³ Jesús la³ lá²:

—Má²lí²jien¹ bí¹ nú² tsú², jná¹³ bíh¹ la³² Tsá²
dí¹hléh²³ ná¹ quiúnh¹ hnú².

38 Hi³ jáun² jmí¹jáun² ca³di³jñí³² tsá² hí³ ta³ ní¹
Jesús, hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Taunh³² bíh¹ jná¹³ ta²¹ hnú² Ti³².

39 Jáun² la³ cun³ jmí¹jáun² ca³juáh³ Jesús:

—Jná¹³ ja³ ná¹ ní¹ hué²¹ lá² hi³ ja³ra³tsí³² ná¹
héih³² hi³ jáun² tsá² ten³ lí¹³ niá³ ní¹, hi³ jáun² tsá²
jniá³ ní¹ né³ lí³ lin¹ hi³ ná¹ten³ bíh¹.

40 Hi³ jáun² jmí¹ ca³ná³² tsá² fariseos tsá² ma³
jan² jmí¹ tionh¹ hí³ quionh³ tsú² jái¹³ ní² né³,
ca³juáh³ la³ lá²:

—¿Hí¹ jáun² la³ ná¹ten³ uá¹ jnoph¹ uá²jai³²?

41 Hi³ jáun² jmí¹jáun² ca³juáh³ Jesús la³ lá²:

—Sá¹jmí¹ hi³ tson² bíh¹ ná¹ten³ hnoph², hi³ jáun²
tiá² tso³ jmí¹ hauh³² yáh³ náh² ca³ti²¹ tso³ quián¹³.
Ti³la³ cun³ní¹hi³ juáh³ náh² hmóu³² hi³tiá²ten³ ya³
náh², hi³ jáun² dá² hauh³² bí¹ náh² tso³.

10

*Tsá²jmu²hua³hí¹³já¹ziáh²la³má²quionh³já¹ziáh²
joh¹*

1 Jmí¹jáun² né³, ca³jmú³ Jesús cáun² jái¹³ la³ lá²:

—Jú¹ tson² cu³ti³ bíh¹ la³² juo³ jná¹³ hnoph², hi³
ní¹juáh³ tsá² tiá² hí²³ ti³ ní¹ lí³ ho³ jní¹³ quioh²¹
*já¹ziáh², jáun² tsá² la³ hí³ dá² lí³ jan² háin² bíh¹,
tsá² lí¹ can²³ jan² jáh³ tiá² joh¹. **2** Ti³la³ tsá² hí²³ ti³
ji³² ní¹ lí³ ho³ jní¹³ má¹ná¹, hnga² tsá² qui³ jmu²
hua³hí¹³já¹ziáh²bíh¹hí³. **3** Jáun²tsá²zenh²ho³ jní¹³

né³, nia³² ho³ jni¹³ hi³ jáun² hí³ tsá² hí³; hi³ já¹ziáh² né³ má²cuoh² bíh¹ ho³ juo¹³. Ma³ quin³² ma³ jan³² jáh³ hí³ téh²³ dí² cun³quionh³ hi³ jmá², hi³ huen² dí² ti³ cheih³² jni¹³. **4** Hi³ jáun² ní¹juáh³ ní¹ má¹lí²huen³ tsú² la³jín³² já¹ziáh² hí³ joh¹, tsau³² dí² chí¹ján³ ta³ ní¹ jáh³ hí³, hi³ jáun² já¹ziáh² hí³ né³ tsá²táunh¹ cu³chin¹ cu³hna²¹ tsá² hí³, quí¹hliá² má²cuoh² bí¹ jáh³ ho³ juo¹³. **5** Quí¹ cun³ tiá² lí¹ tsá²táunh¹ bíh¹ jáh³ cu³hna²¹ jan² tsá² tiá² cuóun³²; jáh³ hí³ dá² ti³ cuon³ bíh¹ ní¹con² tsá² tiá² má²cuóun³², quí¹ tiá² cuoh² ya³ jáh³ ho³ tsá² siáh³.

6 Ti³la³ tsá² jmi¹ ná¹nái³² hí³ né³, cun³ tiá² ca³ngi¹³ bíh¹ he³ dá² jmi¹ hnío³ Jesús juáh³ cun³quionh³ jái¹³ hi³ má²lí²jmú³ jáun².

Jesús bíh¹ lín³ jan² Tsá² chun¹ hi³ jmu² hua³hí¹³ já¹ziáh²

7 Jmi¹ jáun² né³ ca³juáh³ siáh³ Jesús la³ lá²:

—Jú¹ tson² bíh¹ juo³ jná¹³ hnöh², hi³ jná¹³ bíh¹ lín³ ná¹ la³jmi¹ lí³ ho³ jni¹³ juí³² ní¹ taunh³² já¹ziáh².

8 La³jín³² tsá² cuá²tú¹ cuá¹lín³ jmi¹ ñeh² bíh¹ hi³ cuán¹³ jná¹³, tsá² háin² bíh¹ hí³, tsá² cáun² lí¹ can²³ jáh³ tiá² joh¹; ti³la³ já¹ziáh² né³ tiá² ca³hái³² yáh³ ti³ con² tsá² hí³. **9** Jná¹³ bíh¹ lín³ ná¹ la³jmi¹ lí³ ho³ jni¹³; hi³ jáun² lí³ua³ jan² tsá² hí²³ hñu³ jni¹³ cun³quionh³ jná¹³ né³, lí¹³ liáun³. Tsá² hí³ lín¹³ la³jmi¹ lín³ jan² já¹ziáh² hí³ quí² chin² tsú² hñu³ jni¹³ quioh²¹ hi³ tsa³ní³jan¹ tsú², hi³ jáun² choh²³ háu² cuh³.

10 ”Tsá² háin² dá² ja³² hi³ han³ bíh¹, hi³ ma³tsan² jáh³, hi³ quí² hin²³ la³jí³²; ti³la³ jná¹³ má¹ná¹, cuan³

ná¹ hi³ jáun² lí¹³ zian² tsú² cáun² hi³ hmai²¹ bíh¹, ji³ hi³ lí¹³ zian² tsú² ca³la³ hi³ lí¹ má²tú² má²ziun²³ ní² siáh³. ¹¹ Jná¹³ bíh¹ lín³ ná¹ jan² tsá² hú¹tá¹ cu³tí¹³ jmu² hua³hí¹³ já¹ziáh². Tsá² qui³ jmu² hua³hí¹³ cun³ tán¹ já¹ziáh² né³, ca³la³ hi³ chá³² tsú² cáun² tsí³ hi³ jún³ cun³ní¹ hi³ ca³tí¹ já¹ziáh² joh¹. ¹² Ti³la³ ní¹juáh³ tsá² ti³ lí¹ jmu² ta²¹ hi³ hláh¹ má¹ná¹, cáun² cuon² bíh¹ tsú² hnga² ní¹ má¹ja³² tsí²náí¹ hi³ cunh¹³ já¹ziáh²; cáun² chan² hmóu³² bíh¹ tsú² já¹ziáh², qui¹tiá² lín³ yáh³ tsú² jan² tsá² hú¹tá¹ jmu² hua³hí¹³ já¹ziáh², hi³ sa³jun³ joh¹ yáh³ tsú² jáh³. Jáun² tsí²náí¹ né³ ja³² hi³ zanh²³ já¹ziáh², hi³ jmu² hi³ lí¹ tiú¹ lí¹ hán¹ ti³ hlá² ti³ ní² jáh³. ¹³ Jáun² tsá² la³ hí³ dá² cáun² cuon² bíh¹, qui¹ ní¹ ji²¹la³ ti³ jmu² tsú² ta²¹ hi³ hláh¹ bíh¹, hi³ jáun² tiá² hi³² yáh³ tsí³ tsú² hi³ ca³tí¹ já¹ziáh².

¹⁴ "Jná¹³ bíh¹ lín³ ná¹ jan² Tsá² hú¹tá¹ cu³tí¹³ jmu² hua³hí¹³ já¹ziáh². Cuóun³² bíh¹ jná¹³ já¹ziáh² joh², hi³ jáh³ hí³ né³ cuóu³² bí¹ siáh³ jná¹³ ¹⁵ la³jmi¹ cuóu²¹ jná¹³ Ñuh³², hi³ jáun² jná¹³ né³ cuóun³² ná¹ Ñuh³²; hi³ jáun² bíh¹ chá²³ jná¹³ cáun² tsín³² hi³ jún³ ná¹ hi³ ca³tí¹ já¹ziáh². ¹⁶ Ja³bí¹ zian² siáh³ já¹ziáh² joh² jná¹³, jáh³ tiá² má²tiáunh¹ hñu³ jní¹³ lá²; hniáuh³² bíh¹ ní¹cón²¹ jná¹³ uá²jai³² jáh³ hí³. Hi³ jáun² jáh³ hí³ siáh³ ne³ jái¹³ quion²¹ jná¹³, hi³ jáun² lí¹³ tiáunh¹ cu³tsa³² cáun² hñu³ jní¹³, hi³ jan² tán¹ bíh¹ Juo¹³ lí¹³ zian².

¹⁷ "Hi³ jáun² bí¹ jláh¹ hnian³ jná¹³ Ñuh³², qui¹ cun³ní¹ hi³ chá²³ jná¹³ cáun² tsín³² hi³ jún³ ná¹

ca³tin¹ jáh³ hí³; hi³ jáun² má¹lí³² jáun² né³, jenh¹³ jná¹³ siáh³. **18** Hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² lí¹³ jngah³ jná¹³, tí³la³ cué¹³ jná¹³ jmí²chí³ quion²¹ ca³la³ hi³ hiún² tsin³² huen² bíh¹. Qui¹ jná¹³ dá² ho² ná¹ jái¹³ hi³ cué¹³ ná¹ jmí²chí³ quion²¹ jí³ hi³ caun²¹ ná¹ ní² siáh³. Hi³ ní² bíh¹ héih³² hi³ ca³cué³ jná¹³ Ñuh³².

19 Jmí¹ ca³nái³² tsá² *judíos hí³ jái¹³ ní² né³, ca³ta³ná¹tsoh³ siáh³ ja¹ quioh²¹ tsú². **20** Qui¹ juóun³² bíh¹ tsá² tionh² hí³ ní¹ jáun² jmí¹ ná¹juáh²³ la³ lá²:

—¿He³ láih³² sa³ naíh³² máh³ náh² jë¹ tsá² ní²? Já² tsá² ngo² jan² jmí²chí³ hláinh¹ bíh¹ ní³².

21 Tí³la³ ma³ jan² tsá² hí³ jmí¹ ná¹juáh²³ la³ lá²:

—Já² hí¹ jan² yáh³ tsá² jan² jmí²chí³ hláinh¹ tiá² lí¹³ hléh³² la³ ní². ¿Hí¹ lí¹³ jmu³ jan² jmí²chí³ hláinh¹ hi³ niá³ mí¹ní¹ jan² tsá² ten³ juáh¹³?

Tiá² jeín²³ yáh³ tsá² ná¹chín¹ Jesús

22 Hi³ jáun² né³, ca³chó³² jmái¹ hi³ jmu² tsá² judíos jmái¹ tí³ já¹ juú² Jerusalén ca³ti²¹ jmí¹ ca³jmú³ dí¹hio³ ní¹deh³ tsú² hi³ ná¹chan¹ cuáh³² chín¹ quioh²¹ cónh³¹ cu³ jeín³² ní¹con² Dió³²; jmí¹ má²ní²cuóu³ bíh¹ jmái¹ jáun². **23** Jmí¹ jáun² jmí¹ cuá¹ngí³² Jesús hñu³ cuáh³² chín¹ ní¹lí³ ní¹hñu³, ní¹ juáh³ tsú² jáun² “Quioh²¹ Salomón”; **24** hi³ jáun² ní¹ jáun² ca³cuú² ca³ngíh³² tsá² judíos tsá² ná¹ní¹ cu³ jeín³ ní¹ jmí¹ cuá¹ngí³² tsú², hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—¿Líh³ ma³ híeh¹ nú² jnoh¹ jú¹ tson²? Juah²¹ cú²na²¹ cu³tí³ ní¹juáh³ tson² bíh¹ hi³ hnú² lín³ nú² Cristo.

25 Hi³ jáun² Jesús né³ ca³ngái³ la³ lá²:

—Má²cá²juo³ bí¹ jná¹³ hnöh², tí³la³ tiá² ta²¹ táunh²³ yáh³ hnöh². Má²lí²lin¹ bíh¹ re² líñ³² cun³quionh³la³jí³²hi³jmu²jná¹³cun³quionh³héih³² quioh²¹Ñuh³²; ²⁶tí³la³tiá²ta²¹táunh²³yáh³hnöh², quí¹tiá²líñ³yáh³hnöh²já¹ziáh²joh²jná¹³, [la³cun³qui³má²cá²juáh³²jná¹³jáun².] ²⁷Quí¹cuoh²bíh¹já¹ziáh²joh²jná¹³uen³², hi³cuóun³²bí¹siáh³jná¹³jáh³joh², hi³jáun²bíh¹ja³táunh¹jáh³cu³hna³²jná¹³. ²⁸Hi³jná¹³né³jmu¹hi³lí¹³zian²tsá²la³hí³la³cun³jmí¹hi³nio², hi³jáun²cun³tiá²tsa³hín³bí¹tsú², hi³sa³jun³hí¹jan²yáh³tiá²hin²lí¹³huen³tsú²jo³uón³²jná¹³. ²⁹Quí¹Ñuh³²jná¹³Tsá²ca³cuén³tsá²hí³ñí¹con²jná¹³jan²Tsá²tí³jlánh¹bí¹pin³bíh¹la³cónh³bíh¹ñí¹la³jín³², hi³jáun²hí¹jan²yáh³tiá²hin²lí¹³quin³tsá²hí³jo³cuo²hí³dí². ³⁰Cá²hon³cu³tí¹³bíh¹jnoh¹tiáuh¹quiúnh¹ná¹Ñuh³².

³¹Hi³jáun²jmí¹jáun²né³ca³can³siáh³tsá²judíos hí³quín¹, hi³jmí¹jnah³dí²Jesús. ³²Jmí¹jáun²ca³juáh³Jesús la³lá²:

—Hliáun³bíh¹ta²¹chu²¹má²cá²jmú³²jná¹³cun³quionh³pí³quioh²¹Ñuh³², hi³jáun²né³, ¿he³ñí¹la³cun³ñí¹la³jí³²ta²¹jáun²jmu²héih³²hi³hnöh²lí¹³jnauh¹náh²quín¹?

³³Jáun²tsá²judíos tsá²ná¹ñí¹hí³né³ca³juáh³siáh³la³lá²:

—Jun³juáh¹³hi³jnauh¹jnoh¹quín¹cun³ñí¹hi³ca³tí²¹ta²¹chu²¹hi³má²ca³jmu³yáh³hnú², tí³la³cun³ñí¹hi³má²lí²chú¹lí²len¹hnú²Dió³²cun³quionh³jái¹³hi³má²lí²hléh¹hnú²ní²bíh¹. Quí¹

hnú² dá² jan² tsá²mi³cuóun² bíh¹, tí³la³ dí¹jmuh³²
nú² hi³ lín³ nú² Dió³² má¹li³² jáun².

34 Jmí¹jáun² ca³juáh³ siáh³ Jesús:

—Ñí¹ liei²¹ quián¹³ hnloh² rá¹juáh³ hi³ Dió³²
ca³juáh³ la³ lá²: “Jná¹³ má²cá²juáh³² hi³ dió³² bíh¹
ná¹lín³ hnloh²”. **35** Hi³ né¹ bíh¹ dí² hi³ cun³
hi³ rá¹juáh³ ñí¹ Sí², cáun² tson² la³ má²tson² jáun²
bíh¹, quí¹ Dió³² dá² ca³teh³ siáh³ dió³² la³ cun³ tsá²
ca³héi³ hi³ jái¹³ quioh²¹ tsú². **36** Jáun² né³, ní¹juáh³
Dió³² yáh³ la³ má²ca³jmú³ hi³ cuá¹chan¹ jná¹³, hi³
ca³ze³ ná¹ tsú² siáh³ ñí¹ hué²¹ lá², ¿lánh³ bí¹ rón³²
lí¹³ juáh¹³ hnloh² hi³ jná¹³ má²lí²chú¹ lí²len¹ ná¹
Dió³² quí¹hliá² lí²juáh³² jná¹³ hi³ lín³ ná¹ Jon² Dió³²?
37 Ní¹juáh³ tiá² jmu² jná¹³ la³ cun³ ta²¹ hi³ jmu²
Ñuh³², jáun² ha³ lí² taunh³ náh² jná¹³ ta²¹. **38** Ti³la³
ní¹juáh³ la³ jmu² bíh¹ jná¹³ tá¹³ tsú² né³, tionh² náh²
ta²¹ la³ cun³ hi³ jmu² jná¹³ jáun², uá¹jinh¹ tiá² ta²¹
taunh¹³ náh² jná¹³ huen²; hi³ jáun² cu³tsa³² cuí¹
li³ ñíh¹³ náh² cú²jueh³² hi³ hún¹ bíh¹ Ñuh³² jná¹³
cá²hon³ quiúnh¹ jná¹³, hi³ jáun² jná¹³ né³ hún¹ ná¹
siáh³ cá²hon³ quiúnh¹ Ñuh³².

39 Hi³ jáun² jmí¹jáun² jmí¹ hnío³ siáh³ tsá² hi³ hi³
ma³tson¹³ Jesús, tí³la³ ca³liáun³ bíh¹ Jesús jo³cuo²
tsá² hi³.

40 Jmí¹jáun² ngah³ Jesús tí³ juí³² ñí¹ hia³² hiú²,
can³² cua³ Jordán, ñí¹ ca³zion³ hla¹ Juan² tsáu²
jmái² jmí¹tin², hi³ jáun² ñí¹ jáun² ca³cuá³. **41** Jáun²
juóun³² lín³² bíh¹ tsáu² ca³ñí¹jie¹³ tsú² ñí¹ jáun², hi³
ná¹juáh²³ la³ lá² má²tún² hmóu³²:

—Uá¹jinh¹ hla¹ Juan² tiá² li²¹ ca³jmú³ yáh³ hí¹ cáun², ti³la³ la³ji³² bíh¹ la³ cun³ hi³ ca³juáh³ tsú² hi³ ca³tín¹ tsá²ñuh² lá², la³ tson² bíh¹ cu³tí³.

42 Hi³ juóun³² líñ³² bíh¹ tsáu² ca³chá³ cáun² tsí³ ñí¹con² Jesús ñí¹ jáun².

11

Jmái¹ hi³jun³Lá¹

1 Né³² né³, ca³chó³² cáun² jmái¹ hi³jmí¹ zian² jan² tsá² tsáun¹, tsá² jmái² Lá¹; tsá² zian² juú² Betania bí¹ tsá² hí³ la³ má²quionh³ tá¹ gon³ tsá²mí³ rainh²¹, Má²réi³ ji³ mí¹ Marta. **2** Má²réi³ rainh²¹ Lá¹ tsá²jmí¹ tsáun¹ hí³ bíh¹ ca³sé³ jmí² má²ró³² ta³ Ti³² Juo¹³ dí², hi³ jáun² ca³ma³quiéin² tsú² siáh³ cun³quionh³ jñú² chí¹ hnga². **3** Hi³ jáun² né³, tá¹ gon³ bíh¹ tsá²mí³ má²tún² rainh²¹ hí³ ca³zen³ jái¹³ ñí¹con² Jesús, hi³ juáh³ la³ lá²:

—Ti³², rá²tsáun¹ bíh¹ há²mei²¹ joh² hnú².

4 Jáun² jmí¹ ca³nái³² Jesús jái¹³ jáun² né³, ca³juáh³ la³ lá²:

—Ha³ tiá² jún³ yáh³ tsú² cun³quionh³ mí¹uí³ jáun²; quí¹ cun³quionh³ mí¹uí³ jáun² dá² lí¹³ li³jnia² pí³ quioh²¹ Dió³² bíh¹, hi³ ja³bí¹ la³ jáun² li³jnia² siáh³ pí³ quioh²¹ Jon² Dió³².

5 Uá¹jinh¹ jmí¹ hnio³ líñ³² bíh¹ Jesús mí¹ Marta la³ má²quionh³ rainh²¹, ji³ Lá¹ ñí² siáh³, **6** cu³ jáun² ca³cuá³ bíh¹ tsú² cónh³í¹ tun³ jmái¹ ñí¹ jmí¹ cuá³ jáun² la³ cun³jmí¹ ca³lí³ ñí³² hi³ rá²tsáun¹ Lá¹. **7** Jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ca³záih³ dí² tsá² haín²¹ hí³ tí³ con², hi³ ca³juáh³:

—Ma³tsáu¹³ cónh³í¹ cu³ jéin³² ti³ hué¹³ Judea.

8 Jáun² tsá² haín²¹ hí³ ti³ con² tsú² né³ ca³juáh³:

—Ti³², já² tá¹la³ ní² bí¹ jaun³² cánh³² jmí¹ hnió³ tsá² *judíos tsá² ná¹ñí¹ zian² hué³² jáun² hi³ jngah³ hnú² cun³quionh³ quín¹, ¿hi¹ siáh³ ma³ siáh³ hnáuh² nú² cuóh¹³ ní¹ jáun²?

9 Hi³ jáun² Jesú斯 né³ ca³ngáf³:

—¿Haun¹³ juáh¹³ quia³tún³ o¹rá¹ hu²¹ cú² jmái¹ dúh¹? Jáun² né³, ní¹juáh³ ngí³² tsú² ta³ jma², tiá² hính³² yáh³ tsú², quí¹ jniá³ bíh¹ joh¹ hi³ zia³² hngá¹máh³ lá²; **10** ti³la³ ní¹juáh³ jan² tsá² ngí³² já¹niéi² né³, hinh³² bíh¹ tsú², quí¹ cun³ñí¹ hi³ tiá² joh¹ zia³² yáh³ ní¹con² tsú².

11 Hi³ ca³juáh³ siáh³ Jesú斯 la³ lá²:

—Lá¹ há²mei²¹ quiú¹³ dí² má²rá²cuóun¹ bíh¹, ti³la³ ní¹ñí²¹ jná¹³ tsú² má¹ná¹.

12 Jáun² tsá² haín²¹ hí³ ti³ con² tsú² né³, ca³juáh³:

—Ti³², ní¹juáh³ la³ má²rá²cuóun¹ tsú², la³ jáun² má²lin¹ hi³ má²lan¹³ bíh¹ tsú².

13 Ti³la³ Jesú斯 dá² jmí¹ hnió³ juáh³ hi³ má²jun² bíh¹ Lá¹; ti³la³ tsá² haín²¹ hí³ ti³ con² dí² né³, lí¹ jmí¹ ná¹lín²³ hi³ hí³ dí² dí¹juáh²³ hi³ hú¹ta¹ tson² rá²cuóun¹ bíh¹ tsú². **14** Jáun² jmí¹jáun² ca³juáh³ Jesú斯 hú¹ta¹ cú²na²¹ jáf¹³ cú²jueh³², hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Má²jun² bíh¹ Lá¹. **15** Jlánh¹ hiún² tsín³² jná¹³ quí¹hliá² tiá² jmí¹ cuon¹ jná¹³ ní¹ jáun² jmái¹ jáun², hi³ jáun² ta³né³² má²zia³² láh³ rón³² lí¹³ cháh¹ hnoph² cáun² tán¹ honh² ní¹con² jná¹³. Jáun² ma³tsí¹neh²¹ dí².

16 Hi³ jáun² Tú¹ma²¹ tsá² téh²³ tsú² hí³ dún² gon³ né³, ca³záih³ tsá² ñí¹ hná¹ jáun² la³ lá²:

—Ma³tsáu¹³ uá²jaí³² jnoh¹, hi³ jáun² hiá¹ tsáu¹³ dí² cu³tsa³² quiúnh¹ tsú².

Jesús tñ² jmu² hi³ jenh¹³ tsú² ji³ hi³ cu³ti³ lí¹³ zian² tsú² siáh³

17 Jmí¹ cá¹chó²¹ jáun² Jesús né³, ca³li³ ñi³² hi³ quiún³jmái¹ máh³la³ má²ti³ hi³ ja³haun³ Lá¹. **18** Ñí¹ má²janh² juú² Jerusalén bíh¹ jmí¹ nio¹ juú² Betania, míh¹ tiá² cun³ hni³² kilómetros jmí¹ tí³ ti³ la³ uóunh³. **19** Jáun² né³, juóun³² bíh¹ tsá² judíos jmí¹la³ má²ca³cha³táunh¹ hñú¹³ mí¹ Marta quionh³ Má²réi³ raïnh²¹, hi³ ja³jen³ dí² tsú² cun³ñí¹ hi³ jun³ jáun² Lá¹ raïnh²¹ tsú². **20** Jmí¹ ca³l³ ñi³² mí¹ Marta hi³ má²cuá¹ja³² Jesús, jáun² cua³han³ dí² hi³ ca³ñí¹hen¹³ dí² tsú²; ti³la³ Má²réi³ né³ ca³ta³cua¹³ bí¹ néih³. **21** Jáun² mí¹ Marta ca³záih³ Jesús la³ lá²:

—Hnú² Ti³² Juóu³² jná¹³, sá¹jmí¹ hi³ ñíh³ hnú² ñí¹ lá² dúh¹, tiá² jmí¹ jun¹ yáh³ renh² jná¹³. **22** Ti³la³ jná¹³ ño¹ má¹ná¹, hi³ uá¹jinh¹ la³ tí³ ta³né³², cun³ cué³² bíh¹ Dió³² li³ua³ cáun² hi³ míh¹³ hnú².

23 Jáun² Jesús ca³juáh³:

—Jenh¹³ bí¹ renh² hnú².

24 Hi³ jáun² mí¹ Marta né³ ca³ngái³:

—Ján³, ño¹ bíh¹ jná¹³ hi³ jenh¹³ tsú² ñí¹ cá¹táuh³ jmái¹, ñí¹ má¹ti³ ñí¹ jenh¹³ la³jín³² tsá² má²cá²tsan³.

25 Jmí¹ jáun² ca³juáh³ siáh³ Jesús:

—Jná¹³ bíh¹ jmu¹ hi³ jenh¹³ tsú², ji³ hi³ lí¹³ zian² tsú² siáh³. Ñí¹juáh³ tsá² taunh² ta²¹ jná¹³, uá¹jinh¹

jún³ tsú², cun³ jenh¹³ bí¹ tsú²; **26** hi³ la³jín³² bíh¹ tsá² zian² ta³né³², cun³ jmí¹líh³ bíh¹ tiá² jún³ ní¹juáh³ hi³ taunh² ta²¹ jná¹³. ¿Táunh¹³ hnú² ta²¹ jái¹³ lá²?

27 Jáun² tsá²mi³ hí³ ca³ngái³ la³ lá²:

—Ján³ Ti³², taunh³² bíh¹ jná¹³ ta²¹ hi³ hnú² bíh¹ líñ³ Cristo Jon² Dió³², Tsá² ca³ti²¹ hi³ já³² ní¹ hué²¹ lá².

Jesús ca³hó³jmí¹ ca³jenh² tsá²mi³ rainh²¹ hla¹ Lá¹

28 Jmí¹ má²lí²juáh³ jáun² mí¹ Marta la³ ní² né³, ngah³ hi³ ca³ní¹tieh¹ Má²réi³ rainh²¹ ta³ máih³, hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Ó³² zenh² Ti³², hi³ jáun² dí¹té²³ tsú² hnú².

29 Jáun² la³ cun³ jmí¹ ca³nái³² Má²réi³ ca³náu² hi³ ngau³ hi³ ca³ní¹jien¹³ Jesús. **30** Quí¹ tiá² jmí¹ má²hi³² yáh³ Jesús já¹ juú² jmí¹jáun², la³ cun³ rón³² ní¹ ca³jenh² jáun² mí¹ Marta bíh¹ tsú² jmí¹ zenh¹. **31** Hi³ jáun² jmí¹ ca³jíe³ tsá² judíos tsá² jmí¹ já¹jien³ hi³ Má²réi³ hi³ la³juí³² ca³náu² hi³ cua³han³, jáun² ja³taunh²¹ uá²jai³² cu³chin¹, quí¹hlíá² ca³lín¹³ dí² hi³ má²ngau³² ho³ tá²hón³² bíh¹ tsú² hi³ já¹háu³ ní¹ jáun².

32 Jáun² jmí¹ cá¹chó²¹ Má²réi³ ní¹ zenh¹ Jesús né³, ca³di³jní³² ní¹ hó²¹ní¹ tsú², hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Ti³², sá¹jmí¹ hi³ níh³ hnú² ní¹ lá² dúh¹, tiá² jmí¹ jun¹ yáh³ renh² jná¹³.

33 Jmí¹ ca³jíe³ Jesús hi³ ca³hó³ Má²réi³ la³ má²quionh³ tsá² judíos tsá² ca³cha³táunh¹ hi³ quionh³ tsú², jáun² ca³hi³ cíh² tsí³, hi³ ca³ja³ siáh³ mii³ tsí³, **34** hi³ jáun² ca³ngái³ dí² ní¹con² tsú² la³ lá²:

—¿Ha³ jinh¹ ca³ñí¹hón²¹ náh² tsú²?

Hi³ jáun² tsá² tionh² hí³ ca³juáh³:

—Ti³², sá¹ñí² ña³² ñá²jie³.

35 Jmí¹ li²¹ jáun² né³, Jesús ca³suh³ jmái². **36** Hi³ jáun²jmí¹ jáun² ca³juáh³ tsá² hí¹tsá²táunh¹ hí³ la³ lá²:

—Jie³ né³, ¡cónh³ bíh¹ tiá² jmí¹ la³ hnio³ dí² hla¹ Lá¹!

37 Ma³ jan² tsá² hí³ ca³juáh³ siáh³:

—Já² tsá² ní² yáh³ ca³jmú³ hi³ ca³jnia³ mí¹ñí¹ tsá² jmí¹ ten³ hí³, ¿tiá¹ hi³ jmí¹ la³ lí¹³ jmu³ tsú² ca³lá² quioh²¹ hla¹ Lá¹, hi³ jáun² tiá² jmí¹ jún³?

Jmí¹ ca³jenh¹³ hla¹ Lá¹

38 Jmí¹ jáun² ca³hi³ siáh³ cúh² tsí³ Jesús, hi³ jáun² ca³ja³janh³² ho³ tá²hón³². Tá²hón³² jáun² dá² jmí¹ lí³ cáun² tá²hláu² bíh¹, hi³ jáun² jmí¹ dí¹jnái²³ cá² mái³ quín¹ ní¹ lí³ ho³. **39** Jáun² Jesús ca³juáh³ siáh³ la³ lá²:

—Quin³² náh² quín¹ ní².

Jmí¹ jáun² ca³juáh³ mí¹ Marta rainh²¹ hla¹ la³ lá²:

—Ti³², já² má²hlah³ bíh¹ má²ja³², quí¹ má²quiún³ jmái¹ máh³ jun³ tsú².

40 Ti³la³ Jesús né³ ca³juáh³ la³ lá²:

—¿Tiá¹ má²lí²juáh³² jná¹³ dúh¹, hi³ ní¹juáh³ táunh²³ hnú² ta²¹, lí¹³ bíh¹ jieh²¹ nú² pí³ quioh²¹ Dió³²?

41 Hi³ jáun² jmí¹ lí²¹ jáun², ca³quin³ bíh¹ tsú² quín¹ jáun². Jmí¹ jáun² ca³ziauh³ Jesús ñí¹ ti³ chi³cuú², hi³ ca³juáh³:

—Tia²¹, tiá¹hmah¹ hnú² quí¹hliá² má²lí²niéh² hnú² jái¹³ quion²¹ jná¹³. **42** Ño¹ bíh¹ jná¹³ hi³ cun³

tiú²nio² bíh¹ naih³² hnú² jë² jná¹³, ti³la³ dí¹juanh³²
jná¹³ la³ lá² cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ tsá² tionh² lá² bíh¹,
hi³ jáun² lí¹³ tónh³² tsú² ta²¹ hi³ hnú² bíh¹ ca³ze²
jná¹³.

43 Hi³ jáun² jmí¹ má²lí²juáh³ tsú² la³ ní² né³,
ca³hléh³ tiá³, hi³ ca³juáh³:

—¡Náu² Lá¹, cua³han² ñí¹ ní²!

44 Hi³ jáun² tsá² jmí¹ má²jún¹ hí³ né³, cua³han³
bíh¹ ta³ ná¹tsáih³ hmíh³² cuá² ta³, hi³ jáun² ñí¹ tsú²
jmí¹ tsáih³ siáh³ cáun² hmíh³². Jáun² ca³záih³ Jesús
tsá² tionh² hí³:

—Jen¹ tsú² hi³ jáun² cuí¹ chánh¹³.

*Tsá² cuá¹lí³ juo¹³ mí²tsáu² cueh³² tsáu² jái¹³ hi³
ma³tson¹³ Jesús*

(Mateo 26:1-5; Marcos 14:1-2; Lucas 22:1-2)

45 Jmí¹ jáun² juóun³² lí³² bíh¹ tsá² judíos tsá²
jmí¹ quionh³ hí³ Má²réi³ ca³tanh² ta²¹ Jesús
jmí¹ ca³jíe³ la³ cun³ hi³ má²lí²jmú³ jáun² Jesús.

46 Ti³la³ ma³ jan² tsá² hí³ má¹há¹, ñí¹con² tsá²
*fariseos bíh¹ ja³taunh²¹, hi³ ca³ñí¹choh¹ dí² tsú²
la³ cun³ hi³ má²lí²jmú³ jáun² Jesús. 47 Jmí¹ jáun²
ca³cuú² ca³ngíh³² tsá² fariseos quionh³ tsá² ná¹lí³
mi³jmú³, la³ má²quionh³ tsá² ná¹ho² ta²¹, hi³
ca³juónh³ la³ lá²:

—¿He³ dá² lánh³ jmú¹³ dí² juáh¹³? Qui¹ jlánh¹
ma³ hliáun³ li²¹ hi³ lí³ hua³jueh³² jmu² tsá²ñuh²
hí³. 48 Ní¹juáh³ cáun² lí¹ neh²¹ la³ ní² bíh¹ dí²,
jáun² la³jín³² bíh¹ tsáu² taunh¹³ ta²¹ quioh²¹ tsú²,
hi³ jáun² tsá²tan²¹ tsá² *romanos né³, ja³táunh¹

hi³ ja³tsunh¹ cuáh³² chín¹ quiú¹³ dí², hi³ ja³ma³qui²
ma³tsau² tsú² siáh³ ji³lá² dí².

49 Ti³la³ jan² tsá² hí³, tsá² jmái² Caifás, tsá² jmí¹
lín³ mí²tsá² híen¹ jmái¹ jáun² ca³juáh³ la³ lá²:

—Hí¹ cáun² yáh³ tiá² hi³ níh¹ hnöh², **50** hi³ sa³jun³
canh³² bí¹ náh² hua³hí¹³, hi³ ti³ quien² bíh¹ jún³
jan² tsáu² cha¹³ ji³lin² tsáu² la³ cónh³ bíh¹ hi³ hiá¹
tsau¹³ dí² ji³lá².

51 Ti³la³ Caifás má¹ná¹, tiá² ca³juáh³ yáh³ la³ ní²
cun³ní¹ hi³ cháunh²³ chí¹ hnnga²; la³ ní² dá² ca³juáh³
tsú² qui¹ cun³ní¹ hi³ hí³ jmí¹ lín³ mí²tsá² híen¹
jmái¹ jáun² bíh¹, hi³ jáun² bíh¹ ca³hléh³ tsú² jái¹³ hi³
ca³cué³ jáun² Dió³² hñu³ tsí³, hi³ Jesúś bíh¹ ca³tin¹
jún³ cha¹³ la³jín³² tsá² judíos. **52** Hi³ jun³juáh¹³
jmáh³la³ hi³ ca³tin¹ tsá² hí³ yáh³, qui¹ ja³bí¹ la³ jáun²
lí¹³ chan³ tsú² cu³li²¹ jon² Dió³² bíh¹, tsá² lí¹ má²tiú¹
má²hán¹ ti³ hlá² ti³ ní² tá¹ cáun² hngá¹máh³. **53** Hi³
jáun²dá²la³cun³jmí¹jáun² bíh¹ ca³ma³cú¹ ma³ren²¹
tsá² judíos tsá² ná¹ní¹ jái¹³ hi³ jngih³ Jesúś.

54 Cun³ní¹ hi³ jáun² bíh¹ tiú²uú² cáun² lí¹ jmí¹
ngi³² Jesúś chú¹jan¹ ja¹ tsá² zian² hué¹³ Judea, hi³
jáun² cua³han³ bíh¹ dí² cù²jueh³² hué¹³ Judea, hi³
ngau³ ti³ ní¹ má²janh² hué³² quiéin², já¹ juú² jmái²
Efraín. Ní¹ jáun² bíh¹ ca³ta³cua¹³ tsú² quionh³ tsá²
hai²¹ hi³ ti³ con².

55 Pih²¹ jmái¹ bíh¹ jéi³²i¹ jmí¹ hniáuh²¹ hi³ ti²¹
*Jmí¹híen¹ quioh²¹ tsá²judíos; hi³ jáun² né³, juóun³²
lín³² tsá² zian² ca³la³ ji³² juú² míh¹ juú² siún¹ ja³tú¹
já¹lin³ ti³ já¹ juú² Jerusalén hi³ ja³ma³ti³² la³ cun³
hi³ ná¹ngi²³, hi³ má²jin² tsú² jáun² ñeh² bíh¹ hi³ ti²¹

Jmí¹híen¹. ⁵⁶ Tá¹la³ jmái¹ jáun² né³ ca³quí² ca³hnah² tsá² hí³ Jesú^s, hi³ jáun² tá¹la³ tiáunh¹ dí² hñu³ cuáh³² chíⁿ né³, ngaīh³² dí² tsá²ján² tsá²ján², hi³ juáh³ la³ lá²:

—¿He³ lánh³ líñ²³ hnöh²? ¿Hí¹ já³² tsú² jmái¹ juáh¹³?

⁵⁷ Hi³ tsá² fariseos né³, la³ má²quionh³ tsá² ná¹líñ³ mi³jmú³ jmí¹ má²ca³jmú³ héih³² hi³ hniáuh³² chá³² li³ua³ jan² tsáu² ní¹juáh³ hin² má²ca³li³ ñi³² ha³ jinh¹ cuá³ Jesú^s, hi³ jáun² tsa³quian³ dí² hi³ tson³.

12

Jan² tsá²mi³ sé²³ jmí² má²ró³² ta³ Jesú^s
(Mateo 26:6-13; Marcos 14:3-9)

¹ La³ñí¹ jñéi³ jmái¹ hi³ tí²¹*Jmí¹híen¹, ngau³ Jesú^s ti³ já¹ juú² Betania, juú² co¹ Lá¹ tsá² má²ca³jmú³ dí² hi³ hi³ ca³jenh¹³. ² Hi³ jáun² cun³ñí¹ hi³ ca³li³hnió³ tsú² ma³quien² Jesú^s né³, jáun² ca³jmú³ tsú² cáun² má³² ti³ ca³niéi² hi³ ca³tin¹ tsú²; jáun² mí¹ Marta jmí¹ cuá¹ná²tsí³ má³², hi³ Lá¹ né³ jmí¹ cuá³ñí¹ mesa cu³tsa³² quionh³ Jesú^s. ³ Jáun² tá¹la³ tionh² tsú² jáun² ñí¹ mesa né³, ca³can³ Má²réi³ cá² tsá¹ cuah²¹ no¹ má²ró³² hngó³², hi³ jmu² tsú² quionh³ há² má²ró³² hi³ téh²³ tsú² nardo, hi³ jlánh¹ bí¹ hmuuh²¹, hi³ jáun² né³ ca³sé³ dí² ta³ Jesú^s. Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³ma³quiéin² dí² siáh³ ta³ tsú² cun³quionh³ jñú² chí¹, jáun² ca³la³ tá¹ cáun² ñéih³ bíh¹ ca³cónh³² jie³ jmí² má²ró³² jáun². ⁴ Hi³ jáun² Judas jon² Sí¹mu²¹

tsá² zian² juú² Queriot, jan² tsá² hain²¹ hí³ ti³ con²
Jesús, tsá² tsa³jienh³ hí³ Jesús, ca³juáh³ la³ lá²:

5 —*—cHe³ láih³² sa³ tiá² ca³hnái³ tsú² jmí² má²ró³²
ní²? Qui¹ cun³ hní³² nio² hñá³láu³ héih³² quie³
*cú¹tiáu² jmí¹ lí¹³ láih¹³ tsú² quioh²¹ hi³ ni², hi³
jáun² quie³ jáun² jmí¹ lí¹³ cuéh³² tsú² tsá² tia³mii².*

6 *Tí³la³ jun³juáh¹³ ca³juáh³ Judas la³ ní² qui¹hliá²
juo²³ jéinh³² tsá² tia³mii² yáh³, ca³juáh³ tsú² la³ ní²
qui¹ cun³ñí¹ hi³ hí³ jmí¹ lín³ jan² háin² bíh¹; qui¹
hí³ bíh¹ jmí¹ nio² jo³cuo² tuh³² tioh³ quie³ quioh²¹
quionh³ tsá² quionh³, hi³ jáun² jmí¹ han² bíh¹ dí²
la³ cun³ hi³ hí²³ hñu³ tuh³² jáun². **7** Jáun² Jesús
ca³juáh³ la³ lá²:*

*—Ha³ lí² lí¹ jmú² hnú² liúnh¹ ñí¹con² tsú², qui¹
tsá²mi³ ní² dá² má²ca³hmá³ hi³ ní² hi³ ca³ti²¹ jmái¹
hi³ tsa³haun³ jná¹³ bíh¹. **8** Qui¹ la³ji³² jmái¹ bíh¹
zian² tsá² tia³mii² ja¹ quián¹³ hnoph², tí³la³ jná¹³
né³, jun³juáh¹³ jmái¹ ca³la³ jí³² yáh³ cuon¹ jná¹³ ja¹
quián¹³ hnoph².*

Hnió³ tsú² jngih³ Lá¹

9 *Jáun² né³, juóun³² lín³² tsá² *judíos ca³li³ ñí³² hi³
Jesús má²cuá³ já¹ juú² Betania, hi³ jáun² ja³taunh²¹
dí² ñí¹ jáun², tí³la³ jun³juáh¹³ hi³ tsa³jien³ jmáh³la³
Jesús yáh³ tsú², qui¹ hi³ ta³ tsa³jien³ siáh³ Lá¹
bíh¹ tsú², tsá² ca³jmú³ Jesús hi³ ca³jenh¹³ ja¹ hla¹.
10 *Hi³ jáun² tsá² ná¹lín³ mi³jmú³ ca³jmú³ cá²hon³ hi³
jngih³ uá²jai³² Lá¹, **11** qui¹ cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ hí³
bíh¹ juóun³² lín³² tsá² judíos jmí¹ má²ná¹tiáh²³ tí³
có³² ñí¹con² dí², hi³ má²tanh² ta²¹ Jesús.**

*Jesús má²hí³ já¹ juú² Jerusalén
(Mateo 21:1-11; Marcos 11:1-11; Lucas 19:28-40)*

12 Juóun³² lín³² bíh¹ tsáu² jmí¹ má²tiáunh¹ Jmí¹híen¹ já¹ juú² Jerusalén; hi³ jmí¹ cá¹jniá²¹ jáun² né³, ca³li³ ñi³² tsú² hi³ hí¹tsau³² Jesús já¹ juú² jáun². **13** Hi³ jáun² ca³quieh³ tsá² hí³ mu²¹ hmá² zún³, jáun² ca³huén² hi³ ca³ñí¹hen¹³ Jesús ca³la³ hi³ tí² hi³ hóh³², hi³ juáh³ la³ lá²:

—¡Hénh³ ma³ chun¹ Dió³²! ¡Cuí¹ li³quien² bíh¹ Tsá² cuá¹ja³² cun³quionh³ héih³² quioh²¹ Dió³² Juo¹³ dí²! ¡Hénh³ ma³ chun¹ Re²¹ Juo¹³ tsá² *Israel!

14 Jesús ca³chanh²¹ jan² lo¹ búh¹ míh¹ hi³ ca³ñi³tsin¹, hi³ jáun² ca³li³tí³ la³ cun³ hi³ jmí¹ rá¹juáh³ jáun² ñí¹ Sí²:

15 Hnoh² tsá² zian² náh² ti³ ñí¹ zeh¹ máh³ Sión, ha³ lí² juenh³;

sá¹ñí² jieh³ hi³ Re²¹ Juóuh³² hnoh² cuá¹ja³² ñí¹con² hnoh² hi³ cuá¹tsin¹ jan² lo¹ búh¹ míh¹.

16 Tiá² jmí¹ ngi²³ yáh³ tsá² haín²¹ hí³ ti³ con² tsú² jmí¹ li²¹ la³ji³² hi³ jáun²; ti³la³ la³ ti³ jmí¹ má²ca³li³quien² máh³ Jesús tsau³ tsí³ tsú² hi³ la³ji³² hi³ lí³ jáun² jmí¹ má²rá¹juáh³ bíh¹ ñí¹ Sí² hi³ ca³tin¹ tsú², hi³ jáun² bíh¹ la³ lí³ la³ jáun².

17 Jáun² né³, jmí¹ zian² juóun³² lín³² tsá² ca³jíe³ jmí¹ ca³teh³ Jesús hla¹ Lá¹ hi³ cua³han² hñu³ tá²hón³², hi³ ca³jmú³ dí² hi³ ca³jenh¹³ tsú². Tsá² hí³ né³, jlánh¹ ca³qui³ ca³chá³ la³ cun³ hi³ ca³jíe³ jáun², **18** cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ ca³qui² ca³huén² tsáu² hi³ já¹hen³ Jesús, qui¹hliá² ca³li³ ñi³² tsú² ca³ti²¹ li²¹ hi³

lí³ hua³jueh³² hi³ ca³jmú³ dí² jáun². ¹⁹ Hi³ jáun² tsá²
*fariseos ca³juónh³ la³ lá² ja¹ hmóu³²:

—Jie³ né³, hí¹ cáun² tiá² hi³ la³ lí¹³ jmú¹³ yáh³
dí². Jieh³ dúh¹, la³jín³² tsáu²bíh¹ má²tsá²tú¹ tsá²lin³
cu³hna²¹ tsú².

Ma³jan² tsá² hleh³² jú¹jma² griego hnah²Jesús

²⁰ Ja¹ tsá² ca³cha³táunh¹ já¹ juú² Jerusalén hi³
ma³tsu³ ma³jónh³² Dió³² tá¹la³ jmái¹, jmí¹ ná¹tson¹
ma³ jan² tsá² hleh³² jú¹jma²*griego. ²¹ Tsá² hí³ né³
ja³taunh²¹ ní¹con² Pí²liéi¹ tsá² zian² juú² Betsaida
hín¹³ ti³ Galilea, hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Tí³², jmí¹ hnáu² jnloh¹ neh²¹ tiá³ Jesús.

²² Hi³ jáun² Pí²liéi¹ né³ ngau³ hi³ ca³ní¹zeh¹ Tre²¹,
hi³ jáun² tá¹ gon³ dí² ja³taunh²¹ hi³ ca³ní¹choh¹ dí²
siáh³ Jesús jái¹³ jáun². ²³ Jáun² Jesús né³ ca³juáh³ la³
lá²:

—Má²cá²chó³² bíh¹ jmái¹ hi³ lí¹³ lí³ quien² jná¹³
Jon² tsá²mi³cuóun². ²⁴Jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnoh², hi³
ní¹juáh³ tiá² la³ jñí³² yáh³ tsú² cá² mái³ mi³ cuú²,
hi³ jáun² la³ má²lí³ jáun² bíh¹ cá² mái³ tán¹; tí³la³
ní¹juáh³ hi³ hin³ tsú² cá² mái³ né³, jáun² hliaún³
lín³² bíh¹ hi³ ló³². ²⁵ Jáun² né³, ní¹juáh³ tsá² hnió³
lí³ zian² ué³ ní¹ hué²¹ lá², tsá² la³ hí³ tí³ tsa³hín³
bíh¹; tí³la³ ní¹juáh³ tsá² jmu² hi³ tiá² lin¹ quien²
hi³ zian² ní¹ hué²¹ lá² né³, tsá² la³ hí³ bíh¹ tí³ lí¹³
zian² la³ cun³ jmí¹hi³nio². ²⁶ Lí³ua³ jan² tsá² hnió³
ma³cáu³² jná¹³, cuí¹ já² tsú² cu³hna³² jná¹³; hi³ jáun²
ní¹juáh³ ní¹ nih²¹ jná¹³ né³, ja³bí¹ ní¹ jáun² uá²jai³²
tsa³cuá² siáh³ tsá² má²cáu³² jná¹³. Hi³ lí³ua³ jan²

tsá² má²cáu³² jná¹³ né³, Ñuh³² jná¹³ ma³quien² tsá² la³ hí³.

27 ”Tí³la³ ta³né³² né³, jlánh¹ hliáun³ ñéih³ má²hu²¹ tsín³² jná¹³. ¿He³ yáh³ juah²¹ jná¹³ ta³né³²? ¿Hí¹ juah²¹ jná¹³: “Tia²¹, liau¹ jná¹³ ca³ti²¹ jmái¹ hi³ má²tón³² jáun²”? Tí³la³, já² hú¹tá¹ hi³ ca³ti²¹ hi³ ní² yáh³ ja³ jná¹³. **28** Tia²¹, ima³quien¹³ hnú² hi³ jmái² nú²!

Jmí¹jáun² ca³nái³² tsú² cáun² mah¹ hñu³mi³cuú², hi³ ní¹juah²¹ la³ lá²:

—Má²ca³ma³quien¹³ bíh¹ jná¹³, hi³ jáun² má¹quien¹³ bíh¹ jná¹³ siáh³ cónh³í¹ cu³ jéin³².

29 Hi³ jáun² tsá² jmí¹ tionh¹ hi³ ní¹ jáun² né³ ca³nái³², hi³ jáun² jmí¹ ná¹juáh²³ hi³ miíh³² bíh¹ má²lí²jmú³, tí³la³ ma³ jan² né³ jmí¹ ná¹juáh²³ la³ lá²:

—Jan² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² má²lí²hléh³² ní¹con² tsú².

30 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, Jesús ca³záih³ tsá² hi³ la³ lá²:

—La³ní¹ la³ján³ hi³ ca³tin¹ hnoh² bíh¹ mah¹ hi³ má²lí²hléh³² ní², jun³juáh¹³ hi³ ca³tin¹ jná¹³ yáh³.

31 Ta³né³² bíh¹ má²cá²chó³² jmái¹ hi³ tá¹tsín¹ héih³² tsá² zian² hngá¹máh³ lá², hi³ ta³né³² bí¹ siáh³ má²cá²chó³² jmái¹ hi³ cua³haín³² ti³ cheih³² tsá² cuá¹jmu² quien² ní¹con² tsá² zian² hngá¹máh³ lá².

32 Hi³ jáun² ní¹ má¹ca³ziau³ tsú² jná¹³ chi³cuú² né³, má¹jaun² con²¹ jná¹³ ca³la³ jín³² tsáu² ní¹con² ná¹ huen².

33 Cun³quionh³ hi³ ca³juáh³ jáun² la³ ní² bíh¹ tsú², ca³lí³ lin¹ he³ lánh³ rón³² jún³. **34** Hi³ jáun² tsá² tionh² hi³ né³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Cun³quionh³ jái¹³ hi³ rá¹tioh³ ñí¹ Sí² liei²¹ quiú¹³ jnoh¹ má²ca³li³ né¹ hi³ Tsá² lí³ Cristo li³ zian² cun³ jmí¹hi³nio² bíh¹. ¿Ha³ bí¹ lánh³ rón³² juánh³ hnú² hi³ Jon² tsá²mí³cuóun² ca³ti²¹ zón³² chi³cuú²? ¿Hin² dá² tsánh² tsá² hí³ hi³ lí³ Jon² tsá²mí³cuóun²?

³⁵ Jáun² né³, Jesús ca³záih³ siáh³ tsá² hí³ la³ lá²:

—Li³ zia³² bíh¹ joh¹ ja¹ quián¹³ hnöh², ti³la³ cú¹pih²¹ jmái¹ bíh¹ jéi³²í¹ má¹ná¹. Hi³ jáun² né³, ñi³táunh¹ náh² ñí¹ tie³ joh¹ tá¹la³ zia³² joh¹ ja¹ quián¹³ náh², qui¹ ní² lí¹ ca³jauh¹ náh² já¹niéi²; qui¹ ní¹juáh³jan²tsá²cuá¹ngí³²já¹niéi², ha³tiá² ñi³²yáh³ tsú² ha³ jinh¹ cuá¹tsau³². ³⁶ Chá¹ náh² cáun² honh² ñí¹con² joh¹ jáun² tá¹la³ tie³ ja¹ quián¹³ náh², hi³ jáun² lí¹³ lí³ náh² tsá² zia³² joh¹ ñí¹con².

Jmí¹ má²lí²juáh³ Jesús la³ ní² né³, ngau³ hi³ ca³ñí¹hinh² ñí¹con² tsá² hí³.

He³ láih³² tiá² ñí¹tanh² tsá²judíos ta²¹ Jesús

³⁷ Hi³ jáun² né³, uá¹jinh¹ hliáun³ bíh¹ li²¹ hi³ lí³ hua³jueh³² má²ca³jmú³ Jesús ñí¹ hó²¹ñí¹ tsá² hí³, ti³la³ cun³ jáun² bíh¹ tiá² jmí¹ tanh² dí² ta²¹; ³⁸ qui¹ la³ jáun² ca³lí³tí³ la³ cun³ hi³ ca³juáh³ jáun² hla¹ Isaías tsá² jmí¹ lí³ hí³*tí³²jé¹ Dió³², hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

Hnú² Juóu³² jná¹³, ¿hin² dá² tsánh² má²ca³taunh³ ta²¹ jái¹³ hi³ hléh¹ jnoh¹?

¿Hin² dá² ñí¹con² ca³ma³jnia¹³ hnú² pí³ quián¹³?

³⁹ La³ ní² bíh¹ lí³, hi³ jáun² tiá² jmí¹ lí²³ yáh³ hi³ tónh³²tsú²ta²¹. Qui¹ ja³bí¹ la³lá² siáh³ ca³juáh³ hla¹ Isaías hí³:

40 Dió³² cu³tsa³² má²ca³jmú³ hi³ ná¹ten³ tsá² ní²,
 hi³ jáun² tiá² lí¹³ jíe³;
 ji³ hi³ cu³tsa³² má²ca³jmú³ dí² siáh³ huáh² chí¹ tsú²,
 hi³ jáun² tiá² ngí¹³;
 quí¹ sá¹jmí¹ hi³ tí³ jéinh³² tsú² jmí¹ tsí³,
 hi³ jáun² jná¹³ jmí¹ lí¹³ jmah²¹ tsú².

41 La³ ní² ca³juáh³ Isaías quí¹hliá² jmí¹ má²ca³jíe³
 bíh¹ tsú² hi³ Jesús bíh¹ jan² Tsá² quien² lín³², hi³
 jáun² hi³ ca³tín¹ hí³ bíh¹ hi³ ca³hléh³ tsú² jáun².

42 Ti³la³ uá¹ jáun² la³ jáun² né³, cun³ jáun² juóun³²
 bíh¹ tsá² ná¹ní¹ ca³tanh² ta²¹ Jesús; jí³²la³ cáun² tiá²
 jmí¹ má²li²¹ tsú² ní¹con² tsáu² bíh¹, quí¹ cun³ní¹ hi³
 jmí¹ juénh² tsú² tsá² fariseos, quí¹ ní² lí¹ ca³hue³
 tsú² hñu³ cuáh³² quioh²¹. **43** Quí¹ cun³ní¹ hi³ tí³
 jlánh¹ bíh¹ jmí¹ hniá¹ tsú² hi³ tsáu² juáh³ hi³ hí³ dí²
 chun¹, cha³ jmí¹ jmu³ dí² hniá¹ hi³ Dió³² juáh³ hi³
 chun¹ dí².

*Cun³quionh³ jái¹³ quioh²¹ Jesús bíh¹ tá¹tsí²¹ héih³²
 ní¹con² tsáu²*

44 Hi³ jáun² né³, Jesús ca³hléh³ siáh³ cónh³í¹ cu³
 jén³² tiá³, hi³ ca³juáh³:

—Li³ua³ jan² tsá² taunh² ta²¹ jná¹³, jun³juáh¹³
 taunh² ta²¹ jmáh³la³ jná¹³ yáh³ tsú², tí³la³ tanh²
 tsú² ta²¹ la³ jí³ Ñuh³² jná¹³ Tsá² ca³ze³ bíh¹.

45 Hi³ ní¹juáh³ tsá² má²cuóu³² jná¹³ siáh³, ja³bí¹
 má²cuóun³² tsú² siáh³ Tsá² ca³ze³ jná¹³. **46** Jná¹³
 bíh¹ má²cuán² ná¹ ja¹ quioh²¹ tsá² zian² ní¹ hué²¹
 lá², hi³ lín³ ná¹ joh¹ ní¹con² tsú², hi³ jáun² tiá²
 já¹niéi² tá¹tonh¹ yáh³ ní¹juáh³ tsá² taunh² ta²¹ jná¹³.
47 Ti³la³ ní¹juáh³ tsá² nái³² jái¹³ quion²¹ jná¹³, hi³

tiá² ta²¹ taunh³² má¹lí³² jáun², jun³juáh¹³ jná¹³ yáh³
 tsá² rá¹tsín³² tsú² héih³²; qui¹ jun³juáh¹³ ja³ jná¹³
 hi³ ti³ ja³ra³tsin³² ná¹ tsáu² héih³² yáh³, ti³la³ jná¹³
 dá² ja³ hi³ ja³lion¹ bíh¹ tsá² zian² hngá¹máh³ lá².
48 Zia³² bíh¹ he³ cun³quionh³ tá¹tsin¹ tsú² héih³²
 ní¹juáh³ tsá² tiá² quiú² tiá² jéi²³ jná¹³, hi³ sa³jun³
 jéih³² tsú² siáh³ jái¹³ quion²¹ jná¹³: Cun³quionh³
 jái¹³ hi³ má²ca³hléh³ jáun² bíh¹ jná¹³ tá¹tsin¹ tsú²
 héih³² ti³ ní¹ táuh³ jmái¹. **49** Qui¹ jun³juáh¹³ hléh²³
 jná¹³ jái¹³ hi³ lí¹ chin³² chin³² huen² yáh³, qui¹
 ti³la³ hnga² Ñuh³² jná¹³ Tsá² ca³ze³ bíh¹ jmu² héih³²
 ní¹juáh³ he³ hléh¹³ jná¹³ ho³ he³ híe¹³ jná¹³ hnog².
50 Hi³ ño¹ ná¹ siáh³ hi³ héih³² quioh²¹ Ñuh³² bíh¹
 jná¹³ jmu² hi³ lí¹³ zian² tsú² la³ cun³ jmí¹hi³nio²;
 hi³ jáun² bíh¹ la³jí³² hi³ hléh²³ jná¹³ lí³ tán¹ la³ cun³
 rón³² hi³ ca³zái³ jná¹³ Ñuh³².

13

Jesús ráin³² ta³tsá² quian³tun³joh¹

1 Jáun² né³, ta³ ñeh² bíh¹ hi³ ti²¹ *Jmí¹híen¹, jmí¹
 má²ñi³² bíh¹ Jesús hi³ má²cá²chó³² bíh¹ jmái¹ hi³
 cua³han² dí² ní¹ hué²¹ lá², hi³ tsánh³² dí² ní¹ cuá³
 Jméi². Hi³ jáun² ca³ma³hnio³ dí² tsá² joh¹ tionh² ní¹
 hué²¹ lá² la³ má²hnio³ jáun² dí² ca³la³ ní¹ cá¹táuh³
 jmái¹.

2 Tá¹la³ jmí¹ ná¹ jmu² tsú² jáun² má³² bíh¹, hi³ tsá²
 hláinh¹ hñu³ tsí³ Judas jon² Sí¹mu²¹, tsá² ja³ hí³ ti³
 juú² Queriot, hi³ jáun² hí³ né³ ca³lín¹³ hi³ jíenh³ dí²
 Jesús.

3 Hi³ jáun² né³, Jesús cun³ jmí¹ má²ñi³² bíh¹ hi³ Jméi² dí² má²ca³chá³ ca³la³ jí³² jo³cuo² hí³ dí², hi³ ñi³² tsú² siáh³ hi³ ñí¹con² Dió³² bíh¹ ja³, hi³ jáun² ñí¹con² Dió³² bíh¹ má²tsánh³² dí² siáh³. **4** Jáun² ca³náu² dí² ñí¹ jmí¹ cuá¹jmu² má³², hi³ ca³chí² hmíh³² tsí³² coh³, hi³ jáun² ca³can³ cáun² hmíh³² teh¹ hi³ ca³hñéih³ hñeh². **5** Jmí¹ jáun² né³ ca³táh³ dí² jmái² cáun² hú³, hi³ jáun² ca³ráin³² dí² ta³ tsá² quian³tun³ hí³ joh¹, hi³ jáun² ca³ma³quiéin² dí² siáh³ ta³ tsú² cun³quionh³ hmíh³² teh¹ hi³ má²hñéih¹ dí² jáun².

6 Ti³la³ jmí¹ ca³ti³ ñí¹ ren³ dí² ta³ Sí¹mu²¹ Pé¹ né³, Pé¹ hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Ti³², ¿he³ ca³ti²¹ sa³ hnú² máh³ ráinh¹³ tán² jná¹³?

7 Jáun² Jesús né³ ca³ngái³, hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Ta³né³² ha³ tiá² ngí²³ yáh³ hnú² la³ cun³ hi³ cuá¹jmu² jná¹³ lá², tí³la³ ngí¹³ bíh¹ nú² ní¹ má¹ jáun².

8 Ti³la³ Pé¹ né³ ca³juáh³ siáh³:

—¡Cun³ tiá² tón³² jmái¹ cué¹³ bíh¹ jná¹³ jái¹³ hi³ hnú² ráinh¹³ tán² jná¹³!

Jáun² ca³juáh³ siáh³ Jesús:

—Ní¹juáh³ tiá² la³ ren¹ jná¹³ tanh¹ hnú², hi³ jáun² tiú²uú² lín³ yáh³ hnú² tsá² joh² jná¹³.

9 Jmí¹ jáun² né³ ca³juáh³ cú²jueh³² Sí¹mu²¹ Pé¹ la³ lá²:

—Hi³ jáun² ní¹juáh³ la³ ní² né³ Ti³², jun³juáh¹³ hnó³² jná¹³ hi³ ráinh¹³ hnú² jmáh³la³ tán² yáh³ jná¹³, tí³la³ jná¹³ hnó³² hi³ ráinh¹³ nú² siáh³ la³ jí³ uón³² bíh¹ jná¹³ jí³ la³ jí³ chin³² jná¹³ ní² siáh³.

10 Ti³la³ Jesú^s né³, ca³juáh³ la³ lá²:

—Ní¹juáh³ tsá² cun³ lí²liáuh³, tiú²uú² lin¹ hniáuh³² yáh³ lóh³² tsú² siáh³ cónh³, quí¹ má²jín² bíh¹ tsú², jáun² jí³²la³ ta³ bí¹ tsú² jéi³²í¹ hniáuh³² quí³². Quí¹ tsá² má²ná¹jín² bíh¹ hnöh², uá¹jinh¹ tiá² la³jín³² náh².

11 Ca³juáh³ tsú² la³ ní² hi³ tiá² la³jín³² tsá² hi³ má²ná¹jín² yáh³, quí¹hlíá² jmí¹ má²ñi³² bíh¹ tsú² hi³ hin² tsáh² tsa³jienh³.

12 Jmí¹ má²lí²ráin³² jáun² Jesú^s ta³ tsú² né³, ca³quih³ siáh³ ha¹ hi³ ca³cuá³ siáh³ ñí¹ mesa, hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—¿Má¹ca³ngi¹³ hnöh² he³ hnió³ juáh³ la³ cun³ hi³ má²lí²jmú³² jná¹³ ní²? **13** Sá¹ní² jie³, hnöh² dá² teh³² náh² jná¹³ Ti³² jí³ hi³ juáh³ náh² siáh³ hi³ Juóuh³² náh² jná¹³; re² bíh¹ la³ cun³ hi³ juáh³ hnöh², quí¹ tson² bíh¹ lí³ jná¹³ la³ jáun². **14** Jáun² né³, ní¹juáh³ jná¹³ má²lí²ráin³² ná¹ tanh¹ hnöh², Tsá² lí³ ná¹ Ti³² jí³ hi³ lí³ ná¹ siáh³ Juóuh³² náh², jáun² ja³bí¹ hnöh² uá²jaí³² hniáuh³² ráinh¹³ náh² ta³ tsá²ján² tsá²ján². **15** Quí¹ jná¹³ má²lí²có³² cáun² nóh³², hi³ jáun² hnöh² lí¹³ jmúh¹³ la³jmí¹ má²lí²jmú³² ní² jná¹³. **16** Jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnöh², hi³ hí¹ jan² yáh³ tsá² lí³ quian²¹ tiá² tí³ jlánh¹ bí¹ quien² la³ cónh³ bíh¹ juo¹³, hi³ sa³jun³ hí¹ jan² yáh³ tsá² zéin¹ tiá² tí³ jlánh¹ bí¹ quien² la³ cónh³ bíh¹ tsá² lí²ze³ tsú². **17** Jáun² né³, jlánh¹ jmí¹ ren² hnöh² ní¹juáh³ hi³ má²ca³ngi¹³ náh² jái¹³ ní², jí³ hi³ má¹zián¹³ náh² siáh³ la³ ní².

18 ”Jun³juáh¹³ cuá¹hléh²³ jná¹³ jái¹³ lá² hi³ ca³tín¹ la³jín³² yáh³ hnöh²; qui¹ ño¹ bíh¹ jná¹³ hin² tsáñh² ca³quiáñh³² ná¹. Qui¹ cun³ ca³ti²¹ li³ti³ bíh¹ la³ cun³ hi³ rá¹juáh³ jáun² ñí¹ Sí², ñí¹ juáh³ jáun² la³ lá²: “Tsá² cáun² uon² jmí¹ cuh³² quiúnh¹ bíh¹ jná¹³ má²ca³ziáuh³² ta³”. **19** Juah³² jná¹³ jái¹³ lá² ta³ ñeh³, hi³ jáun² ní¹ má¹cá²chó³² jmái¹ hi³ li³ti³, jáun² má¹jaun² má²táunh¹³ náh² ta²¹ hi³ jná¹³ bíh¹ la³². **20** Jú¹ tson² cu³ti³ bíh¹ la³² juah³² jná¹³, hi³ ní¹juáh³ tsá² hen² li³ua³ jan² tsá² zein³² jná¹³, hi³ he² jná¹³ bíh¹ tsú² jaun³²; hi³ jáun² ní¹juáh³ tsá² he² jná¹³ né³, hen² tsú² la³ ji³ Tsá² ca³ze³ bíh¹ jná¹³.

*Jesús jmu² lin¹ hi³ Judas jmu³ hian² tsí³ ñí¹con² dí²
(Mateo 26:20-25; Marcos 14:17-21; Lucas 22:21-23)*

21 Jmí¹ má²lí²juáh³ jáun² Jesús jái¹³ ní² né³, ca³háuh³² tsí³, hi³ jáun² ca³nia³ bíh¹ dí² cú²jueh³² jái¹³, hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Jú¹ tson² cu³ti³ bíh¹ juo³ jná¹³ hnöh², hi³ ja¹ quián¹³ náh² ní² zian² jan² tsá² né³bí¹ jienh³ jná¹³.

22 Jmí¹ má²lí²juáh³ tsú² jáun² la³ ní² né³, cáun² lí¹ ca³jien³ tsá²ján² tsá²ján² bíh¹ tsú², qui¹ tiá² jmí¹ ñí³² yáh³ tsú² hi³ hin² dá² hien² Jesús. **23** Jáun² né³, jan² tsá² quian³tun³ hi³, tsá² jmí¹ hnío³ líñ³² Jesús jmí¹ cuá¹tón²¹ cu³héin¹ hi³ jmí¹ cuá¹ jmu² má³², **24** hi³ jáun² Sí¹mu²¹ Pé¹ ca³hméih³² ñí¹ tsá² hi³, hi³ hnió³ dí² liéinh³²; hi³ jáun² ca³záih³ dí²:

—Ngáih³ tiá³ tsú² neh²¹ hin² tsáñh² hien² tsú².

25 Jáun² tsá² hi³ né³ ca³hanh³ tá²cuá¹ Jesús, hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—¿Hin² dá² tsánh² tsá² hí³ né³ Ti³²?

²⁶ Jáun² Jesús né³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Cuí¹ má¹jlíh²¹ ná³ cá² cuonh¹ pih²¹ *hí³ cuú²miih²¹, hi³ jáun² ní¹juáh³ hin² tsáh² hiauh³, jáun² tsá² hí³ bíh¹.

Ca³ma³jlíh²¹ bíh¹ tsú² cá² cuonh¹ hí³, jmí¹ lí²¹ jáun² né³ Judas jon² Sí¹mu²¹ bíh¹ ca³cuéh³ dí², tsá² ja³ hí³ juú² Queriot. ²⁷ Jáun² la³ cun³ jmí¹ má²lí²héi³ jáun² bíh¹ Judas hí³ jáun², ca³hi³ *Satanás hñu³ tsí³. Jmí¹ jáun² né³ ca³juáh³ Jesús ní¹con² tsú² la³ lá²:

—La³ cun³ hi³ ní³lín²³ hnú² jmúh¹³, cuá²jmu³ tia³juí³².

²⁸ Tí³la³ hí¹ jan² yáh³ tsá² jmí¹ ná¹jmu² hí³ má³² quionh³ tsú² tiá² jmí¹ ní³² he³ ca³tf²¹ hi³ ca³juáh³ tsú² la³ jáun². ²⁹ Ma³ jan² tsáu² cáun² ca³lín¹³ hi³ Jesús ca³juáh³ hi³ tsa³lia³² Judas la³ cun³ hi³ lí³ hniáuh³² jmái¹ bíh¹, ho³lá²dá² hi³ zia³² hi³ cuéh³² tsú² ca³lá² tsá² tia³mii² qui¹ cun³ní¹ hi³ hí³ bíh¹ jmí¹ nio¹ jo³cuo² tuh³² tioh³ quie³.

³⁰ Jáun² jmí¹ má²lí²héi³ Judas hí³ jáun² né³, la³juí³² cua³han³. Jmí¹ má²niéi² bíh¹ jmí¹ jáun².

Cáun² héih³² hmai²¹

³¹ Jáun² né³, jmí¹ cuá¹han³ Judas ca³juáh³ Jesús la³ lá²:

—Ta³né³² má²lí²lin¹ hi³ quien² jná¹³ Jon² tsá²mi³cuóun², ji³ hi³ lí²lin¹ siáh³ hi³ quien² Dió³² cun³quionh³ hí³ dí². ³² Hi³ ní¹juáh³ Jon² tsá²mi³cuóun² la³ jmu² lin¹ hi³ quien² Dió³², hi³ jáun² ja³bí¹ Dió³² siáh³ ma³jnia² hi³ lin¹ hi³ quien²

tsú²; hi³ tia³jui³² bíh¹ siáh³ jmu³ tsú² la³ jáun².
 33 Hnoh² jón³, ha³ tiú²uú² ué³ jmái¹ cuon¹ yáh³
 jná¹³ quiúnh¹ hnoh². Má¹jáun² má²hnauh¹³ hnoh²
 jná¹³, ti³la³ la³ cun³ hi³ ca³juo³ jná¹³ jáun² tsá²
 *judíos tsá² ná¹ñí¹ bíh¹ juah³² jná¹³ siáh³ ñí¹con²
 hnoh² ta³né³²: Ha³ tiá² lí¹³ yáh³ cuá¹táunh¹ hnoh²
 ñí¹ñé¹ jná¹³. 34 Jáun² jmu² jná¹³ cáun² héih³² hmai²¹
 lá² ñí¹con² hnoh²: Hi³ má¹hnáu³ náh² tsá²ján²
 tsá²ján². La³ ní² bíh¹ hniáuh³² má¹hnáu³ náh²
 tsá²ján² tsá²ján², ca³la³ jmí¹ hnau³ jná¹³ ní² cu³tí³
 bíh¹. 35 Hi³ ní¹juáh³ ca³ma³hnáu³ náh² la³ ní² né³,
 jáun² tá¹ cáun² hngá¹máh³ bíh¹ li³tsin² hi³ hnoh²
 lí³ náh² tsá² haín²¹ ti³ con² jná¹³.

Jesús juáh³ hi³ Sí¹mu²¹ Pé¹ nó³² ti³ có³²
(Mateo 26:31-35; Marcos 14:27-31; Lucas 22:31-34)

36 Jáun² Sí¹mu²¹ Pé¹ né³ ca³ngái³ ñí¹con² Jesús:
 —Ti³², ¿ha³ dá² jinh¹ cuóh¹³ hnú²?
 Hi³ jáun² Jesús ca³juáh³:
 —Ha³ tiá² lí¹³ yáh³ ñeih²¹ hnú² cu³hna³² jná¹³
 ta³né³²; ti³la³ ti³ chí¹cáin² bíh¹ má²lí¹³ ñeih²¹ hnú².
 37 Jmí¹záun² ca³ngái³ Pé¹ hi³ ca³juáh³:
 —Ti³², ¿he³ láih³² tiá² má²lí¹³ ñé¹ jná¹³ cu³hnah³²
 hnú² né³? Cáun² bíh¹ nio² tsin³² jná¹³ uá¹ hi³ jun³
 jná¹³ cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ hnú².
 38 Jáun² Jesús né³ ca³juáh³:
 —¿Hí¹ tson² má²nio² cáun² honh² hnú² hi³ jún³
 nú² hi³ ca³tin¹ jná¹³? Jú¹ tson² cu³tí³ juo³ jná¹³
 hnú², hi³ ñeh² bíh¹ hi³ hau³ cá¹háu² juáh¹³ hnú²
 hnaih³² jeín³² hi³ tiá² cuóu³² nú² jná¹³.

14

Jesús bíh¹ lín³ jui³² hi³ chanh²¹ tsú² ñí¹ cuá³ Dió³²

1 ”Jáun² né³, ha³ lí² tianh³ náh² hi³ ná¹hi³² lín³² honh². Cáun² chá¹ náh² honh² ñí¹con² Dió³², hi³ cáun² chá¹ náh² siáh³ honh² ñí¹con² jná¹³. **2** Hliáun³ lín³² bíh¹ ñí¹ lí³ tauh¹³ zia³² hñú¹³ Ñuh³² jná¹³; sá¹jmi¹ hi³ tiá² zia³² dúh¹, jáun² jmi¹ má²lí²juáh³² bíh¹ jná¹³ ñí¹con² hnöh². Jáun² né³, ñih²¹ bíh¹ jná¹³ hi³ ñí¹jmú²¹ hua³jan²¹ ñí¹ cuá¹tianh³ hnöh². **3** Ní¹ má¹lí³² jáun² né³, jáunh¹³ jná¹³ hi³ já¹cáun³² ná¹ hnöh², hi³ jáun² hnöh² uá²jai³² lí¹³ cuá¹tianh³ ñí¹ ñí¹ñí²¹ jná¹³ jáun². **4** Má²ñi²¹ bíh¹ hnöh² jui³² hi³ chau²¹ ti³ ñí¹ ñih²¹ jná¹³ jáun².

5 Jáun² Tú¹ma²¹ né³ ca³ngái³ la³ lá²:

—Ti³², já² tiá² né¹ yáh³ jnöh¹ ha³ dá² jinh¹ cuánh¹³ hnú², ¿ha³ bí¹ lánh³ rón³² lí¹³ né¹ jnöh¹ hín² juih³² jaun³²?

6 Jáun² Jesús ca³juáh³ la³ lá²:

—Jná¹³ bíh¹ lín³ jui³², ji³ jú¹ tson², ji³²la³ cun³quionh³ jná¹³ bíh¹ lí¹³ zian² tsú² cu³ti³, ji³ hi³ lí¹³ siáh³ chanh²¹ tsú² ñí¹ cuá³ Ñuh³² jná¹³.

7 Ní¹juáh³ hi³ má²ca³li³ cuóu³² náh² jná¹³, jáun² lí³ cuóun³² bí¹ náh² uá²jai³² Ñuh³² jná¹³; hi³ ta³né³² né³, má²ca³li³ cuóun³² bíh¹ náh² tsú² quí¹ Tsá² má²ca³jién¹ bí¹ náh² hi³.

8 Jáun² Pí²liéi¹ né³ ca³juáh³:

—Ti³², ma³jnia¹³ tiá³ Jméi² dí² ñí¹con² jnöh¹, hi³ jáun² cu³ jáun² bíh¹ má²tioh²¹.

9 Hi³ jáun² jmi¹ jáun² ca³juáh³ Jesús la³ lá²:

—Hnú² Pí²liéi¹, ¿jáh³ jmái² tiá² má²tí³ hi³ ngí²³
 jná¹³ quiúnh¹ hnöh², hí¹ cun³ jáun² tiá² má²ca³lí³
 cuóu³² máh³ náh² jná¹³? Qui¹ ní¹juáh³ tsá² má²ca³lí³
 cuóu³² jná¹³, jáun² má²ca³lí³ cuóun³² bíh¹ tsú² siáh³
 Ñuh³² jná¹³; jáun² né³ ¿he³ yáh³ láih³² mih³² hnú²
 hi³ má¹jnia¹³ jná¹³ Jméis² dí² ní¹con² náh²? **10** ¿Há¹
 tiá² má²táunh²³ hnöh² ta²¹ dúh¹ hi³ líñ³ bíh¹ jná¹³
 la³ cun³ qui³ líñ³ Ñuh³², hi³ Ñuh³² jná¹³ né³, líñ³
 siáh³ la³jmí¹ líñ³ jná¹³? Jáun² Ñuh³² jná¹³, Tsá²
 qui³ líñ³ la³jmí¹ líñ³ jná¹³ bíh¹ jmu² ta²¹ quioh²¹,
 hi³ jáun² jun³juáh¹³ jái¹³ hi³ lí¹ chin³² chin³² huen²
 yáh³ jná¹³ hléh²³ ní¹con² hnöh². **11** Jáun² tionh²
 náh² ta²¹ hi³ líñ³ bíh¹ jná¹³ la³ cun³ qui³ líñ³ Ñuh³²,
 hi³ Ñuh³² jná¹³ né³ líñ³ siáh³ la³ jmí¹ líñ³ jná¹³.
 Ti³la³ ní¹juáh³ tiá² la³ nio² cáun² honh² náh² ca³ti²¹
 hi³ má²lí²juáh³² jná¹³ ní², jáun² tiaunh² náh² ta²¹
 jná¹³ cun³ní¹ hi³ ca³ti²¹ la³jfí³² hi³ jmu² bíh¹ jná¹³.
12 Jú¹ tson² cu³ti¹³ juo³ jná¹³ hnöh² hi³ lí³ua³ jan²
 tsá² taunh² ta²¹ jná¹³, ja³bí¹ tsá² la³ hí³ uá²jai³²
 lí¹³ jmu³ la³ cun³ ta²¹ hi³ jmu² jná¹³, hi³ hí¹ la³
 ti³ ta²¹ hi³ jlánh¹ bí¹ cáu² jueh³² yáh³ lí¹³ jmu³
 tsú², quí¹ jná¹³ dá² má²ñih²¹ ní¹con² Ñuh³² bíh¹.
13 Lí³ua³ cáun² hi³ mih³² náh² ní¹con² Ñuh³² jná¹³
 cun³quionh³ héih³² quion²¹ jná¹³, jná¹³ bíh¹ cué¹³,
 hi³ jáun² cun³quionh³ jná¹³ bíh¹ lí³ lin¹ hi³ jlánh¹
 quien² Ñuh³² jná¹³. **14** Qui¹ jná¹³ bíh¹ tsá² lí¹³
 cué¹³ lí³ua³ cáun² hi³ mih³² náh² cun³quionh³ héih³²
 quion²¹ jná¹³.

Jesús jmu² jái¹³ hi³ zen³ Jmí²chí³ Chun¹

15 "Ní¹juáh³ hnau³ náh² jná¹³, jáun² ma³ti²¹ náh² héih³² quion²¹ jná¹³. **16** Hi³ jáun² jná¹³ né³ mi²¹ ní¹con² Ñuh³² jan² Tsá² ma³hau³ hnoph², Tsá² lí¹³ cuá³² quiúnh¹ hnoph² jmái¹ ca³la³ ji³². **17** Jmí²chí³ Chun¹ Tsá² hie³² jú¹ tson² bíh¹ Tsá² hí³, jan² Tsá² tiá² lí¹³ hen³ tsá² zian² cun³ tin² tsí³ hmóu³², qui¹ jmí¹líh³ yáh³ tiá² lí¹³ jíen³² tsú² Tsá² hí³, hi³ sa³jun³ lí¹³ lí³ cuóun³² tsú² siáh³ Tsá² hí³. Ti³la³ hnoph² má¹ná¹, má²cuóun³² bíh¹ náh² tsú², qui¹hliá² cuá³ tsú² quiúnh¹ hnoph², hi³ la³ cun³ jmí¹hi³nio² bíh¹ cuá³² tsú² siáh³ hñu³ honh² náh².

18 "Ha³ tiá² chau²¹ yáh³ jná¹³ hmóu³² hnoph²; jáunh¹³ bí¹ jná¹³ siáh³ hi³ já¹ní³² quiúnh¹ hnoph². **19** Cú¹pih²¹ jmái¹ bíh¹ jéi³²í¹ he² hi³ chau²¹ jmái¹ hi³ tiú²uú² jíe³² jná¹³ tsá² zian² cun³ tin² tsí³ hmóu³², ti³la³ hnoph² má¹ná¹ cun³ chau²¹ jmái¹ jíe¹bí¹ hnoph² siáh³ jná¹³; hi³ cun³ní¹ hi³ zian² jná¹³ né³, ja³bí¹ hnoph² uá²jai³² lí¹³ zian² náh². **20** Jmái¹ jáun² bíh¹ li³tsín² hnoph² hi³ cu³tí³ bíh¹ lín³ jná¹³ la³jmí¹ lín³ Ñuh³², hi³ hnoph² né³ lín¹³ náh² la³ cun³ qui³ lín³ jná¹³, hi³ jáun² jná¹³ né³ lín³ la³jmí¹ má²lí¹³ hnoph² jáun². **21** Li³ua³ jan² tsá² he² héih³² hi³ jmu² jná¹³, ji³ hi³ má²tí³² tsú² siáh³, jáun² tsá² la³ hí³ bíh¹ já¹ tson² hnian³ jná¹³. Hi³ jáun² ní¹juáh³ tsá² hnian³ jná¹³ né³, jáun² Ñuh³² jná¹³ ma³hnio³ siáh³ tsá² hí³, ja³bí¹ jná¹³ siáh³ má¹hno¹ tsú² uá²jai³², ji³ hi³ má¹jnia¹³ jná¹³ siáh³ ní¹con² tsú².

22 Jáun² Judas ca³ngái³ la³lá² (ti³la³ jun³juáh¹³ tsá² ja³ hí³ ti³ juú² Queriot má¹na²¹):

—Ti³², ¿lánh³ bí¹ rón³² lí³ hi³ ní¹con² jnoph¹ bíh¹

má¹jnía¹³ nú², hi³ tiá² la³ má¹jnía¹³ yáh³ nú² ñí¹con²
tsá² zian² cun³ tñ² tsí³ hmóu^{32?}

23 Jmí¹jáun² ca³juáh³ Jesús la³ lá²:

—Ní¹juáh³ tsá² hnian³ jná¹³, jáun² ma³tí³² bíh¹
tsú² la³ cun³ hi³ juah³² jná¹³; hi³ jáun² Nuh³² jná¹³
né³ ma³hnio³ tsá² hí³, hi³ jná¹³ né³ jáunh¹³ ná¹
quiúnh¹ Nuh³² hi³ já¹ma³ziáun¹³ jnöh¹ quiúnh¹ tsá²
la³ hí³. **24** Ti³la³ li³ua³ jan² tsá² tiá² hnian³ jná¹³,
jáun² tiá² má²tí³² yáh³ tsú² já¹³ hí³ hléh²³ jná¹³.
Jun³juáh¹³ quion²¹ huen² yáh³ jná¹³ já¹³ hí³ naíh³²
hnöh² lá², qui¹ já¹³ quioh²¹ Nuh³² Tsá² ca³ze³ bíh¹
jná¹³ la³².

25 "Né³² né³, la³jí³² hi³ má²lí²juo³ jná¹³ hnöh²,
má²lí²hléh³ jná¹³ tá¹la³ cuon¹ jná¹³ lá² ja¹ quián¹³
hnöh². **26** Ti³la³ ní¹ má¹cuán² jáun² Jmí²chí³ Chun¹,
Tsá² ma³hau³ náh², Tsá² zen³ hí³ Jméi² dí² chá³²
jná¹³, hí³ bíh¹ ma³ta² hnöh² ca³la³ jí³², jí³ hi³
cháu³² tsú² siáh³ honh² náh² la³jí³² la³ cun³ hi³
má²lí²juáh³² jná¹³ ní².

27 "Jáun² né³, la³jmí¹ nio² tie³ hñu³ tsín³² jná¹³
jmu¹ jná¹³ hi³ niau²¹ tie³ hñu³ honh² hnöh²
siáh³, jun³juáh¹³ la³ qui³ jmu² jáun² tsá² zian²
hngá¹máh³ yáh³. Jáun² ha³ lí² cuí¹ hi²¹ honh²
náh², hi³ sa³jun³ hniáuh³² lí¹ hú¹ cóh²¹ honh² náh²
siáh³. **28** Má²lí²niéih² bíh¹ hnöh² hi³ má²lí²juáh³²
jná¹³: Ñih²¹ jná¹³ hi³ jáun² jáunh¹³ jná¹³ siáh³
hi³ já¹ñí³² quiúnh¹ hnöh². Sá¹jmí¹ hi³ cu³tí³
bíh¹ má²ca³ma³hnau¹ hnöh² jná¹³ dúh¹, jáun² jmí¹
má²ca³ma³hiúnh¹³ bíh¹ náh² honh² hi³hliá² ñih²¹
jná¹³ ñí¹ cuá³ Nuh³²; qui¹ hí³ bíh¹ jan² Tsá² ti³ jlánh¹

bíh¹ záu² tá¹³ la³ cónh³ bí¹ jná¹³. ²⁹ Hi³ jáun² bí¹ juanh³² jná¹³ jái¹³ lá² ta³ ñeh³, quí¹ hi³ jáun² ní¹ má¹lí³² la³ jáun² né³, má²taunh¹³ náh² ta²¹ jná¹³.

³⁰ "Ha³ tiú²uú² hliáun³ jái¹³ hléh¹³ yáh³ jná¹³ quiúnh¹ hnöh², quí¹ má²cuá¹ja³² bíh¹ juo¹³ tsá² zian² cun³ tin² tsí³ hmóu³². Ti³la³ uá¹jinh¹ hí¹ cáun² pi³ tiá² zia³² yáh³ quioh²¹ tsá² hí³ ní¹con² jná¹³, ³¹ la³ ní² ca³ti²¹ lí¹³ bíh¹, quí¹ hniáuh³² bíh¹ li³tsín² tsá² zian² hngá¹máh³ lá² hi³ hno³ jná¹³ Ñuh³² ji³ hi³ má²ti²¹ jná¹³ siáh³ la³ cun³ hi³ ca³juáh³ tsú² hi³ jmu¹ ná¹.

"Jáun² nú¹ tianh³ náh², cuí¹ hue¹³ dí² ní¹ lá².

[Tá¹la³ hí¹tiáunh¹ tsú² jáun² jui³² né³, ca³juáh³ Jesús:]

15

Mí¹zioh²¹ mi³ uóun²jiéh¹³ la³ má²quionh³ cuú²ñeh¹ quioh²¹

¹ —Jná¹³ bíh¹ lí³ la³jmí¹ lí³ hú¹tá¹ mí¹zioh²¹ mi³ uóun²jiéh¹³, hi³ jáun² Ñuh³² jná¹³ né³ lí³ la³jmí¹ lí³ tsá² jmu² hua³hí¹³ hi³ jáun². ² Jáun² ní¹juáh³ zia³² cáun² chí² cuoh² quion²¹ jná¹³ hi³ tiá² mái³ hái³², hí³ bíh¹ quieih³²; ti³la³ ní¹juáh³ hi³ hái³² mái³ né³, chú² huen² bíh¹ tsú² chí² cuoh² pih²¹ siún¹ hi³ lí¹ hí¹qui² hí¹jnái²³, hi³ jáun² ti³ hliáun³ mái³ ha³ bíh¹. ³ Má²ná¹jin² bíh¹ hnöh² cun³quionh³ jái¹³ hi³ má²ca³ma³ta¹³ jná¹³ jáun². ⁴ Cuí¹ ná¹quiun² náh² re² quiúnh¹ jná¹³ la³ji³² jmái¹, hi³ jáun² la³ má²chí¹cunh² jáun² bíh¹ jná¹³ quiúnh¹ hnöh² lí¹³. Ha³ tiá² lí¹³ yáh³ ha³ mái³ cáun² chí² cuoh² ta³

rón³² ti³ có³², quí¹ ní¹juáh³ tiú²uú² la³ chí¹hma² yáh³ quionh³ mí¹zioh²¹; la³ jáun² bíh¹ uá²jai³² lí³ ní¹con² hnloh², ní¹juáh³ tiá² la³ ná¹cunh² yáh³ náh² tián³ quiúnh¹ jná¹³, jáun² tiá² lí¹³ yáh³ lí³ hnloh² la³jmí¹ lí³ chí² cuoh² hái³² mái³ chu²¹.

5 "Quí¹ jná¹³ bíh¹ lí³ ná¹ la³jmí¹ lí³ mí¹zioh²¹, hi³ jáun² hnloh² né³ lí³ náh² cuú²ñeh¹ uóun². Hi³ jáun² bíh¹ ní¹juáh³ tsá² ná¹cunh² tián³ quiúnh¹ jná¹³, hi³ jná¹³ né³ ná¹cunh² ná¹ siáh³ quiúnh¹ tsú², hi³ jáun² tsá² la³ hí³ bíh¹ lí³ la³jmí¹ lí³ chí² cuoh² hi³ hái³² hliáun³ mái³ chu²¹; quí¹ hí¹ cáun² yáh³ tiá² hi³ lí¹³ jmúh¹³ hnloh² ní¹juáh³ tiá² quiúnh¹ jná¹³. **6** Li³ua³ jan² tsá² tiá² ná¹cunh² quiúnh¹ jná¹³, quiunh²¹ tsú² la³jmí¹ quiunh³² jáun² chí² cuoh² tiá² mái³ hái³², ti³ cheih³² bíh¹ tsa³cuí³², hi³ jáun² ní¹ jáun² li³ quiéin²; hi³ má¹li³² jáun² né³, ziu³ liáuh³² tsú² siáh³ hi³ tóh³² ja¹ sí², hi³ jáun² có³².

7 "Ní¹juáh³ la³ má²ná¹cunh² jáun² náh² quiúnh¹ jná¹³, jí³ hi³ hu²¹ siáh³ jái¹³ quion²¹ jná¹³ hñu³ honh² náh², jáun² mí¹ náh² lí³ua³ cáun² hi³ hnáuh², hi³ jáun² hian³ náh². **8** Quí¹ cun³quionh³ hi³ ná¹lí³ hnloh² la³jmí¹ lí³ chí² cuoh² hái³² hliáun³ mái³ chu²¹ bíh¹ ma³quien² tsáu² Ñuh³² jná¹³, hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ má²lí³ náh² tsá² cu³tí³ haiñ²¹ tí³ con² jná¹³. **9** Hnau³ lí³² bíh¹ jná¹³ hnloh² la³jmí¹ hnian³ jáun² jná¹³ Ñuh³²; jáun² ma³zián¹³ náh² la³ cun³ ca³ti²¹ ma³zian² tsá² hno³ jná¹³. **10** Quí¹ ní¹juáh³ má¹tih²¹ náh² la³ cun³ héih³² hi³ jmu² jná¹³, jáun² má¹zián¹³ bí¹ náh² la³ cun³ qui³ ca³ti²¹ hi³ ma³zian² tsá² hno³

jná¹³, la³jmí¹ zian² jná¹³ la³ cun³ qui³ ca³ti²¹ hi³ zian² jan² tsá² hnio³ Ñuh³² jná¹³ hi³hliá² ma³ti²¹ jná¹³ héih³² hi³ jmu² tsú².

11 "Hlíf¹ lieh¹ jná¹³ hnoh² la³ ní² hi³ jáun² lí³ hiún² honh² náh² la³jmí¹ hiún² tsín³² jná¹³, hi³ jáun² la³ ní² bíh¹ lí¹³ hi³ lí³ hiún² honh² náh² tán¹ hián² cu³tí³. 12 La³ lá² bíh¹ lí³ héih³² hi³ jmu² jná¹³: Ma³hno¹ náh² tsá²ján² tsá²ján² la³jmí¹ hnau³ jná¹³ hnoh². 13 Jáun² né³, jmí¹líh³ bíh¹ tiá² chánh³² jan² tsá² tí³ jlánh¹ bíh¹ hnio³ há²mei²¹ joh¹ la³ cónh³ bíh¹ tsá² cué³² jmí²chí³ quioh²¹ cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ há²mei²¹ hi³. 14 Hnoh² bíh¹ lín³ náh² há²mei²¹ joh² jná¹³ ní¹juáh³ hi³ ma³tih²¹ náh² la³ cun³ héih³² hi³ jmu² jná¹³. 15 Tiú²uú²juah²¹ yáh³ jná¹³ hi³ hnoh² ná¹lín³ náh² tsá² quian²¹, qui¹ tsá² lín³ quian²¹ tiá² hi³ ní³² hí¹ cáun² yáh³ la³ cun³ hi³ jmu² juo¹³. Jáun² dá² há²mei²¹ joh² bíh¹ jná¹³ má²ná¹lín³ hnoh² juah³² jná¹³, qui¹ má²ca³ma³ta¹³ bíh¹ jná¹³ hnoh² ca³la³ ji³lí³² la³ cun³ hi³ má²ca³híe³ jná¹³ Ñuh³². 16 Qui¹ jun³juáh¹³ hnoh² yáh³ ca³quianh²¹ náh² jná¹³, qui¹ jná¹³ bíh¹ tí³ ca³quiáh³² ná¹ hnoh², hi³ jáun² bíh¹ má²ca³cháu³² jná¹³ hnoh² hi³ má¹zián¹³ náh² hi³ chun¹ náh²; hi³ hi³ chun¹ náh² jáun² né³, lí³ quien² la³ má²quien² jáun². Hi³ jáun²la³ jáun² bíh¹ lí¹³ cué³² Ñuh³² jná¹³ lí³ua³ cáun² hi³ míh¹³ náh² cun³quionh³ héih³² quion²¹ jná¹³. 17 Hi³ jáun² la³ ní² bíh¹ lí³ héih³² hi³ jmu² jná¹³, hi³ má¹hnáu³ náh² tsá²ján² tsá²ján² bíh¹.

Tsá² zian² cun³ tin² tsí³ hmóu³² hon² Jesús la³

má²quionh³ tsá²joh¹

18 "Ní¹juáh³ hi³ ca³li³hau² náh² tsá² zian² cun³ tñ² tsí³ hmóu³², cháu¹ náh² honh² hi³ jná¹³ bíh¹ tñ² ca³li³hau² tsú². **19** Ti³la³ sá¹jmí¹ hi³ hnöh² lín³ náh² uá²jaí³² tsá² zian² náh² cun³ tñ² tsí³ hmóu³² dúh¹, hi³ jáun² jmí¹ ma³hniau³ lín³² bíh¹ tsú² hnöh² la³ cun³ qui³ hnio³ tsú² tsá² raiñh²¹. Ti³la³ jná¹³ bíh¹ ca³quiáh³² ná¹ hnöh² ja¹ quioh²¹ tsá² la³ hí³, hi³ jáun² dá² má²hau² bíh¹ tsú² hnöh² ta³né³², qui¹hliá² tiú²uú² lín³ yáh³ hnöh² tsá² zian² cun³ tñ² tsí³ hmóu³². **20** Cháu¹ náh² honh² la³ cun³ hi³ má²lí²juáh³² jná¹³ jáun²: Hí¹ jan² yáh³ tsá² lín³ quian²¹ tiá² ti³ jlánh¹ bíh¹ quien² la³ cónh³ bíh¹ juo¹³. Ní¹juáh³ jná¹³ la³ jmoh²³ tsú² hian² tsí³, ja³bí¹ la³ jáun² bíh¹ siáh³ jmoh³ tsú² hnöh²; ní¹juáh³ la³ má²ca³ma³tí³² tsú² la³ cun³ jái¹³ hi³ ca³ma³tñ¹³ jná¹³, jáun² ja³bí¹ la³ jáun² bíh¹ siáh³ ma³tí³² tsú² jái¹³ hi³ hieh¹ hnöh². **21** La³ji³² hi³ ní² né³ jmu³ tsú² cun³ñí¹ hi³ haín²¹ hnöh² ti³ con² jná¹³ bíh¹, qui¹hliá² tiá² cuóun³² yáh³ tsú² Tsá² ca³ze³ jná¹³.

22 "Tiá² tso³ jmí¹ la³ ho² yáh³ tsú² sá¹jmí¹ hi³ tiá² cuan³ jná¹³ hi³ cua³hlí¹ cuá¹lien¹ ná¹ tsú². Ti³la³ ta³né³² né³, tiú²uú² zia³² yáh³ he³ cun³quionh³ lí¹³ jlí³ tsú² tsáu¹³, **23** qui¹ ní¹juáh³ hau² tsú² jná¹³, jáun² la³ ji³ Ñuh³² bíh¹ jná¹³ hon² tsú² siáh³. **24** Tiá² tso³ jmí¹ la³ ho² yáh³ tsú² sá¹jmí¹ hi³ tiá² má²cá²jmú³² jná¹³ ja¹ quioh²¹ tsú² la³ cun³ hi³ hí¹ jan² tiá² hin² má²ca³jmú³, ti³la³ má²ca³je³ bíh¹ tsú² la³ji³² hi³ jáun², hi³ cun³ jáun² hau² bíh¹ tsú² jná¹³ quiúnh¹

Ñuh³². ²⁵ Ti³la³ la³ ní² dá² ná¹lí²³ qui¹ jáun² li³tí³ la³ cun³ hi³ rá¹juáh³ jáun² ní¹ liei²¹ quioh²¹ tsú² hmóu³² bíh¹, ní¹ rá¹juáh³ jáun² la³ lá²: “Cáun² lí¹ ca³li³hau² bíh¹ tsú² jná¹³ ta³ tiá² lin¹ hi³ lí³”.

²⁶”Má²ja³quián³ já³²bíh¹Jmí²chí³Chun¹, Tsá²já³² hí³ ní¹con² Ñuh³² jná¹³, Tsá² qui³ má²hau³ hí³, ji³ hí³ hie³² siáh³ jú¹ tson². Jáun² ní¹ má¹cuán² tsú² né³, lí¹³tsú²Tsá²nau³²jái¹³hi³ca³tin¹ jná¹³. Tsá² hí³ zein²¹ jná¹³ hi³ já³²la³ti³ ní¹con² Ñuh³² jná¹³. ²⁷Ja³bí¹ hnloh² siáh³ cuéh¹ náh² jú¹ tson² hi³ca³tin¹ jná¹³, qui¹la³cun³jmí¹ca³li³liau³bíh¹tionh²hnloh² quiúnh¹ jná¹³.

16

¹”Jáun²né³, má²lí²juáh³² jná¹³ jái¹³ ní² hi³ jáun² tiá² lí¹³ tá¹tonh¹ náh² ti³ có³² hi³ca³tin¹ jná¹³. ²Qui¹ chu³ hue³ tsú² hnloh² hñu³ cuáh³² quioh²¹ tsá²*judíos, hi³ hí¹la³ti³chau²¹jmái¹hi³li³ua³jan²tsá² jngah³ hnloh² lí¹³ hi³ cun³quionh³ la³ jáun² jmu² cáun²ta²¹chu²¹ní¹con²Dió³². ³La³ní²bíh¹ jmu³ tsú²qui¹hliá²cun³tiá²ca³lí³cuóun³²bíh¹tsú²Ñuh³² jná¹³, sa³jun³ jná¹³ yáh³ ca³li³ cuóu³²tsú² siáh³. ⁴Jáun²bíh¹má²lí²juáh³² jná¹³la³ní²ta³tin², qui¹ jáun² chau¹³honh²náh²ní¹má¹cá²chó³²jmái¹hi³ jmoh³tsú²hnloh²la³má²lí²juáh³² jná¹³ní².

Tá¹³Jmí²chí³Chun¹

”Jáun²bíh¹tiá²cá²juáh³² jná¹³ jái¹³ ní²la³cun³jmí¹tin², qui¹jmí¹cuon¹bíh¹ jná¹³quiúnh¹hnloh²; ⁵ti³la³ta³né³²má¹ná¹, má²ñih²¹bíh¹ jná¹³hi³

ñí¹ñí²¹ ná¹ quiúnh¹ Tsá² ca³ze³. Hi³ uá¹jinh¹ má²lí²juáh³² jná¹³ la³ ní² né³, hí¹ jan² yáh³ hnoh² tiá² ngaih³² náh² hi³ ha³ jinh¹ ñih²¹ jná¹³. ⁶ Hnoph² dá² cáun² lí¹ má²lí²cháh¹ hlah³ honh² bíh¹ quí¹hliá² lí²juáh³² jná¹³ la³ ní². ⁷ Jáun² né³, juah³² jná¹³ cáun² jú¹ tson² lá²: Ti³ jlánh¹ re² bíh¹ quián¹³ hnoph² ní¹juáh³ hi³ ñih²¹ jná¹³; quí¹ sá¹jmí¹ hi³ tiá² ñih²¹ jná¹³, jáun² tiá² jmí¹ lí¹³ yáh³ já³² Tsá² ma³hau³ hnoph². Ti³la³ ní¹ má¹ngah³² jná¹³ né³, jáun² ní¹zéin²¹ bíh¹ jná¹³ Tsá² hí³. ⁸ Hi³ jáun² ní¹ má¹cuán² Tsá² hí³ né³, jmu³ hi³ lí³tsín² tsá² zian² cun³ tñ² tsí³ hmóu³² hi³ tson² bíh¹ ná¹ren² tsú² tso³, hi³ lí³tsín² siáh³ hi³ zia³² cáun² jui³² chu²¹, jí³ hi³ lí³tsín² tsú² siáh³ hi³ tá¹tsín¹ héih³². ⁹ Jmu³ tsú² hi³ lí³tsín² tsá² hí³ hi³ ná¹ren² tso³, quí¹ tiá² ta²¹ taunh² yáh³ tsú² jná¹³. ¹⁰ Jáun² né³, lí³tsín² tsú² he³ lánh³ lí³ jui³² chu²¹, quí¹ jná¹³ dá² má²ñih²¹ ní¹ cuá³ Nuh³² bíh¹, hi³ jáun² hnoph² né³ tiú²uú² lí¹³ yáh³ jie¹ náh² jná¹³. ¹¹ Li³tsín² tsú² siáh³ hi³ tá¹tsín¹ héih³², quí¹ má²ca³ta³tsín¹ bíh¹ héih³² juo¹³ tsá² zian² cun³ tñ² tsí³ hmóu³².

¹² "Zia³² bíh¹ hliáun³ lí¹³ hi³ jmí¹ lí³ juah²¹ jná¹³ ní¹con² hnoph², tñ³la³ má²tioh²¹ bíh¹ cu³ ní² ta³né³², quí¹ tiá² tú¹ tiá² tsín¹³ yáh³ hnoph² hi³ táunh¹³ chinh³² jí³lí³². ¹³ Ti³la³ tiá² hi³ jmu³ yáh³, quí¹ ní¹ má¹cuán² Jmí²chí³ Chun¹, Tsá² hie³² hí³ jú¹ tson², hí³ bíh¹ hie³² la³jí³² jú¹ tson² ní¹con² hnoph²; quí¹ Tsá² hí³ tiá² hléh³² yáh³ hi³ lí¹ chin² chí¹ hnga², tñ³la³ hí³ dá² hléh³² la³ cun³ hi³ náh³² bíh¹, hi³ hie³² tsú² siáh³ la³jí³² la³ cun³ hi³ né³bíh¹ lí¹³. ¹⁴ Tsá² hí³

dá² ma³quien² jná¹³ quí¹hliá² jé² jná¹³ bíh¹ cán³ tsú²
hi³ zái³² tsú² siáh³ hnöh². ¹⁵ Quí¹ la³jí³² bíh¹ la³
cun³ hi³ quioh²¹ Ŧuh³² jná¹³ quion²¹ jná¹³ uá²jai³²;
hi³ jáun² bíh¹ juah³² jná¹³ hi³ jé² jná¹³ bíh¹ cán³
Jmí²chí³ Chun¹ hi³ jáun² zai³² tsú² siáh³ hnöh².

¹⁶ "Cú¹pih²¹ jmái¹ bíh¹ jéi³²í¹ he², hi³ jáun²
má¹jáun² tiú²uú² lí¹³ jie¹ hnöh² jná¹³; tí³la³ tí³
chí¹cáin² pih²¹ jáun² né³, lí¹³ bíh¹ jie¹ náh² siáh³.

*Hi³ nio² hlah³ tsí³ dá² tsú² jeinh²¹ cáun² hi³ hiún²
tsí³ bíh¹ tsú²*

¹⁷ Jmí¹jáun² ma³ jan² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú²
ca³ngáih³ raïnh²¹ tsá²ján² tsá²ján²:

—¿He³ dá² hnió³ niéih³ jái¹³ hi³ ñí¹juah²¹ tsú²
ní² hi³ cú¹pih²¹ jmái¹ bíh¹ jéi³²í¹ he² hi³ jáun²
má¹jáun² tiú²uú² neh²¹ dí² tsú², hi³ cú¹pih²¹ jmái¹
bíh¹ siáh³ tsa³jau² hi³ jáun² má²neh²¹ dí² tsú² siáh³;
hi³ ñí¹juah²¹ tsú² siáh³ hi³ ñí¹ cuá³ Jméi² néh¹
dí² má²ja³quián³ tsánh³²? ¹⁸ ¿He³ dá² hnió³ juáh³
jaun³²: "Ñí¹ cú¹pih²¹ jmái¹"? Já² tiá² ngí²³ yáh³ dí²
he³ dá² ni³² ñí¹juah²¹ tsú².

¹⁹ Ca³lí³lieih²¹ bíh¹ Jesús hi³ jmí¹ hnió³ tsá² hi³
nga³ ñí¹con² dí², hi³ jáun² ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Jná¹³ má²lí²juáh³² hi³ cú¹pih²¹ jmái¹ bíh¹ jéi³²í¹
he² hi³ jáun² má¹jáun² tiú²uú² lí¹³ jie¹ náh² jná¹³,
hi³ tí³ chí¹cáin² pih²¹ jáun² né³ má²lí¹³ jie¹ náh²
siáh³. ¿Hí¹ hi³ ní² uá¹ hi³ jlánh¹ ná¹quí² ná¹ngaih³²
náh² ja¹ má²tún² hmóu³²? ²⁰ Jná¹³ juah³² hi³ cu³tí³
bíh¹ uóh¹ hnöh² hi³ niau²¹ hlah³ honh² náh², tí³la³
tsá² hau² jná¹³ né³, ma³hiún² tsí³ bíh¹. Ti³la³ cun³

jáun² uá¹jinh¹ hnloh² niau²¹ hlah³ honh², chau²¹ bíh¹ jmái¹ hi³ li³ hiún² lí³ honh² náh² cha³ jmí¹ niau²¹ hlah³. **21** Jmú¹³ jái¹³: Ní¹juáh³ jan² tsá²mí³ la³ má²cá²chó³² jmái¹ hi³ li³zian² jon², jáun² hlah³ lí²¹ bíh¹ má²nio² tsí³ tsú² quí¹hliá² má²cá²chó³² jmái¹ hi³ quieh² héin¹; tí³la³ ní¹juáh³ má²ca³li³zian² jon² tsú² né³, ca³la³ hí¹juáh³ tiú²uú² chau² bíh¹ tsí³ tsú² hi³ ca³quieh² jáun² héin¹, quí¹hliá² jlánh¹ tsah³ tsú² hi³ má²ca³li³zian² siáh³ cónh³í¹ jan² dáin² ní¹ hué²¹ lá². **22** La³ jáun² bíh¹ siáh³ ná¹má²tsoh¹ hnloh² honh² ta³né³²; tí³la³ ní¹ má¹já²jee¹ jná¹³ siáh³ hnloh² né³, má¹ jáun² bí¹ jlánh¹ li³ hiún² honh² náh² ca³la³ tán¹ hián² cu³tí³, cáun² hi³ hí¹ jan² tiú²uú² hin² lí¹³ quin³.

23 ”Má¹ jáun² bí¹ jáñ¹ tson² hí¹ cáun² yáh³ tiú²uú² hi³ míh¹³ hnloh² ní¹con² jná¹³. Quí¹ jú¹ tson² juah³² jná¹³, hi³ lí³ua³ cáun² hi³ míh¹³ náh² ní¹con² Jméi² dí² cun³quionh³ héih³² quion²¹ jná¹³, hian³ bí¹ náh². **24** Quí¹ hí¹ cáun² bíh¹ hi³ tiá² má²lí²míh¹ hnloh² cun³quionh³ héih³² quion²¹ jná¹³ la³ tí³ ta³né³²; mí¹ náh² hi³ jáun² hian³ náh², hi³ jáun² lí¹³ li³ hiún² honh² náh² ca³la³ tán¹ hián² cu³tí³.

Jesús Tsá² lí³ Cristo bíh¹ lí³ Tsá² cah²³ jmái¹ ní¹con² tsá² hon² Dió³²

25 ”Né³² né³, jná¹³ má²ca³lieh¹ ná¹ hnloh² cun³quionh³ jú¹ jni²; tí³la³ chau²¹ bíh¹ jmái¹ hi³ tiú²uú² jmu¹ jná¹³ la³ ní², má¹ jáun² dá² má²hléh¹³ jná¹³ tá²na²¹ cu³tí¹³ bíh¹ hi³ ca³tin¹ Ñuh³² jná¹³. **26** Jmái¹ jáun² né³, má²míh¹ hnloh² cun³quionh³

héih³² quion²¹ jná¹³; ti³la³ má¹jáun² né³ tiú²uú²
mí¹³ yáh³ jná¹³ ñí¹con² Ñuh³² hi³ ca³tin¹ hnoph²,
²⁷ qui¹ qui³ cónh³ hnian³ lí³² bíh¹ hnga² Ñuh³²
jná¹³ hnoph². Hniau³ tsú² qui¹ cun³ñí¹ hi³ hnau³
hnoph² jná¹³ bíh¹, ji³ hi³ má²ca³tionh² náh² siáh³ ta²¹
hi³ jná¹³ ja³ ñí¹con² Dió³². ²⁸Jmí¹ ca³ti³ ñí¹ já¹³ jná¹³
ñí¹ hué²¹ lá², cua³han³ jná¹³ ñí¹con² Ñuh³² bíh¹, hi³
jáun² dá² ñí¹con² Ñuh³² bíh¹ jná¹³ má²ñih²¹ siáh³
ta³né³².

²⁹ Hi³ jáun² tsá² haín²¹ hi³ ti³ con² tsú² né³
ca³juáh³:

—Ta³né³² jáñ¹ tson² má²dí¹hléh¹ hnú² tá²na²¹
cu³ti¹³, hi³ tiú²uú² dí¹hléh¹ yáh³ nú² jú¹ jni².
³⁰Ta³né³² má²lí²neh²¹ jnoph¹ hi³ la³ji³² bíh¹ la³ ñíh¹
hnú², hi³ hí¹juáh³ tiá² lin¹ li³hniauh²³ yáh³ hi³ zian²
tsá² zia³² hi³ nga³ ñí¹con² hnú². Cun³ñí¹ hi³ jáun²
bíh¹ má²nio² cáun² tsí³ jnoph¹ hi³ hnú² ñeh³ nú²
ñí¹con² Dió³².

³¹Jmí¹ jáun² ca³ngáí³ Jesús la³ lá²:

—¿Hí¹ jáun² né³bí¹ má²táunh²³ máh³ hnoph² ta²¹?
³²Né³² né³, má²cá²chó³² bíh¹ jmái¹ hi³ ta³né³² bíh¹
cánh³² má²han³ náh² ma³ quin³², hi³ ma³ quin³²
ma³ jan³² náh² cuá¹táunh¹ náh² jui³² quián¹³, hi³
jáun² huen² bíh¹ jná¹³ má²zeh¹³ náh²; ti³la³ tiá²
huen² jná¹³ zenh² yáh³ má¹ná¹, qui¹ zenh² bíh¹
Ñuh³² jná¹³ quiúnh¹ ná¹. ³³Juah³² jná¹³ la³ji³²
jáí¹³ ní² ñí¹con² hnoph² hi³ jáun² lí¹³ nio² tie³ hñu³
honh² náh² cun³ñí¹ hi³ ná¹cunh² náh² quiúnh¹
jná¹³. Hnoph² dá² ca³tin¹ má¹tsoh¹ honh² la³ cun³

hi³ jmu² tsá² hon² Dió³², ti³la³ tiá³ chá¹ náh² honh²,
quí¹ má²ca³cah¹ bíh¹ jná¹³ jmái¹ ní¹con² tsá² hí³.

17

Jesús liéinh³² Dió³² hi³ ca³tin¹ tsá² hain²¹ ti³ con²

¹ Jmí¹ má²lí²juáh³ jáun² Jesú^s jái¹³ ní² né³,
ca³ziauh³ ní¹ chi³cuú², hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Tia²¹, má²ca²chó³² bíh¹ jmái¹; ma³quien¹³ hnú²
Jónh³², hi³ jáun² Jónh³² hnú² siáh³ lí¹³ ma³quien²
hnú². ² Qui¹ huen² bíh¹ hnú² má²ca³jmuh³ hi³
Jónh³² hnú² ho² ta²¹ ní¹con² la³jín³² tsáu², hi³
jáun² lí¹³ jmu¹ jná¹³ hi³ lí¹³ zian² tsáu² la³ cun³
jmí¹hi³nio², ca³la³ jín³² tsá² má²ca³chan²¹ hnú²
jo³uón³² jná¹³. ³ Hi³ zian²tsú² jáun² cun³jmí¹hi³nio²
dá² lí³ la³ lá²: hi³ cuóu³² tsú² hnú² bíh¹, Tsá²
cú²huen² tán¹ nú², Tsá² hú¹tá¹ lín³ Dió³²; ji³ hi³
cuóu³² tsú² jná¹³ ní² siáh³, Jesú^s, Tsá² lín³ ná¹
Cristo, Tsá² ca³zen² hnú² hí³.

⁴ ”Má²lí²ma³quien¹³ bíh¹ jná¹³ hnú² ní¹ hué²¹ lá²,
hi³ má²lí³² bí¹ siáh³ la³ji³² hi³ ca³juah²¹ hnú² hi³
jmu¹ jná¹³. ⁵ Né³² né³ Tia²¹, ma³quien¹³ siáh³
jná¹³ ní¹ hó²¹máh¹ nú² la³ cun³ qui³ jmí¹ quien²
jná¹³ jáun² jmí¹tin², jmí¹ níeh² bíh¹ hi³ lí¹³ tá¹ cáun²
mí³cuú².

⁶ ”Má²ca³ma³jnia¹³ bíh¹ jná¹³ hi³ hin² tsánh² hnú²
ní¹con² tsá² má²ca³quianh²¹ hnú² ja¹ tsá² zian²
hngá¹máh³ lá², tsá² má²ca³chan²¹ hnú² jo³uón³²
jná¹³. Tsá² jmí¹ joh² bíh¹ hnú² hi³ hi³ ca³cuen²¹ nú²
jná¹³, hi³ má²ca³ma³tí³² bíh¹ tsú² siáh³ jéh² hnú².
⁷ Hi³ jáun² dá² má²ni³² bíh¹ tsú² ta³né³² hi³ la³ji³²

bíh¹ hi³ quion²¹ jná¹³ ja³ tí³ ní¹con² hnú²; **8** qui¹ má²ca³juo³ bíh¹ jná¹³ tsú² la³jí³² jái¹³ hi³ ca³cuéh¹ hnú² jáun² ní¹con² jná¹³, jáun² má²ca³héi³ bíh¹ tsú². Hi³ jáun² má²ca³li³tsín² bíh¹ tsú² hi³ tson² bíh¹ cu³tí³ ja³ jná¹³ ní¹con² hnú², hi³ jáun² má²taunh³² tsú² ta²¹ hi³ hnú² bíh¹ ca³ze² jná¹³.

9 "Jáun² né³, jná¹³ hiú² mí²³ ní¹con² hnú² hi³ ca³tin¹ tsá² hí³ bíh¹, ha³ tiá² hiú² mí²³ yáh³ jná¹³ hi³ ca³tin¹ tsá² zian² cun³ tin² tsí³ hmóu³², tí³la³ mí²³ jná¹³ hi³ ca³tin¹ tsá² ca³chan²¹ hnú² jo³uón³² bíh¹ jná¹³, qui¹tsá² joh² hnú² bíh¹ hí³. **10** Qui¹ la³jí³² bíh¹ la³ cun³ hi³ quion²¹ jná¹³ quián¹³ hnú², hi³ jáun² la³jí³² bíh¹ siáh³ la³ cun³ hi³ quián¹³ hnú² quion²¹ jná¹³ uá²jai³². Hi³ jáun² né³, cun³quionh³ tsá² hí³ bíh¹ má²lin¹ hi³ quien² jná¹³.

11 "Ha³ tiú²uú² ní²¹ yáh³ jná¹³ ní¹ hué²¹ lá², tí³la³ tsá² ní² né³ tá¹tonh¹ bíh¹; qui¹ jná¹³ dá² má²záunh¹³ bíh¹ hi³ ní¹ní²¹ quiúnh¹ hnú². Jáun² né³, hnú² Tia²¹ Tsá² chun¹, cun³quionh³ pí³ hi³ hauh³² nú² jmu³ hua³hí¹³ tsú² la³ cun³ hi³ ca³cuéh¹ nú² jáun² jná¹³ uá²jai³², hi³ jáun² lí¹³ tionh² tsú² cá²hon³ la³jmi¹ tiauh² dí² quiúnh¹ hnú². **12** Qui¹ tá¹la³ ca³ngí³ jná¹³ jáun² quiúnh¹ tsú², ca³jmú³² bíh¹ jná¹³ hua³hí¹³ tsú² cun³quionh³ jái¹³ hi³ ho² jná¹³ hi³ ca³cuéh¹ hnú² jáun². La³ ní² bíh¹ ca³jmú³² jná¹³ hua³hí¹³, hi³ jáun² hí¹ jan² yáh³ tiá² já²hín³, jí³²la³ tsá² qui³ ca³tin¹ hi³ tsa³hín³ bíh¹ já¹hín³, hi³ jáun² ca³li³tí³ la³ cun³ hi³ rá¹juáh³ jáun² ní¹ Sí².

13 "Jáun² ta³né³² má²záunh¹³ jná¹³ ní¹ níh³ hnú² bíh¹; tí³la³ juah³² jná¹³ jái¹³ ní² tá¹la³ cuon¹ ná¹ ní¹

hué²¹ lá², hi³ jáun² tsá² tá¹tonh¹ lá² lí¹³ li³ hiún²
 tsí³ ca³la³ tán¹ hián² cu³tí³ la³jmí¹ hiún² tsín³² jná¹³.
 14 Má²ca³ma³tín¹³ bíh¹ jná¹³ tsú² jéh² hnú², tí³la³
 tsá² zian² hí³ cun³ tin² tsí³ hmóu³² né³, tiá² quiú²
 tiá² jéin²³ yáh³ tsú² qui¹ cun³ñí¹ hi³ tiú²uú² jmu²
 yáh³ tsú² la³jmí¹ jmu² tsá² hí³, qui¹ sa³jun³ jná¹³
 yáh³ zian² ná¹ la³ jáun². 15 Ha³ tiá² hiú² mí²³ yáh³
 jná¹³ hi³ huen¹³ nú² tsú² ja¹ quioh²¹ tsá² zian² ñí¹
 hué²¹ lá², ñí¹ jí²¹la³ mí²³ jná¹³ hi³ jmúh¹³ nú² tsú²
 hua³hí¹³ ca³tin¹ tsá² hláinh¹ bíh¹. 16 Qui¹ la³jmí¹
 tiá² zian² jná¹³ la³ cun³ qui³ zian² jáun² tsá² jmu²
 cun³ tin² tsí³ hmóu³², hi³ jáun² sa³jun³ tsá² ní² yáh³
 siáh³ zian² la³ jáun². 17 Hi³ jáun² né³, jmu³ hi³
 lí¹³ ná¹chan¹ tsú² ñí¹con² nú² huen² cun³quionh³ jú¹
 tson², qui¹ jái¹³ quián¹³ hnú² dá² lí³ jmáh³la³ jú¹
 tson² bíh¹. 18 Jáun² né³, la³jmí¹ ca³ze² nú² jná¹³ ja¹
 tsá² zian² hngá¹máh³ lá², la³ jáun² bí¹ siáh³ zein³²
 jná¹³ tsá² lá² ja¹ tsá² hí³ uá²jai³². 19 Hi³ cun³ñí¹ hi³
 ca³tin¹ tsá² lá² bíh¹ jmu² jná¹³ siáh³ cuá¹chan¹ ná¹
 huen², qui¹ hi³ jáun² tsá² lá² uá²jai³² lí¹³ ná¹chan¹
 cun³quionh³ jú¹ tson².

20 ”Ti³la³ tiá² mí²³ yáh³ jná¹³ jmáh³la³ hi³ ca³tin¹
 tsá²lá², qui¹ mí²³ jná¹³ la³ji³ hi³ ca³tin¹ tsá²taunh¹³
 jná¹³ ta²¹ ní¹ má¹ca³nái³² jú¹ chú³² hi³ hléh³² tsá²
 lá² bíh¹. 21 Mí²³ jná¹³ ñí¹con² hnú² hi³ cu³tí³ cuí¹
 tionh¹ tsú² cá²hon³ ji³lin². Hnú² Tia²¹, cuí¹ tionh¹
 tsú² cá²hon³ quiúnh¹ dí² la³jmí¹ ná¹tioh³ jáun² cáun²
 tsí³ dí² quiúnh¹ hnú², hi³ jáun² lí¹³ tónh³² tsá²
 zian² hngá¹máh³ lá² ta²¹ hi³ tson² bíh¹ hnú² ca³ze²

nú² jná¹³. **22** La³jmí¹ má²ca³ma³quien¹³ hnú² jáun² jná¹³, má²ca³ma³quien¹³ jná¹³ tsú² siáh³ uá²ja³², hi³ jáun² lí¹³ ná¹tioh³ cáun² tsí³ tsú² quiúnh¹ dí², la³jmí¹ ná¹tioh³ cáun² tsí³ dí² hmóu³². **23** Cáun² bíh¹ ná¹tioh³ tsín³² jná¹³ quiúnh¹ tsú² la³jmí¹ ná¹tioh³ cáun² tsí³ dí² hmóu³², hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ lí¹³ hi³ ná¹tioh³ cáun² tán¹ tsí³ tsú² má²tún² hmóu³² siáh³, hi³ jáun² la³ ní² bíh¹ lí¹³ lí³tsín² tsá² zian² hngá¹máh³ lá² hi³ hnú² bíh¹ Tsá² ca³ze² nú² jná¹³, jí³ hi³ hno³ lín³² nú² siáh³ tsá² joh² jná¹³ la³ cun³ rón³² hnau³ nú² jná¹³.

24 "Tia²¹, hnú² bíh¹ ca³chan²¹ tsú² jo³uón³² jná¹³, hi³ jáun² bíh¹ hnó³² jná¹³ hi³ tsa³tiáh² tsú² ní¹ ní¹ní²¹ jná¹³, hi³ jáun² lí¹³ jíe³ tsú² cónh³ tí³ hi³ quien² jná¹³, la³ cun³ hi³ ca³ma³quien¹³ nú² jáun² jná¹³; quí¹ hnú² bí¹ jlánh¹ ca³ma³hnau¹ nú² jná¹³ la³ cun³ jmí¹ ñeh² bíh¹ hi³ lí¹³ tá¹ cáun² mít³cuú². **25** Hnú² Tia²¹, Tsá² chun¹ nú², ha³ tiá² cuóu³² yáh³ hnú² tsá² zian² cun³ tñ² tsí³ hmóu³², tñ³la³ jná¹³ má¹ná¹, cuóu³² bíh¹ ná¹ hnú², hi³ ja³bí¹ tsá² lá² siáh³ má²ca³lí³ ní³² bíh¹ hi³ hnú² ca³ze² jná¹³. **26** Jná¹³ má²ca³hie³ tsá² lá² hi³ hin² tsáh² hnú², hi³ la³ má²hie² jáun² jná¹³ tsú² siáh³, hi³ jáun² lí¹³ ma³hnio³ tsú² tsá²ján² tsá²ján² rón³² la³ cun³ hnau³ nú² jáun² jná¹³, hi³ jáun² lí¹³ ná¹tioh³ cáun² tsín³² jná¹³ quiúnh¹ tsú².

18

Má²jan² tsú² Jesús hi³ tson³

(Mateo 26:36-56; Marcos 14:32-50; Lucas 22:39-53)

1 Hi³ jáun² jmí¹ má²lí²juáh³ jáun² Jesús jái¹³ ní² né³, cua³han³ quionh³ tsá² hain²¹ hí³ ti³ con² hi³ ngau³ ti³ jo²¹ jeh³ ní¹ téh²³ tsú² jáun² Cedrón. Ní¹ jáun² jmí¹ zia³² cáun² ní¹ lí³ ní¹ jná¹ hmá²; ní¹ jáun² né³, hi³ Jesús la³ má²quionh³ tsá² quionh³. **2** Ja³bí¹ Judas tsá² má²jenh³ hí³ Jesús jmí¹ ní² uá²jai³² ní¹ jáun², qui¹ hliáun³ jéin³² bíh¹ jmí¹ má²ca³cuú² ca³ngih³² Jesús quionh³ tsá² hain²¹ hí³ ti³ con² ní¹ jáun². **3** Hi³ jáun² né³, ca³chó³² bíh¹ Judas ní¹ jáun² la³ má²quionh³ hliáu³ tsá² *romanos, ji³ ma³ jan² tsá²cuú² tsá²ta³ tsá² ná¹lín³ mi³jmú³ hi³ ca³ze³ tsá² ná¹chín¹ joh¹ tsú² la³ má²quionh³ tsá² *fariseos. Tsá² hí³ né³ ná¹quian³² sí² jmí²cau³² ji³ sí² ca² ní² siáh³, la³ má²quionh³ mí¹tái³ mí¹bla² ji³ hmá² ní² siáh³. **4** Ti³la³ Jesús má¹ná¹, jmí¹ má²ñi³² bíh¹ la³ cun³ la³ji³² hi³ quiunh²¹, hi³ jáun² ja³ hi³ ca³ngáih³ tsá² hí³ la³ lá²:

—¿Hin² tsáh² hnáh²³ hnóh²?

5 Jáun² tsá² hí³ né³ ca³juáh³:

—Jesús tsá² Nazaret bíh¹ hnáh²³ jnóh¹.

Jmí¹jáun² ca³juáh³ Jesús:

—Jná¹³ bíh¹ la³².

Ja¹ quioh²¹ tsá² hí³ né³ jmí¹ zenh¹ Judas tsá² má²lí²jenh³ Jesús. **6** Hi³ jáun² jmí¹ ca³juáh³ Jesús: “Jná¹³ bíh¹ la³²”, jmí¹jáun² né³ ca³yá²han¹ tsú² hi³ ca³quinh³ ti³ cu³hna²¹ hi³ ta³tonh¹ la³ ti³ hué³².

7 Jmí¹jáun² ca³ngáih³ siáh³ Jesús cónh³í¹ cu³ jéin³²:

—¿Hin² tsáh² hnáh²³ hnóh²?

Jáun² tsá² hí³ ca³ngáih³ siáh³:

—Jesús tsá² Nazaret bíh¹ hnáh²³ jnóh¹.

8 Hi³ jáun² ca³juáh³ siáh³ Jesús la³ lá²:

—Má²lí²juáh³² bíh¹ jná¹³ hi³ jná¹³ bíh¹ la³².
Ní¹juáh³ jná¹³ la³ hnauh²³ náh², ti³la³ cué¹ jái¹³ hi³
tsa³tánh¹ tín² tsá² ñí¹ hná¹ lá².

9 La³ ní² dá² ca³lí³ hi³ jáun² lí³tí³ la³ cun³ hi³
má²lí²juáh³ tsú² jáun² hnga², jmí¹ ca³juáh³ la³ lá²:
“Tia²¹, tsá² ca³cuen²¹ hnú² hí³, hí¹ jan² yáh³ tiá²
jáhín³”. **10** Jmí¹jáun² ca³chí² Sí¹mu²¹ Pé¹ mí¹tái³
hmu³ tá¹ tun³ jo²¹ quioh²¹, hi³ ca³jmú³ cu³ nga¹³
mí¹tái³ cuá¹ cuá² chu²¹ quioh²¹ jan² tsá² jmái²
Malco, jan² *tsá² má²dí¹hlánh¹ joh¹ tsá² cuá¹ín³
mí²tsá² híen¹. **11** Ti³la³ Jesús né³, ca³záih³ Pé¹ la³ lá²:

—Tiáunh¹ mí¹táih³ hñu³ láu² quioh²¹. Ní¹juáh³
Ñuh³² jná¹³ hnió³ hi³ há¹ ngá¹³ jná¹³ uu³cha³tsí³²
lá², ¿hí¹ lí¹³ hi³ tiá² hen¹ jná¹³ hi³ quiunh²¹ jná¹³ la³
lá²?

Jesús má²zenh² ta³ ñí¹ Anás

(Mateo 26:57-58; Marcos 14:53-54; Lucas 22:54)

12 Hi³ jáun² jmí¹jáun² né³, hliáu³ tsá² chín¹, la³
má²quionh³ hliáu³ joh¹, ji³ tsá²cuú² tsá²ta³ tsá²
*judíos tsá² ná¹ñí¹ ní² siáh³ ca³ma³tson¹³ Jesús hi³
ca³hñéi³² dí². **13** Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³ñí¹jan² dí²
hñu¹³ Anás. Anás hí³ jmí¹ lí³ tsa³jméi² Caifás,
tsá² cuá¹lín³ mí²tsá² híen¹ jmí¹jáun². **14** Caifás hí³
bíh¹ jmí¹ má²ca³záih³ tsá² judíos tsá² ná¹ñí¹ hi³ ti³
quien² bíh¹ jún³ jan² tsáu² cha¹³ ji³lín² tsáu².

Pé¹ juáh³ hi³ tiá² cuóun³² Jesús

(Mateo 26:69-70; Marcos 14:66-68; Lucas 22:55-
57)

15 Ti³la³ Sí¹mu²¹ Pé¹ né³, la³ má²quionh³ jan² tsá² ñí¹ hná¹ jáun², jmí¹ hí¹tsá²táunh¹ chí¹cáin² cu³hna²¹ Jesú^s. Tsá² jan² hí³ né³ jmí¹ cuóu²¹ bíh¹ tsá² cuá¹lín³ mí²tsá² híen¹, hi³ jáun² ca³hiauh³ jái¹³ hi³ hí³ ñí¹hñú³ quioh²¹ mí²tsá² híen¹ hí³ quionh³ Jesú^s;

16 ti³la³ Pé¹ né³, cheih³² bíh¹ ca³ta³zanh¹. Hi³ jáun² tsá² jmí¹ cuóu²¹ hí³ mí²tsá² híen¹ né³ cua³han³ hi³ ñí¹mí² jái¹³ ñí¹con² tsá²mi³ tsá² jmí¹ dí¹jmu² hua³hí¹³ ho³hñú¹³ hi³ hí³ Pé¹ ñéih³, jmí¹jaun² ca³tanh² tsú² Pé¹ ti³ ñéih³. **17** Jmí¹jaun² ca³ngáí³ tsá²mi³ hí³ ñí¹con² Pé¹ la³ lá²:

—¿Há¹ jun³juáh¹³ hnú² lín³ nú² uá²jaí³² tsá² hen² ti³ con² tsá²ñuh² ó³² dúh¹?

Jáun² ca³juáh³ Pé¹ la³ lá²:

—Já¹han²¹, ha³ tiá² lín³ yáh³ jná¹³.

18 Jmí¹ cuóu³ lín³² bíh¹ jmí¹jaun², hi³ jáun² tsá² má²ná¹hlánh¹ quian²¹ mí²tsáu² la³ má²quionh³ tsá²cuú² tsá²ta³ tsú² la³ má²lí²jmú³ sí², hi³ jáun² má²ná¹táun³ hi³ ná¹chóh²³ sí² jáun². Ja³bí¹ Pé¹ siáh³ jmí¹ zenh¹ ñí¹ jáun² quionh³ tsá² hí³ hi³ dí¹chóh²³ sí².

Mí²tsá² híen¹ má²cán²³ jú¹ tson² ñí¹con² Jesú^s
(Mateo 26:59-66; Marcos 14:55-64; Lucas 22:66-71)

19 Jáun² tsá² lín³ hí³ mí²tsá² híen¹ ca³ma³liáu³² hi³ nga² ñí¹con² Jesú^s hi³ ca³tín¹ tsá² hain²¹ ti³ con² dí², hi³ he³ ñí¹ jái¹³ má²tín² tsú² siáh³ tsáu². **20** Jáun² Jesú^s né³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Jná¹³ dá² má²ca³hléh³ ná¹chú¹ja²¹ bíh¹; tiú²nio² bí¹ hñu³ cuáh³² quiú¹³ dí² má²ca³ma³tín¹³ jná¹³

tsáu², jí³ hñu³ cuáh³² chín¹ ní² siáh³, ní¹ qui³ cuú² ngíh³² ca³la³ jín³² tsá² judíos; hi³ jáun² né³, hí¹ cáun² yáh³ tiá² hi³ má²ca³híe³ jná¹³ ní¹ ná¹conh¹. **21** Jáun² ¿he³yáh³ láih³² sa³ ní¹con² huen² yáh³ jná¹³ ngaih³² hnú²? Ní¹con² tsá² má²ca³náf³² jái¹³ hi³ hléh²³ dá² jná¹³ nga³, qui¹ tsá² hí³bíh¹ tsá² ná¹ní³² la³cun³ hi³ má²ca²juáh³² jná¹³.

22 Jmí¹ má²lí²juáh³ jáun² Jesús la³ ní² né³, jáun² jan² tsá²cuú² tsá²ta³ mí²tsáu² jmí¹ zenh¹ ní¹ jáun² ca³pá³ ní¹ Jesús, hi³ juáh³ la³lá²:

—¿Hí¹ la³ ní² máh³ ngaih³² hnú² ní¹con² mí²tsá² híen¹?

23 Jáun² ca³ngái³ Jesús la³lá²:

—Ní¹juáh³ cáun² jú¹ hlah³ la³ lí²hléh³ jná¹³, jáun² juah²¹ neh²¹ ha³ jinh¹ ti³tsóh³ lí³ jú¹ hlah³; ti³la³ ní¹juáh³ re² bíh¹ la³ lí²hléh³ jná¹³ né³, jáun² ¿he³ ya³ láih³² sa³ po²³ yáh³ hnú² jná¹³?

24 Jmí¹ li²¹ jáun² né³, ca³zen³ Anás Jesús la³ má²hñe² jáun² bíh¹ ní¹con² Caifás tsá² cuá¹lín³ siáh³ mí²tsá² híen¹.

*Pé¹juáh³siáh³cu³jéin³²hi³tiá²cuóun³²Jesús
(Mateo 26:71-75; Marcos 14:69-72; Lucas 22:58-62)*

25 Tá¹la³ jmí¹ dí¹chóh²³ jáun² Pé¹ sí²né³, jáun² tsá² jmí¹ tionh¹ hí³ ní¹ jáun² ca³ngái³ Pé¹ hi³ ca³juáh³:

—¿Há¹ jun³juáh¹³ hnú² uá²jai³² lín³ jan² tsá² hen² ti³con² tsá²ñuh² ó³²?

Jáun² Pé¹ ca³juáh³:

—Já¹han²¹, jun³juáh¹³ jná¹³ yáh³.

26 Ñí¹ jáun² siáh³ jmí¹ zenh² jan² tsá²
 má²dí¹hlánh¹ quian²¹ mí²tsá² híen¹, raính²¹ tsá²
 ca³uóunh³ hí³ cuá¹ hi³ ca³quieh³ Pé¹, hi³ jáun² tsá²
 hí³ né³ ca³juáh³ la³ lá²:

—¿Há¹ jun³juáh¹³ hnú² lí²je¹ jná¹³ ja¹ hmá² jáun²
 quiúnh¹ nú² tsá² ó³² dúh¹?

27 Ti³la³ siáh³ bíh¹ siáh³ tiá² ca³ton³ Pé¹ jmí¹jáun².
 Ti³tsóh³dí¹ jmí¹jáun² né³ ca³hó³ jan² cá¹tsó³.

Jesús má²zenh² ta³ ñí¹ Pilato

(Mateo 27:1-2, 11-14; Marcos 15:1-5; Lucas 23:1-5)

28 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, cua³han³ Jesús hñú¹³ Caifás,
 hi³ ca³ñí¹jan² dí² ñí¹ta²¹ quioh²¹ tsá² ho² ta²¹ tsá²
 romano. Jmí¹ má²já²jnia² bíh¹, hi³ jáun² né³ tsá²
 ná¹ñí¹ joh¹ tsá² judíos hí³ tiú²uú² taunh³ yáh³ ñéih³
 ñí¹ta²¹ jáun², quí¹ hi³ jáun² tiá² lí¹³ lín³ dí² tsá²
 tiá² jin². Quí¹ jí³²la³ tsá² jin² bíh¹ lí¹³ cuh³ má³²
 quioh²¹*Jmí¹híen¹ ñí¹ má¹ca³niéi² jáun². **29** Cun³ñí¹
 hi³ jáun² bíh¹ cua³han³ Pilato tsá² ho² ta²¹ tí³ cheih³²
 hi³ ca³liéinh³² tsá² hí³, hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—¿He³ ñí¹ tso³ chah³² hnöh² quioh²¹ tsá²ñuh²
 lá²?

30 Jáun² tsá² hí³ né³ ca³ngái³:
 —Sá¹jmí¹ hi³ tiá² lín³ tsá²ñuh² ní² jan² tsá² hláih¹
 tsá² hon², jáun² tiá² jmí¹ má²lí²jiéh²¹ yáh³ jnöh¹
 tsú² ñí¹con² hnú².

31 Ti³la³ Pilato né³ ca³juáh³ siáh³:
 —Jon¹ náh² tsú², hi³ jáun² cuá²ra³tsi³² náh² héih³²
 la³ cun³ lí³ liei²¹ quián¹³ náh² hmóu³².

Jmí¹jáun² ca³ngái³ siáh³ tsá² ná¹ñí¹ hí³:

—Ti³la³ jnoh¹ tsá² judíos má¹ná¹, tiú²uú² jái¹³
hau³² yáh³ jnoh¹ hi³ má¹ng¹³ tsáu².

³² La³ jáun² bíh¹ ca³li³ hi³ jáun² lí¹³ li³tí³ la³ cun³
hi³ ca³juáh³ hnga² Jesús hi³ he³ lánh³ rón³² jún³ dí².

³³ Jáun² Pilato hen³ siáh³ ñéih³ ñí¹ta²¹ quioh²¹, jáun²
ca³teh³ dí² Jesús hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—¿Hí¹ hnú² uá¹ lín³ nú² Re²¹ Juo¹³ tsá² judíos?

³⁴ Jmí¹jáun² ca³juáh³ Jesús la³ lá²:

—¿Hí¹ ngaih³² hnú² jái¹³ ní² hi³ ca³tin¹ hnú²
huen², ho³ hi³ zian² jan² tsá² má²lí²juáh³ uá¹ hi³
ca³tin¹ jná¹³?

³⁵ Hi³ jáun² Pilato né³, ca³juáh³ siáh³:

—¿Hí¹ lín³ jná¹³ tsá² judío dúh¹? Quí¹ tsá²
coh¹ huen² bíh¹ hnú², la³ má²quionh³ tsá² ná¹lín³
mi³jmú³ joh¹ tsú² má²lí²jiéh³ hnú² ñí¹con² jná¹³.
¿He³ dá² ca³jmuh³ hnú²?

³⁶ Jáun² ca³ngái³ siáh³ Jesús la³ lá²:

—Ha³ tiá² ñí¹ hué²¹ lá² ho² yáh³ jná¹³ jái¹³. Quí¹
sá¹jmí¹ hi³ ho² jná¹³ jái¹³ ñí¹ hué²¹ lá² dúh¹, hi³ jáun²
jmí¹ lí¹³ bíh¹ jmu³ tsá² tionh² jo³uón³² jná¹³ hniéi²,
hi³ jáun² tiá² jmí¹ jiéh³ yáh³ tsú² jná¹³ ñí¹con² tsá²
judíos tsá² ná¹ñí¹. Ti³la³ tiá² ñí¹ lá² ho² yáh³ jná¹³
jái¹³.

³⁷ Hi³ jáun² Pilato né³ ca³ngái³ siáh³:

—¿Hí¹ jáun² lín³ uá¹ hnú² re²¹?

Jáun² Jesús ca³juáh³:

—Lín³ bíh¹ jná¹³ la³ cun³ má²lí²juah²¹ hnú² ní².
Jná¹³ dá² ca³li³zian² ná¹, hi³ cuan³ ná¹ ñí¹ hué²¹ lá²
hi³ híe¹³ ná¹ jú¹ tson². La³jín³² bíh¹ tsá² haín²¹ tí³
con² jú¹ tson² náí³² la³ cun³ hi³ juah³² jná¹³.

38 Jáun² Pilato ca³juáh³ la³ lá²:
—¿He³ dá² jaun³² jú¹ tson²?

Má²ma³ngí³ tsú² Jesús
(*Mateo 27:15-31; Marcos 15:6-20; Lucas 23:13-25*)

Jáun² jmí¹ má²lí²juáh³ Pilato jái¹³ ní² né³,
cua³han³ siáh³ cheih³² hi³ ca³ñí¹lienh¹³ tsá² judíos
tsá² ná¹ngíh³² hi³, hi³ ca³ñí¹zeh¹ dí² la³ lá²:

—Hí¹ cáun² yáh³ tso³ quioh²¹ tsá² lá² tiá² choh¹
jná¹³. **39** Ti³la³ hnöh² né³ ná¹hëh³ chinh³² hi³
hniáuh³² lion¹ jná¹³ jan² tsá² tson³ tá¹la³ Jmí¹híen¹;
jáun² né³ ¿hnáuh¹ náh² lion¹ jná¹³ Re²¹ Juóuh³²
hnöh² tsá² judíos?

40 Jmí¹jáun² ca³la³ jín³² bíh¹ tsú² ca³tí² ca³hóh³²
hi³ ca³juáh³:

—¡Jun³juáh¹³ tsá² ní² yáh³! ¡Barrabás bíh¹ lion¹
nú²!

Tí³la³ Barrabás hí³ né³ jmí¹ líñ³ jan² tsá² háin²
hian² tsí³ bíh¹.

19

1 Hi³ jáun² jmí¹jáun² né³, ca³jmú³ Pilato héih³² hi³
jan³ tsú² Jesús, hi³ tsa³quiú² tsa³pan² tsú². **2** Jáun²
hliáu³ né³ ca³jmú³ cáun² chí² líh³² hi³ ca³tanh²
dí² chí¹ Jesús la³juah²¹ dúh¹ cáun² *có²ron¹ná¹ hi³
quioh²¹ jan² tsá² ho² jái¹³, tí³la³ hi³ jáun² né³ jmí¹
lí³ cun³quionh³ cuoh² hmá² ton² bíh¹; hi³ ca³quinh³
dí² siáh³ cáun² hmíh³² zín¹³ la³ cun³ hi³ qui³ quih³²
jan² tsá² quien². **3** Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³ma³janh³² tsú²

ma³ quin³² ma³ jan³² ñí¹ cuá¹tón²¹ Jesús, hi³ juáh³ la³ lá²:

—¡Cuí¹ li³quien² bíh¹ Re²¹ Juo¹³ tsá² *judíos!

Ca³la³ hi³ má²qui² má²jnó³² bíh¹ dí² hó¹ñí¹ tsú².

⁴ Jmí¹ li²¹ jáun² cua³han³ siáh³ Pilato hi³ ca³liéinh³² siáh³ tsá² ná¹ngih³² hí³ cheih³², hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Sá¹ñí² jie³ náh², cui¹ chin²¹ jná¹³ tsú² tí³ cheih³² lá², hi³ jáun² li³tsin² hnloh² hi³ hí¹ cáun² yáh³ tso³ tiá² lin¹ choh¹ jná¹³ quioh²¹ tsá² lá².

⁵ Jmí¹jáun² cua³han³ Jesús hi³ má²hun¹ chí² líh³² hi³ lí³ cuoh² hmá² ton² chí¹, hi³ quih³² siáh³ hmih³² zín¹³ jáun². Hi³ jáun² ca³juáh³ Pilato la³ lá²:

—¡Lá² zenh² tsú²!

⁶ Ti³la³ jmí¹ ca³jíen³² tsú² Jesús né³, jmí¹jáun² ca³tí² ca³hóh³² tsá² ná¹lin³ mi³jmú³ la³ má²quionh³ tsá²cuú² tsá²ta³, hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—¡Crei²¹ cuí¹ taun¹ tsá² ní²! ¡Crei²¹ cuí¹ taun¹ tsá² ní²!

Jáun² Pilato ca³juáh³:

—Jon¹ náh² tsú², hmóu³² náh² cuá²ton³ náh² tsú² crei²¹, qui¹ hí¹ cáun² yáh³ tso³ tiá² choh¹ jná¹³ quioh²¹ tsú².

⁷ Ti³la³ tsá² judíos né³, ca³juáh³:

—Jnloh¹ zia³² cáun² liei²¹ quiú¹³, hi³ jáun² la³ cun³ lí³ liei²¹ jáun² quiú¹³ bíh¹ jnloh¹ ca³tin¹ tsá² ní² jún³, qui¹ sa³ tsá² ní² yáh³ má²ca³juáh³ hi³ lín³ Jon² Dió³².

⁸ Jmí¹ ca³nái³² Pilato jái¹³ ní² né³, tí³ lí³mí¹ ca³ta³hú¹ cóh²¹ bíh¹ tsí³. ⁹ Jáun² hen³ siáh³ ñéih³ ní¹ta²¹ quioh²¹, hi³ ca³ngáih³ siáh³ Jesús la³ lá²:

—¿Hín² tih³ ñeh³ hnú²?
 Ti³la³ Jesús né³ tiú²uú² hi³ ca³ngái³ hí¹ cá² jon¹
 yáh³. **10** Hi³ jáun² Pilato ca³juáh³:

—¿Hí¹ cónh³ tiá² ngáih¹ uá¹ hnú² ñí¹con² jná¹³?
 ¿Há¹ tiá² ñíh¹ hnú² hi³ jná¹³ ho² ná¹ jái¹³ hi³ taun¹
 ná¹ hnú² crei²¹, ho³lá²dá² hi³ liau¹ ná¹?

11 Jáun² Jesús ca³ngái³ hi³ ca³juáh³:

—Hí¹ cáun² pí³ tiá² jmí¹ zia³² yáh³ quián¹³ hnú²
 ñí¹con² jná¹³ sá¹jmí¹ hi³ Dió³² tiá² ca³cué³ hnú² jái¹³
 hi³ ñi³hauh³²; cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ ti³ jlánh¹ bí¹
 jueh³² tso³ ho² hnga² tsá² lí²jiénh³ jná¹³ ñí¹con²
 hnú² la³ cónh³ bí¹ hnú².

12 Hi³ jáun² la³ cun³ jmí¹jáun² bíh¹ jlánh¹
 ca³hnauh² Pilato tsí³ he³ lánh³ rón³² lí¹³ lión³² dí²
 Jesús; ti³la³ tsá² judíos hi³ né³, ca³tí² ca³hoh³² siáh³
 hi³ ca³juáh³:

—¡Ní¹juáh³ hi³ ca³lion¹ nú² tsá² ní², jáun² tiú²uú²
 re²juónh³² yáh³ hnú² quiúnh¹*tsá² cuá¹lín³ mí³chí¹
 juú² Roma! ¡Qui¹ lí³ua³ jan² tsá² juáh³ hi³ lín³ re²¹,
 tsá² la³ hi³ ná¹hniei²¹ bíh¹ quionh³ tsá² cuá¹lín³ hi³
 mí³chí¹!

13 Jáun² jmí¹ ca³nái³² Pilato jái¹³ ní² né³, ca³jmú³
 héih³² hi³ chin¹³ tsú² Jesús ti³ cheih³², hi³ jáun²
 ca³cuá³ ñí¹ hmá²si¹ quien² quioh²¹, ñí¹ jáun² jmí¹
 téh²³ tsú² Gabata quionh³ jú¹ *hebreo, la³ cun³
 niéih³ “Ñí¹ rá¹já²³ quín¹”. **14** Cua³hlau³ *Jmí¹híen¹
 bíh¹ jmí¹jaun², hi³ jáun² ná¹jmu² tsú² hua³jan²¹ la³
 cun³ hi³ lí³ hniáuh³²; míh¹ tiá² cun³ la³ nio¹ jñéi³ ti³
 hú²niéi² jmí¹ ca³juáh³ Pilato ñí¹con² tsá² judíos hi³
 la³ lá²:

—¡Lá² zenh² re²¹ juóuh³² náh²!

¹⁵ Ti³la³ tsá² hí³ né³ ca³tí² ca³hóh³² bíh¹ hi³ ca³juáh³:

—Chin³² tsá² ní², chin³² tsá² ní²; ma³jan³² ní¹ taun³ crei²¹.

Hí³ jáun² Pilato ca³juáh³ siáh³:

—¿Hí¹ lí¹³ ton¹ jná¹³ crei²¹ re²¹ juóuh³² hnloh² dúh¹?

Jáun² tsá² ná¹lín³ mi³jmú³ ca³juáh³ siáh³ la³ lá²:

—Jí³²la³ jan² tsá² cuá¹lín³ mi³chí¹ bíh¹ lín³ re²¹ juo¹³ jnloh¹, ha³ tiú²uú² hin² zian² yáh³ tsá² siáh³.

¹⁶ Jáun² Pilato ca³jienh³ cú²jueh³² Jesús ní¹con² tsá² hí³ hi³ cu³tsa³² cuí¹ cha³ton³ tsú² cú²jueh³² crei²¹, hi³ jáun² ca³jón³² bíh¹ tsá² hí³ Jesús.

Má²ton³ tsú² Jesús crei²¹

(Mateo 27:32-44; Marcos 15:21-32; Lucas 23:26-43)

¹⁷ Jmí¹ má²li³² jáun² né³, cua³han³ bíh¹ Jesús hí³ quian³² crei²¹ quioh²¹, hi³ ngau³ tí³ juí³² tsí³ mág³ ní¹ téh²³ tsú² “Mág³ Mú³² Chí¹ Tsáu²”, hi³ cun³quionh³ jú¹jma² *hebreo né³, téh²³ tsú² “Gólgota”. ¹⁸ Ní¹ jáun² bíh¹ ca³ton³ tsú² Jesús crei²¹.

Ja³bí¹ ca³ton³ tsú² siáh³ crei²¹ cónh³í¹ gon³ tsáu², ma³ jan² la³ cá² jo²¹, hi³ jáun² chu³jo² né³ tón³² Jesús. ¹⁹ Jáun² Pilato ca³jmú³ héih³² hi³ tsa³ton³² tsú² huéh³ ta³ chí¹ crei²¹ ní¹ tón²¹ jáun² Jesús, hi³ juáh³ la³ lá²: “Jesús Tsá² Nazaret, Re²¹ Juo¹³ Tsá² Judíos”.

²⁰ Juóun³² bíh¹ tsá² judíos ca³hí³ huéh³ jáun², qui¹ ní¹ má²janh² can³² juú² bíh¹ ca³ton³ tsú² Jesús crei²¹, hi³ huéh³ jáun² né³ jmí¹ lí³ cun³quionh³ jú¹jma² hebreo, jú¹ *latín ji³ jú¹ *griego ní² siáh³.

21 Cun³ñí¹ hi³ jáun² né³, tsá² ná¹lín³ mi³jmú³ la³ má²quionh³ tsá² judíos tsá² ná¹ñí¹ ca³záih³ Pilato la³ lá²:

—Tiá² jmí¹ hniáuh²¹ yáh³ jmúh¹ nú² huéh³ hi³ juáh³: “Re²¹ Juo¹³ Tsá² Judíos”; ti³ re² jmu³ huéh³ hi³ juáh³: “Tsá² Lá² Juáh³ Hi³ Lín³ Re²¹ Juo¹³ Tsá² Judíos”.

22 Ti³la³ Pilato né³, ca³ngái³ hi³ ca³juáh³:

—Ní² cuí¹ lí³ la³ cun³ hi³ má²lí²jmú³² jná¹³.

23 Jáun² jmí¹ má²lí²ton³ jáun² hliáu³ crei²¹ Jesús né³, ca³caun² dí² ha¹ tsú², hi³ ca³chin² dí² quiún³ tsoh³, ma³ cáun² quioh²¹ la³ ma³ jan² hliáu³. Jáun² ca³can³ tsú² siáh³ hmih³² hu²¹ ñeh², ti³la³ hmih³² jáun² né³ tiá² lin¹ yáh³ ñí¹ jmí¹ hmí³², cáun² bíh¹ jmí¹ rá²lán¹ tá¹ cáun² chi³cuú² hi³ la³ ti³ há³².

24 Jáun² hliáu³ hí³ ca³juónh³ má²tún² hmóu³² la³ lá²:

—Ha³ tiá² cáí¹³ yáh³ dí²; ti³ re² bíh¹ chí¹³ dí² jái¹³ hi³ jáun² neh²¹ hin² tsánh² joh¹³.

La³ jáun² bíh¹ ca³lí³tí³ la³ cun³ hi³ rá¹juáh³ jáun² ñí¹ Sí², hi³ rá¹juáh³ la³ lá²: “Ca³tsáunh³ bíh¹ tsú² hán² jná¹³, hi³ ca³chí² tsú² siáh³ jái¹³ ca³ti²¹ hmih³² quion²¹ ná¹”. La³ ní² bíh¹ ca³jmú³ hliáu³ hí³.

25 Có³² crei²¹ tón³² jáun² Jesús né³ jmí¹ zenh¹ mí¹ziú¹³ tsú² la³ má²quionh³ tsá²mi³ rainh²¹; có³² jáun² jmí¹ zenh¹ siáh³ Má²réi³ ñí²cuo² Cleofas la³ má²quionh³ Má²réi³ tsá² zian² juú² Magdalá.

26 Jáun²jmí¹ ca³jén³² Jesús mí¹ziú¹³, la³ má²quionh³ jan² tsá² hain²¹ hí³ ti³ con² tsú² hi³ jmí¹ zenh¹ siáh³ có³² jáun², tsá²jlánh¹ jmí¹ hnio³ tsú² hí³, jáun² ca³záih³ dí² mí¹ziú¹³ la³ lá²:

—Hnú² mí¹, ní² bíh¹ zenh² tsá² lí¹³ jien¹ nú²
la³jmí¹ jien¹ nú² jónh³².

²⁷ Jmí¹jáun² ca³záih³ dí² siáh³ tsá² hen² hí³ tí³
con² dí²:

—Jien¹ tiá³ tsá²mi³ ní² la³jmí¹ jien¹ nú² mí²ziúh².

Hi³ jáun² la³ cun³ jmí¹jáun² bíh¹ ca³jón³² tsá² hí³
Má²réi³ hñú¹³.

Jmí¹ jun¹ Jesús

(Mateo 27:45-56; Marcos 15:33-41; Lucas 23:44-49)

²⁸ Jmí¹ má²lí³² jáun² né³, má²ñi³² bíh¹ Jesús hi³
la³jí³² bíh¹ má²ca³lí³tí³, hi³ jáun² ca³juáh³ la³ lá²:

—Jlánh¹ má²quiéin² tsín³².

Ca³juáh³ tsú² la³ ní², qui¹ hi³ jáun² lí¹³ lí³tí³ rón³²
la³ cun³ hi³ rá¹juáh³ jáun² ñí¹ Sí² bíh¹.

²⁹ Hi³ ñí¹ jáun² né³ jmí¹ zeh¹ cáun² tse³ hi³
dí¹canh² mu² mi³ uóun²jieh¹³ hi³ má²zéih¹ lín²¹; hi³
jáun² ca³ma³jlíh²¹ tsú² cáun² chí² náh² hinh²³ jmái²
quionh³ hi³ jáun², hi³ ca³di³chí³ dí² hná¹³ cáun²
hmá²tiéi¹³ hi³ téh²³ tsú² hisopo, hi³ jáun² ca³hiéih³
dí² ho³ Jesús. ³⁰ Jáun² Jesús ca³yenh³ mu² jáun²; jmí¹
lí²¹ jáun² né³, ca³juáh³ la³ lá²:

—La³jí³² bíh¹ má²ca³lí³tí³.

Hi³ jáun² jmí¹jáun² ca³quíh³² chí¹ hi³ ca³cua³ha³
tsí³.

*Jan² hliáu³ hih³² ja¹ mi³hue¹³ Jesús quionh³ hmá²
zunh²¹ quioh²¹*

³¹ Né³² né³, jmái¹ jáun² má² cua³hlau³ Jmí¹híen¹
bíh¹, hi³ jáun² tsá² judíos tsá² ná¹ñí¹ tiá² ca³lí³hnió³
hi³ la³ má²ná¹tón²¹ jáun² tsá² hí³ crei²¹ tá¹la³*jmái¹

nio² tie³, qui¹ jmái¹ jáun² dá² cáun² jmái¹ jueh³² bíh¹. Hi³ jáun² ca³hiu³ ca³mí³ dí² ñí¹con² Pilato hi³ jmu³ tsú² héih³² hi³ tsa³jáu³ tsú² cú²jueh³² ta³ tsá² ná¹tón²¹ hí³ crei²¹, hi³ jáun² sión³² tsú² hla¹ má¹li³² jáun². ³² Jáun² jmí¹ jáun² já¹taunh²¹ siáh³ hliáu³, hi³ jáun² jmí¹ ca³cha³táunh¹ jáun², ca³jó³ ta³ tsá² chí¹tón²¹ la³ñí¹, jmí¹ li²¹ jáun² ca³jó³ dí² siáh³ ta³ tsá² jan² hí³; ³³ ti³la³ jmí¹ ca³ta³tonh¹ dí² ñí¹ chí¹tón²¹ Jesú^s má¹ná¹, jmí¹ jáun² ca³jíe³ dí² hi³ má²hí¹jún¹ bíh¹ tsú², hi³ jáun² tiú²uú² ca³jó³ yáh³ dí² ta³ Jesú^s.

³⁴ Ti³la³ cun³ jáun² ca³híh³ bíh¹ jan² hliáu³ ja¹ mí³hue¹³ Jesú^s cun³quionh³ hmá² zunh²¹ quioh²¹, hi³ jáun² jmí¹ li²¹ jáun² né³ ca³táin² jmí² ji³ jmái² ní² siáh³. ³⁵ Tsá² cha³² já¹l¹³ lá² dá² hú¹tá¹ ca³jíe³ bíh¹, hi³ jáun² la³jí³² hi³ cha³² tsú² lí³ hú¹tá¹ jú¹ tson²bíh¹, ñí³²bíh¹ tsú² hi³ jú¹tson²bíh¹ hleh³², hi³ jáun² hnoph² uá²jai³² lí¹³ cháh¹³ cáun² honh². ³⁶ Qui¹ la³ ní² dá² ca³li³ hi³ jáun² li³tí³ la³ cun³ hi³ rá¹juáh³ jáun² ñí¹ Sí² bíh¹, hi³ juáh³ jáun² la³ lá²: “Hí¹ cáun² yáh³ mú³² quioh²¹ tsú² tiá² jau³ tsáu²”. ³⁷ Ja³bí¹ zia³² siáh³ cáun² ñí¹ rá¹juáh³ la³ lá²: “Jíen³² bíh¹ tsú² tsá² ca³hinh³”.

Jmí¹ já¹haun³ Jesú^s
(Mateo 27:57-66; Marcos 15:42-47; Lucas 23:50-56)

³⁸ Jmí¹ má²li³² jáun² né³, ngau³ Sé³² tsá² zian² juú² Arimatea hi³ ca³ñí¹mí² já¹ñí¹ ñí¹con² Pilato hi³ tsa³quión³² dí² hla¹ Jesú^s. Qui¹ Sé³² hí³ dá²

jmí¹ lín³ bíh¹ tsá² hen² ti³ con² Jesús, uá¹jinh¹ ta³ conh¹ quí¹ cun³ñí¹ hi³ juénh² tsú² tsá² judíos tsá² ná¹ñí¹. Ca³cué³ bíh¹ Pilato jái¹³, hi³ jáun² Sé³² né³ ca³ñí¹quión²¹ hla¹. ³⁹ Ja³bí¹ Nicodemo tsá² ca³ñí¹lienh¹³ hi³ Jesús cáun² já¹niéi², ca³chó³² siáh³ hi³ quian³² míh¹ tiá² cun³ quiu³quia³hni³² qui¹ló¹ no¹ má²ró³² hi³ lí³ cun³quionh³ háu² téh²³ tsú² mirra má²ná¹jan² quionh³ háu² téh²³ tsú² áloes. ⁴⁰ Hi³ jáun² Sé³² hi³ quionh³ Nicodemo ca³cón³² hla¹ Jesús, hi³ jáun² ca³tsáinh³² dí² cáun² hmíh³² jmu³ tiáu² lí³ quionh³ mí²ñi³² lino jmí¹ má²lí²jñéi³² dí² jáun² no¹ má²ró³² jáun², la³ cun³ rón³² hi³ ná¹ngi²³ jáun² tsá² judíos hi³ hón³² hla¹ la³ jáun². ⁴¹ CÓ³² ñí¹ cá¹taun³ jáun² Jesús crei²¹ jmí¹ lí³ cáun² ñí¹ jná¹ hmá² quioh²¹ tsáu², hi³ ñí¹ jáun² né³ jmí¹ hó²¹ cáun² tá²hón³² hmai²¹ ñí¹ hí¹ jan² hla¹ tiá² jmí¹ má²ca³tanh² tsú². ⁴² Jáun² ñí¹ jáun² bíh¹ ca³hón³² tsú² cú²jueh³² hla¹ Jesús, quí¹hliá² tá²hón³² jáun² bíh¹ jmí¹ zeh¹ ca³lá² ñí¹ má²janh², quí¹ cun³ñí¹ hi³ jmí¹ má²ñí¹tsá² bíh¹ jmái¹ hi³ jmu² tsú² hua³jan²¹ hi³ hniáuh³² jmái¹ nio² tie³ quioh²¹ tsá² judíos.

20

Jmí¹ ca³jenh¹³ Jesús

(Mateo 28:1-10; Marcos 16:1-8; Lucas 24:1-12)

¹ Hi³ jáun² né³, jmí¹ la³ñí¹ jmái¹ hi³ ca³lí³liau³ sí²ma¹ná¹, ta³ ná¹juan³² lín³² ñéi¹ Má²réi³ tsá² zian² juú² Magdalá ñí¹ hó²¹ tá²hón³² jáun²; ti³la³ jmí¹ cá¹chó²¹ tsú² jáun² ñí¹ jáun² né³, ca³jíe³ tsú² hi³ sa³

tiú²uú² dí¹jnái²³ yáh³ ho³ tá²hón³² quín¹ hi³ jmi¹
dí¹jnái²³ jáun². ²Jmí¹jáun² ngah³ tsú² cú²hé² ti³ ñí¹
jmi¹ cuá³ Sí¹mu²¹ Pé¹ quionh³ tsá² jan² hí³, tsá²
jlánh¹ jmi¹ hnio³ hí³ Jesús, hi³ ca³ñí¹zeh¹ dí² la³ lá²:

—La³ má²lí²chin² bíh¹ tsú² Ti³² Juo¹³ dí² hñu³
tá²hón³², tiá² né¹ yáh³ ha³ dá² jinh¹ cui²ñí¹quion¹³
tsú² hla¹.

³ Hi³ jáun² Pé¹ né³, la³ má²quionh³ tsá² jan² hí³
ja³taunh²¹ ñí¹ hó²¹ tá²hón³². ⁴Ca³la³ cú²hé² lí³² bíh¹
já¹taunh²¹ tsú² tá¹ gon³ cu³li²¹, ti³la³ ti³ jlánh¹ bíh¹
cú²hé² ngau³ tsá² jan² hí³ má¹ná¹, hi³ jáun² ca³chó³²
chí¹ján³ ho³ tá²hón³² la³ cónh³ bíh¹ Pé¹. ⁵Jáun²
jmi¹jáun² ca³jmú³ hí¹sian², hi³ ca³jáih³ ñí¹ ti³ ñéih³,
jáun² ca³jíe³ tsú² hmih³² tiáu² jáun² hi³ ná¹tsi²¹ ñí¹
jáun², ti³la³ tiá² hi³ yáh³ tsú² la³ ti³ ñéih³ má¹ná¹.
⁶Ti³la³ jmi¹ ca³chó³² Pé¹ né³, ca³la³ má²hún¹ la³ ti³
ñéih³ tá²hón³² bíh¹ ca³jmú³. Jáun² ja³bí¹ hi³ uá²jai³²
ca³jíe³ hmih³² tiáu² hi³ ná¹tsi²¹ ñí¹ jáun². ⁷Ja³bí¹
ca³jíe³ tsú² siáh³ hmih³² hi³ jmi¹ tsáih³ chí¹ Jesús.
Ti³la³ hmih³² jáun² má¹ná¹, ha³ tiá² cu³tsa³² jmi¹
nio¹ yáh³ quionh³ hmih³² hi³ jmi¹ tsainh³² tsú²,
cánh³ jmi¹ nio¹ bíh¹ hi³ rá¹pan². ⁸Jáun² ca³hi³ siáh³
uá²jai³² tsá² cá²chó³² hí³ la³ñí¹ ti³ ñéih³ hi³ ca³jíe³
siáh³ uá²jai³² la³ cun³ hi³ má²li³², hi³ jáun² ca³taunh³
ta²¹. ⁹Quí¹ tiá² re² jmi¹ má²ca³ngi¹³ yáh³ tsú² la³
cun³ hi³ rá¹juáh³ jáun² ñí¹ Sí², hi³ ca³tin¹ bíh¹ Jesús
hi³ jenh¹³ ja¹ hla¹. ¹⁰Jáun² jmi¹ li²¹ jáun² né³,
ja³tanh²¹ bíh¹ tsá² hí³ hñú¹³.

*Jesús má²jnia³² ní¹con² Má²réi³ tsá² ja³ juú² Magdalá
(Marcos 16:9-11)*

11 Tí³la³ Má²réi³ hí³ má¹ná¹, ca³ta³zanh¹ bíh¹ ho³ tá²hón³² hi³ dí¹ho², hi³ ta³ dí¹ho² jáun² né³ ca³jáh³ ní¹ ti³ ñéih³. 12 Jmí¹jáun² ca³jien³² tsú² gon³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² hi³ ná¹quih³² hmíh³² tiáu², hi³ ná¹tsin¹ ní¹ jmí¹ rá²tsin² jáun² Jesús; jan² jmí¹ cuá¹tón²¹ ní¹ jmí¹ lí³ ta³ chí¹, hi³ cónh³ siáh³ jan² jmí¹ cuá¹tón²¹ ní¹ jmí¹ lí³ ta³ ta³. 13 Tsá² hí³ né³ ca³ngái³ hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—¿He³ lí³, jáun² uoh³² hnú² né³ tsá²mi³?

Jáun² Má²réi³ hí³ ca³ngái³:

—Quí¹hliá² la³ má²lí²chin² bíh¹ tsáu² Ti³² Juóu³² jná¹³, hi³ tiá² ño¹ jná¹³ ha³ jinh¹ má²cuí²ñí¹quion¹³ tsú² hla¹.

14 Cun³ dí¹juáh²³ la³ ní² bíh¹ tsú² jmí¹ ca³jinh³ ti³ cu³hna²¹, hi³ jáun² ca³jíe³ hi³ zenh² Jesús ní¹ jáun²; tí³la³ tiá² ca³lí³tsin² yáh³ tsú² hi³ Jesús bíh¹ la³ Tsá² hí³. 15 Hi³ jáun² Jesús ca³ngái³ ní¹con² tsú² la³ lá²:

—¿He³ láih³² sa³ uoh³² hnú² né³ tsá²mi³? ¿Hin² dá² hnah²³ hnú²?

Tí³la³ hí³ dí² né³ jmí¹ lín²³ hi³ tsá² jmu² hua³hí¹³ ja¹ hmá² jáun² bíh¹ tsá² hí³, hi³ jáun² ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Hnú² tsá²ñuh², ní¹juáh³ hnú² bíh¹ cua³chin³² nú² hla¹, jáun² juah²¹ tiá³ ha³ jinh¹ cuí²ñí¹quion¹³ nú², jáun² ní¹cón²¹ jná¹³.

16 Jáun² ca³juáh³ Jesús:

—¡Má²réi³!

Jáun² ca³jinh³ dí² ti³ ñí¹ hó²¹ñí¹ tsú² hi³ ca³záih³
dí² la³ lá² cun³quionh³ jú¹jma² *hebreo:

—¡Raboni! (hi³ hnío³ juáh³ “Ti³²”).

17 Jáun² Jesús né³ ca³juáh³:

—Tú³ tín² tán² jná¹³, quí¹ tiá² má²cuá²ñih¹ yáh³
jná¹³ ñí¹ cuá³ Ñuh³². Ti³la³ cuánh², cuá²zéih³ tsá²
renh² jná¹³ hi³ ñih²¹ jná¹³ ti³ ñí¹ cuá³ Ñuh³², Tsá²
lín³ hí³ siáh³ Ñeh²hnoh²; ñih²¹ jná¹³ ti³ ñí¹con²Dió³²
Juóu³² jná¹³, Tsá² lín³ siáh³ Dió³² Juóuh³² hnoh².

18 Hi³ jáun² Má²réi³ hí³ né³ ngah³, hi³ ñí¹zeh¹
tsá² haín²¹ hí³ ti³ con² tsú², hi³ ca³ñí¹juah²¹ hi³
má²lí²jien³² dí² Ti³² Juo¹³, ji³ hi³ ca³chá³ dí² siáh³ la³
cun³ hi³ ca³juáh³ tsú² jáun².

*Jesús má²jnia³² ñí¹con² tsá² haín²¹ ti³ con²
(Mateo 28:16-20; Marcos 16:14-18; Lucas 24:36-49; 1 Corintios 15:5-7)*

19 Jmí¹ ca³zi³² hi³ la³ñí¹ jmái¹ hi³ ca³li³liau³
sí²ma¹ná¹ jáun² né³, jmí¹ ná¹ngih³² tsá² haín²¹ hí³ ti³
con² tsú² cáun² ñéih³, hi³ má²dí¹jnaí³² tiá³ ho³hñú¹³
cun³ñí¹ hi³ juénh² tsú² tsá² *judíos tsá² ná¹ñí¹.
Ti³la³ Jesúus né³, hi³ bíh¹ ñéih³ hi³ ca³náu²chu³jo² ñí¹
tionh¹ tsá² hí³, hi³ ca³záih³ dí² tsú² la³ lá²:

—¡Cuí¹ zian² náh² cáun² hi³ re² hi³ tin²!

20 Jmí¹ má²lí²juáh³ jáun² la³ ní² tsú² ca³híe³ cuo²
la³ má²quionh³ ñí¹ ja¹híh¹ ja¹ mí³hue¹³. Hi³ jáun²
tsá² hí³ né³ ca³li³ hiún² lín³² tsí³ jmí¹ ca³jien³² Ti³²
Juo¹³. **21** Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³juáh³ siáh³ Jesúus la³
lá²:

—¡Cui¹ zian² náh² cáun² hi³ re² hi³ tin²! La³jmi¹ ca³ze³ jná¹³ Nuh³², la³ jáun² bíh¹ má²zei²¹ jná¹³ hnloh².

²² Jmi¹jáun² ca³jie³ dí² ní¹ quioh²¹ tsá² hí³, hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Hen³ náh²Jmi²chí³ Chun¹. ²³Ní¹juáh³tsá²hin¹³ hnloh² tso³ quioh²¹, jáun² hin³ bíh¹ tsáu¹³ tsú²; hi³ ní¹juáh³tsá²tiá² hin¹³ náh² tso³ quioh²¹ né³, jáun² la³ má²ná¹ren² jáun² bíh¹ tsú² tsáu¹³ lí¹³.

Tú¹ma²¹ dí¹jien³² Jesús hi³ má²ca³jenh¹³

²⁴Tí³la³ Tú¹ma²¹ má¹ná¹, jan²tsá² quian³tun³ hí³, tsá² jmi¹ téh²³ tsú² hí³ dún² gon³, tiá² jmi¹ cuá³ yáh³ quionh³ tsá² ní¹ hná¹ jáun² jmi¹ ca³ma³jnia³² jáun² Jesús. ²⁵Jáun² ca³záih³ tsá² ní¹ hná¹ jáun² Tú¹ma²¹ la³ lá²:

—Má²ca³neh²¹ bíh¹ jnoh¹ Ti³² Juo¹³ dí².

Tí³la³ Tú¹ma²¹ má¹ná¹, ca³juáh³ la³ lá²:

—Ha³ tiá² lí¹³ yáh³ taunh²¹ jná¹³ ta²¹ ní¹juáh³ ta³ tiá² má²lí²jie³² jná¹³ cuo² tsú² ní¹ ca³tóh³ pa³², hi³ loh²¹ jná¹³ siáh³ zeih²¹ uón²¹ ní¹ ca³tóh³ jáun² pa³², jí³ hi³ cuoh²¹ jná¹³ siáh³ ní¹ ja¹híh¹ jáun² quioh²¹ tsú².

²⁶Jmi¹ la³ má²jñá³ jmái¹ jáun² né³, ca³ngíh³² siáh³ tsá² haín²¹ hí³ tí³ con² Jesús cáun² níeh³, jáun² jmi¹ jáun² bíh¹ jmi¹ má²tso² Tú¹ma²¹ ja¹ tsá² hí³. Hi³ jáun² uá¹jinh¹ jmi¹ dí¹jnaí³² siáh³ tiá³ ho³ hñú¹³, cu³ jáun² ca³hi³ bíh¹ Jesús níeh³ hi³ ca³náu² chu³jo² ja¹ ní¹ tionh¹ tsá² hí³ hi³ ca³juáh³:

—Cuí¹ zian² náh² cáun² hi³ re² hi³ tin².

²⁷Jmi¹ lí²¹ jáun² ca³záih³ tsú² Tú¹ma²¹:

—Sá¹ni^{í2} jie³ uón³² jná¹³, loh³ zeih²¹ cuonh², cui^{í1} já² siáh³ cuonh² nú² hi³ cuóh¹³ nú² já¹ mi³hué³² jná¹³. Ha³ lí²uú² cui^{í1} lín³ nú² jan² tsá² tiá² ta²¹ haih²¹, ti³ re² cui^{í1} lín³ nú² tsá² nio² cáun² tsí³ bíh¹.

28 Jáun² Tú¹ma²¹ ca³ngái³ la³ lá²:

—¡Hnú² Ti³² ji³ Dió³² Juóu³² jná¹³!

29 Hi³ jáun² ca³juáh³ siáh³ Jesú:

—Tú¹ma²¹, ta³né³² dá² má²táunh²³ hnú² ta²¹ quí¹hliá² hi³ má²lí²jie¹ bíh¹ hnú² jná¹³. Jlánh¹ jmí¹ ren² ní^{í1}juáh³ tsá² taunh³² ta²¹ uá¹jinh¹ ta³ tiá² má²lí²jie³.

He³ ca³ti²¹ hi³ ca³lí³ sí² lá²

30 Hliáun³ lín³² bíh¹ li²¹ hi³ lí³ hua³jueh³² ca³jmú³ Jesú ñí¹ hná¹ ñí² ñí¹ ta³ ñí¹ tsá² haín²¹ hí³ ti³ con², hi³ tiá² rá¹tioh³ yáh³ ñí¹ sí² lá². **31** Ti³la³ la³ cun³ hi³ má²rá¹tioh³ lá² má¹ná¹, má²rá¹tioh³ quí¹ hi³ jáun² táunh¹³ hnöh² ta²¹ hi³ Jesú bíh¹ lín³ Cristo Jon² Dió³², ji³ hi³ jáun² lí¹³ zian² náh² siáh³ hi³ hmai²¹ ní^{í1}juáh³ hi³ tanh²³ náh² tsú² ta²¹.

21

Jesú má²jnia³² ñí¹con² quiaun³ tsá² haín²¹ ti³con²

1 Jmí¹ lí¹cáin² jáun² ca³ma³jnia³² siáh³ Jesú ñí¹con² tsá² haín²¹ hí³ ti³ con², can³² jmái² lí¹ ná¹ho³ ñí¹ téh²³ tsú² Tiberias. Jmí¹ ca³ma³jnia³² tsú² jáun², lí³ la³ lá²: **2** Jmí¹ jáun² jmí¹ tionh¹ Sí¹mu²¹ Pé¹ cu³tsa³² quionh³ Tú¹ma²¹ tsá² téh²³ tsú² hí³ dún² gon³, Natanael tsá² zian² juú² Caná hín¹³ ti³ Galilea, tá¹ gon³ tsá¹ jon² Zebedeo ní^{í2}, la³

má²quionh³ gon³ tsá² ñí¹ hná¹ jáun², tsá² hain²¹ tí³
con² Jesú. ³ Jáun² Sí¹mu²¹ Pé¹ ca³záih³ tsá² hí³ la³
lá²:

—Cuí¹ ñí¹zánh²¹ jná¹³ jáh³ jmái².

Jáun² tsá² hí³ né³ ca³ngái³:

—Ja³bí¹ jnloh¹ uá²jai³² tsáu¹³ quiúnh¹ hnú².

Ja³taunh²¹ bíh¹ tsú² hi³ ca³taunh³ cáun² mu², tí³la³
já¹niéi² jáun² ha³ tiá² jáh³ ca³jáun³ hí¹ cu³ hlá² cu³
ní² yáh³ tsú². ⁴ Jmí¹ má²já²jnia² jáun² né³ ca³ñí¹náu²
Jesú can³² jmái², tí³la³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú²
né³, tiá² jmí¹ lí²tsin² yáh³ hi³ hí³ bíh¹ dí² zenh² ñí¹
jáun². ⁵ Jáun² Jesú ca³ngái³ ñí¹con² tsá² hí³, hi³
ca³juáh³:

—Hnoh² tsá¹ñú¹, ¿má¹ca³jáun³ ca³lá² jáh³?

Jáun² tsá² hí³ né³ ca³ngái³:

—Hí¹ jan² yáh³ jáh³ tiá² má²ca³jáun³.

⁶ Jmí¹jáun² ca³juáh³ Jesú la³ lá²:

—Ñéih¹ dú¹ tiá³ hmá³ tí³ jo²¹ cuá² chu²¹ mu² ní²
quián¹³ neh²¹; jáun² sá¹ní² jieh²¹ náh², jáun³ bíh¹
jáh³.

Ca³jmú³ bíh¹ tsú² la³ jáun² jmí¹ ca³jmú³; jmí¹ lí²¹
jáun² né³, ca³la³ hí¹juáh³ tiú²uú² jmí¹ tióh³² bíh¹ tsú²
hi³ chí¹³ hmá³ jáun² chu³ jmái² quí¹ cun³ñí¹ hi³
juóun³² lín³² bíh¹ jáh³ jmái² má²tiáunh¹ hñu³ hmá³
jáun². ⁷ Hi³ jáun² tsá² jlánh¹ jmí¹ hnio³ hí³ Jesú né³,
ca³záih³ Pé¹ la³ lá²:

—Já² Tí³² Juo¹³ bíh¹ dí² ní³²!

La³ cun³ jmí¹ ca³nái³² jáun² bíh¹ Sí¹mu²¹ Pé¹
hi³ Tí³² Juo¹³ bíh¹ dí² lánh³ hí³, hi³ jáun² má²ta²¹
ca³quih³ ha¹, (quí¹ jmí¹ dí¹láun³ bíh¹ tsú²), hi³ jáun²

ca³háin³ chu³ jmái² hi³ ca³ra³tsí³² jmái². ⁸ Ti³la³ tsá² ñí¹ hná¹ jáun² né³ ja³tanh²¹ bíh¹ tí³ can³² jmái² cun³quionh³ mu², hi³ hí¹cuounh³² hmá³ ta³ tiáunh¹ jáun² jáh³ jmái², qui¹ cun³ tun³ nio² hñá³láu³ lí² bíh¹ jéi³²í¹ jmí¹ tí³ ñí¹ jmí¹ tsí³² mu² hi³ la³ tí³ jenh³ jmái². ⁹ Hi³ jmí¹ ca³cha³tánh¹ tsú² jáun² can³² jmái² né³, ca³son² hñu³ mu², jáun² ca³jíe³ tsú² hi³ má²ná¹cau²¹ sí², hi³ má²rá¹tsin² jan² jáh³ jmái² ñí¹ sí² la³ má²quionh³ ca³lá² *hí³ cuú²miih²¹. ¹⁰ Jáun² Jesús ca³juáh³:

—Quian³² jan² gon³ jáh³ cun³ ca³jáun³ náh² ní².

¹¹ Jáun² Sí¹mu²¹ Pé¹ ca³uú³ siáh³ hñu³ mu², hi³ ca³cuonh³ hmá³ tí³ ñí¹ quiéin² jenh³ jmái². Ca³la³ hi³ canh² bíh¹ hmá³ jáun² hi³ tiáunh¹ hñá³láu³ tsí²¹ tu³la³quia³hni² hñú², tí³la³ uá¹jinh¹ juóun³² lí³² jáh³ jmí¹ tiáunh¹, cu³ jáun² tiá² ca³cá² bíh¹ hmá³.

¹² Jmí¹jáun² ca³juáh³ Jesús:

—Ñá²táunh¹ náh² ñá²jmú¹³ má³².

Hí¹ jan² yáh³ tsá² hí³ tiá² lí¹ ca³chá³ tiá³ tsí³ hi³ nga³ hi³ hin² tsánh² hí³ dí², qui¹ jmí¹ má²ca³li³tsin² bíh¹ tsú² hi³ Ti³² Juo¹³ bíh¹ tsú² hí³. ¹³ Jáun² ca³ja³janh³² Jesús hi³ ca³can³ ná¹ hí³ cuú²miih²¹ jáun² hi³ ca³tsóh³ ñí¹con² tsá² hí³, ja³bí¹ la³ jáun² ca³can³ tsú² siáh³ jáh³ má²caun³² hí³ hi³ ca³tsóh³ siáh³ ñí¹con² tsá² hí³.

¹⁴ Hi³ ní² bíh¹ ñí¹ má²hnaíh³² jéin³² hi³ ca³ma³jnia³² Jesús ñí¹con² tsá² haín²¹ hí³ tí³ con² jmí¹ má²ca³jenh¹³ jáun² ja¹ hla¹.

Jesús liéinh³² Sí¹mu²¹ Pé¹

15 Jmí¹ má²lí²jmú³ tsú² jáun² má³² hú²niéi² né³, ca³ngái³ Jesús ñí¹con² Sí¹mu²¹ Pé¹:

—Hnú² Sí¹mu²¹ jon² Juan², ¿hí¹ tí³ jlánh¹ bíh¹ hnau³ nú² jná¹³ la³ cónh³ bíh¹ tsá² ní²?

Jáun² Pé¹ né³ ca³ngái³:

—Ján³ Ti³², ñíh¹ bíh¹ hnú² hi³ hnau³ jná¹³.

Jáun² Jesús ca³juáh³ siáh³:

—Ní¹juáh³ la³ jáun², jmu³ hnú² hua³hí¹³ *já¹ziáh² míh¹ joh² jná¹³.

16 Jáun² ca³ngái³ tsú² siáh³ ñí¹ má²tí³² tenh³ jeín³² hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Hnú² Sí¹mu²¹ jon² Juan², ¿hnau¹³ nú² jná¹³?

Jmí¹jáun² ca³juáh³ siáh³ Pé¹ la³ lá²:

—Ján³ Ti³², ñíh¹ bíh¹ hnú² huen² hi³ hnau³ bíh¹ jná¹³.

Hi³ jáun² ca³juáh³ siáh³ Jesús:

—Hi³ jáun² jmu³ hua³hí¹³ já¹ziáh² joh² jná¹³.

17 Jáun² ca³ngái³ tsú² siáh³ ñí¹ má²hnaíh³² jeín³²:

—Hnú² Sí¹mu²¹ jon² Juan², ¿hnau¹³ hnú² jná¹³?

Hi³ jáun² jmí¹jáun² jlánh¹ hlah³ ca³niau²¹ tsí³ Pé¹, quí¹hliá² sa³ hní³² jeín³² máh³ má²tí³² hi³ nga² tsú² ñí¹con² dí² ní¹juáh³ hi³ tson² hnio³ dí² tsú²; hi³ jáun² ca³juáh³ la³ lá²:

—Tí³², la³jí³² bí¹ ñíh¹ hnú². Ñíh¹ bíh¹ hnú² hi³ cu³tí³ hnau³ bíh¹ jná¹³.

Hi³ jáun² ca³juáh³ siáh³ Jesús la³ lá²:

—Jáun² jmu³ hnú² hua³hí¹³ já¹ziáh² joh² jná¹³ jaun³². **18** Jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnú², hi³ tá¹la³ jmí¹ tsá¹ñú¹ nú², jmí¹ quíh²³ nú² hanh² hi³ jáun² jmí¹ cuóh²³ nú² li³ua³ cáun² ñí¹ hnáuh² nú² cuóh¹³

huen²; ti³la³ ní¹juáh³ ní¹ má¹ti³ ní¹ má²lin¹ nú² má¹ná¹, hnú² dá² cáun² má²ñéih¹ cuonh² bíh¹, tsá² siáh³ bíh¹ quieh³ hnú² hanh², jí³ hi³ jau³ tsú² siáh³ cáun² ní¹ tiá² hnáuh² nú² cuóh¹³.

19 Cun³quionh³ jái¹³ ní² ca³jmú³ Jesús lin¹ he³ lánh³ rón³² jún³ Pé¹, hi³ jáun² cun³quionh³ la³ jáun² bíh¹ ma³quien² tsú² Dió³². Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³juáh³ Jesús:

—¡Ña³² cu³hna³² jná¹³!

Jái¹³ hi³ ca³tín¹ tsá² jlánh¹ jmí¹ hnio³ hí³ Jesús

20 Jáun² né³, jmí¹ ca³jinh³ Pé¹ ti³ cu³hna²¹ ca³jíe³ hi³ cuá¹ja³² tsá² jlánh¹ jmí¹ hnio³ hí³ Jesús, tsá² jmí¹ cuá³ hí³ cu³héin¹ Jesús jmí¹ ca³niéi² hi³ ca³jmú³ tsú² jáun² má³², tsá² ca³juáh³ hí³ ní¹con² Jesús la³ lá²: “Ti³², ¿hin²tsáh²tsa³jíen³ hnú²? ” **21** Hi³ jáun² jmí¹ ca³jíen³² Pé¹ tsá² hí³ né³, ca³juáh³:

—Ti³², hi³ ní¹con² tsá² ní² né³, ¿he³ lí¹³?

22 Jáun² Jesús ca³ngái³ la³ lá²:

—Ní¹juáh³ hnó³² jná¹³ hi³ tsá² ní² zian² ca³la³ ti³ ní¹ cuanh²¹ ná¹, ¿he³ dá² ca³tín¹ hnú² dúh¹? Ní¹ jí²¹la³ hnú² ña³² cu³hna³² jná¹³ bíh¹.

23 La³ cun³ jmí¹ jáun² jángi³ jái¹³ jáun² ja¹ tsá² rainh²¹ tsú² ní¹ hná¹ jáun² hi³ tsá² jlánh¹ hnio³ hí³ Jesús néh¹ tiá² jún³. Ti³la³ tiá² ca³juáh³ yáh³ Jesús hi³ tsá² hí³ tiá² jún³, quí¹ la³ lá² bíh¹ ca³juáh³ tsú²: “Ní¹juáh³ hi³ hnó³² jná¹³ hi³ zian² tsú² ca³la³ ti³ ní¹ cuanh²¹ ná¹, ¿he³ dá² ca³tín¹ hnú²? ”

24 Hnga² bíh¹ tsá² jlánh¹ hnio³ hí³ Jesús cha³² jái¹³ tioh³ sí² lá², jí³ hi³ ca³jmú³ tsú² siáh³ sí². Hi³ jáun² né¹ jnoh¹ hi³ jú¹ tson² bíh¹ hleh³² tsú².

25 Zia³² bíh¹ siáh³ hliáun³ líñ³² hi³ ca³jmú³ Jesús
ñí¹ hná¹ ní², hi³ sá¹jmí¹ hi³ tóh³² tsú² ñí¹ sí² ma³
quin³² ma³ caun³² la³ji³² hi³ jáun², len³ jná¹³ hi³
ca³la³ hí¹juáh³ tá¹ cáun² hngá¹máh³ yáh³ tiá² jmí¹
heih²¹ sí² hi³ jmí¹ lí¹³ jmu³ tsú². [Cu³ ní² bíh¹ tí³
jái¹³.]

**Jú¹ chú³² quioh²¹ Jesús tsá² lin³ Cristo
New Testament in Chinantec, Sochiapam
(MX:cso:Chinantec, Sochiapam)**

copyright © 1986 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Chinantec, Sochiapam

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Chinanteco, Sochiapan [cso], Mexico

Copyright Information

© 1986, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Chinantec, Sochiapam

© 1986, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

cxxx

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022
6f949189-17f1-57a8-bc53-e209204aa59c